Biblioteca Bucureştilor

11
Noiembrie
2001

REVISTA ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN BUCUREŞTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

J 26705

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

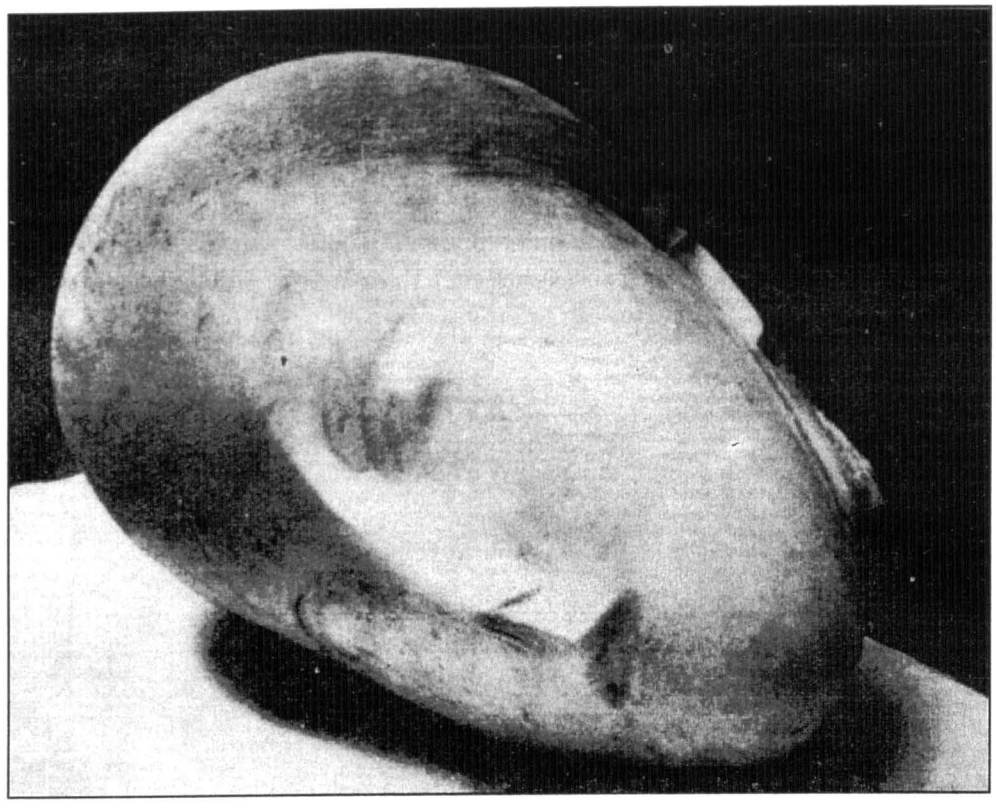

"Nu mai sunt al lumii acesteia, sunt departe de mine însumi, desprins de propriul meu trup. Mă aflu printre lucrurile esențiale".

C. Brâncuși

Muza adormită

"Văd o față întoarsă către forma
expresiei sale, trezindu-se
tresare lin din fiorii
de liniște-ai pietrei, libertatea
așteaptă inpresimțibilă în spatele
privirii mute... Şi prin liniile-acestea
de piatră, prin dureroasele trăsături
din preajma buzelor rostind adevărul
tăinuite-s cuvintele ce vor trezi
spațiul unei lumi viitoare.

Densa formă a unui oval se-ndreaptă
spre sineşi luminîndu-se
de deplinătate. Zăresc
ancestrala imagine a visului, blîndețea
amestecîndu-se cu tăria în şovăielnicele
trăsături ale feței... Şi dacă privirea
e mută încă, oare nu fiindcă
altminteri cerul s-ar prăbuşi lăsînd
scînteietoarele suferințe ale cetelor
de stele s-anine peste destinele noastre?..."

Peter R. Holm, Norvegia
Traducere de Ion Caraion

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Brâncușiana

Dan BOTTA – Limitele artei lui Brâncuşi 2

Bucureștii de altădată

Comunități bucureștene

Mariana LINARU – Şcoala Geanelloni 4

Ana Maria ORĂŞANU – Vechi zidiri bucureştene – Curtea Arsă 6

Istoria cărții

Şerban CIOCULESCU – N. Iorga şi cartea 8

Patrimoniu 11

Centenar André Malraux 12

Autografe contemporane

Nicolae NEAGU – 70 14

Itinerar francofon

Teofil BĂLAJ – Comuna din Paris – 130 (VI) 16

Puncte de vedere

Liviu BUTUC – De la Bing-Bang la Internet 17

Scrisoare din...

Maria IŞAEV – Biblioteca Publică a Municipiului Chişinău 22

Meridian biblioteconomic

Biblioteca Publică din Belgrad în noul mileniu 30

Glasgow 32

Biblioteca Centrală din Belfast 33

Biblioteca Publică din Toronto 34

Agenda culturală

Comemorare – Dominic Stanca 35

Eveniment brazilian 35

Catalog 36

Comemorare – Mihail Sadoveanu 38

Aniversări şi Comemorări U.M.F. – 2001 38

Consemnare 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Brâncușiana

Dan BOTTA

Limitele artei lui Brâncuși

Într-o seară de octombrie 1930, într-o seară al cărei opal misterios realiza pentru mine

«Octobre pâle et pur»

din poezia lui Mallarmé, într-o seară mai limpede şi mai palidă decît alte seri, cînd însoţeam, pe una din căile oraşului, pe sculptorul Constantin Brâncuşi, l-am ascultat spunîndumi, despre arta căreia se închinase, cuvinte de tristă nedumerire.

Era poate o îngenunchiere a sculptorului înaintea acestei seri înfiorate, o abdicare înaintea acestei naturi fluide, mişcătoare şi ascunse, pe care geniul său de statuar n-ar fi putut-o niciodată exprima. Sau poate că se petrecea cu el fenomenul care se constata la grecul antic. Trăind în frumosul pe care-l concepea, ca într-o altă dimensiune a spaţiului, acest frumos nu-i mai preocupa reflecţiunea. Problemele lui îl nedumereau.

Constantin Brâncuşi are desigur sufletul meşterului antic. El trece azi drept unul din cei mai mari sculptori ai lumii – lucrul mîinilor sale e admirat în cele două continente – dar la Paris, unde şi-a construit atelierul, el duce o viaţă de meşter din alte vremi, tăind şi săpînd singur imense blocuri de piatră, modelînd şi lustruind statui de o splendidă frumuseţe.

Brâncuşi are conştiinţa severă a măiestriei sale. Atent la toate condiţiile lucrării pe care o execută, cunoscător al puterilor virtuale, al limitelor materialului modelat, el ştie să realizeze o armonie incomparabilă între ideea clară şi cantitatea ei. El ştie să facă a vorbi luciul bronzului, ariditatea pietrei, castitatea marmurei, la maximul de elocvenţă de care sînt capabile structura, rezistenţa şi precizia unui material dat.

Şi deşi lucrările pe care le produce afectează forma prea simplă a ovalului, a sferei, a elipsei, niciodată o sferă, un oval sau elipsă, oricît de geometric perfecte, nu vor realiza o idee de Brâncuşi.

Arta sa este fructul unei lungi elaborări. Un complex natural – complexul uman al modelului dorit – un om, deci, cu infinitul său personal, cu caracterele care-i sînt proprii, cu perspectiva de sugestii pe care el însuşi o deschide sculptorului – este ridicat la măsura idealului său.

O formă de Brâncuşi exprimă o infinitate de forme, fiecare din ele e rezultanta unui complex minor. O marmură de Brâncuşi este o marmură vie. Ea are acea misterioasă expresivitate, acel suflet pe care i-l dăruie alintarea materială şi mistică a sculptorului, adoraţia continuă a mîinilor sale, şi atenţia fluidă cu care o pătrunde şi o modelează spiritul său. Căci se petrece o fascinaţie reciprocă între creator şi operă, o magie care se exaltă de ritmul pe care l-a creat. În linia aceasta de o sinuozitate perfectă, în această volută melancolică, sculptorul a rezolvat – dar printr-o neîncetată perfecţionare, printr-o lucrare metodică, dureroasă, arida – o mie de intenţii de graţie, de muzică şi de lumină.

Aşa e *Portretul domnişoarei Pogany*. Umanitatea ei singulară, personalitatea, specificul ei corporal, se rezolvă într-un oval de mare duioşie – capul – şi într-o volută a cărei muzicală arcuire evocă fluiditatea lebedei.

Aşa e *Torsul*. O marmură în linia căreia sculptorul a înscris o idee ritmică, o idee de legănare infinită, ca a mării, o răcoare de stea limpede, de palidă stea profundă, absolutul coapsei adorate.

Artă de intens lirism, al cărei izvor e o idee mistică de poezie – arta cea mai platoniciană din cîte cunosc. Ea are idealitatea coloanei.

Filozofia lui Platon şi coloana greacă sînt, de altfel, concepţiuni surori.

Coloana este statuia abstractă a omului, imaginea proporţiei, arhetipul geometric al corpului uman. Armonie de numere şi cadenţe, de forţe şi de legi, orice coloană închide o cariatidă, rezolvă geometric complexul de relaţii al corpului uman. Sculptura lui Brâncuşi e fructul aceleiaşi puteri de abstracţiune, al aceluiaşi nesaţiu de absolut.

Să admirăm statuia *Paserii de aur*. E un simbol al infinitului. E figura aproape imaterială a zborului. Nimic din atributele paserii nu apare în acest bolid fusiform. Doar o tensiune spre zenit, o vigilenţă în spaţiu.

Acest dor de geometrie, această pasiune pentru formele abstracte – lumea privită ca o construcţie gratuită a inteligenţei – îşi are izvoarele în idealismul platonician.

«Ceea ce numesc aici frumuseţe a formei – scrie Platon în *Philebos* – nu e ceea ce lumea exprimă cu acest cuvînt, frumuseţea făpturilor vii sau a icoanelor pictate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Brâncuşi văzut de
Modigliani, Gaudier-Brzeska, Theodor Pallady

Numesc frumos numai ceea ce este rectiliniu sau circular, şi suprafeţele şi solidele compuse rectiliniu şi circular prin compas, prin linie sau echer, căci numai acestea nu sînt frumoase sub anumite condiţii, ci în sine şi prin natura lor.»

În acest paradis de forme, Brâncuşi şi-a constituit sculptura. O lume de idei, de simboluri şi figuri ciudate, o lume care atinge în marea-i intelectualitate zonele de ceaţă ale misticii.

Iată capul *Muzei adormite*. Liniştea lui vine din marmura templelor. Muzica lui a inspirat altădată pe Praxiteles. Iată acele figuri de stil arhaic, în care piatra însăşi pare roasă de timpuri, şi care, ca statuile desgropate, exercită magia altui ev.

I-a plăcut lui Brâncuşi să rivalizeze, arare, în sculptură, cu timpul. El a dăruit unor lucrări ale sale ceva din frumuseţea unei lespezi milenare, a unei pietre modelate de valuri, modificate de timp, de geniul misterios al întîmplării – al întîmplării pe care, ciudat, Platon însuşi o credea – şi mai presus de artă – generatoare de frumos.

Prin mistica platoniciană, Brâncuşi exprimă însă mai puternic fenomenul românesc. De misticismul platonician, de geometria riguroasă a concepţiei lui Brâncuşi se leagă în mod natural stilul artei noastre înseşi. Artă tracică şi mediteraneană, artă a misticităţii şi a luminii, prin destinele ei naturale – căreia Bizanţul, prin tradiţia lui platoniciană, i-a confirmat darurile – arta românească îşi are în Brâncuşi pe cel mai luminos exponent al ei.

Bizantină, sculptura lui Brâncuşi este fructul dogmei care interzicea chipul săpat, al dogmei care nu prescria decît sculptura geometrică, floarea, simbolul.

Fiul de ţăran din Gorj, Constantin Brâncuşi, exprimă într-o plastică incomparabilă acest dat al tradiţiei noastre. El este un sculptor de forme abstracte. O mie de ani de obscură artă ţărănească, o mie de ani de geometrie săpată, se exprimă în arta acestui mare statuar.

Caracterul profund românesc al artei lui Brâncuşi apare limpede în *Monumentul funerar*, simplă cruce cu acea ondulaţie a braţelor proprie crucilor de ţară, sau în *Coloana fără sfîrşit*, al cărei motiv romboidal repetat vertical sugeră, prin egalitate-i ritmică, ideea de infinit. Acest motiv romboidal aparţine sculpturii populare în lemn.

Dar linia de forţă pe care e situat Brâncuşi, calea regală a tradiţiei pe care o reprezintă, duce şi mai departe. O artă e cu atît mai valoroasă cu cît pune în lumină o mai veche tradiţie, şi integrează armonios complexe mai variate de cultură.

Sculptura lui Brâncuşi participă şi la arta preistorică. Acest oval perfect, melodia acestei arcuiri incomparabile, era imaginea unui cult preistoric, simbolul fecundităţii, forma rituală a lumii.

Şi e stranie şi tulburătoare această figură – ovalul, elipsa – care, ancorată în matricele vieţii, în formele elementare ale biologiei, ajunge să închipuie ideea celei mai curate frumuseţi. Dar, oare nu acelaşi oval e imaginea geometriei cosmice, principiul genuin al lumii, drumul stelelor, garanţia perfecţiunii divine?

Arta lui Brâncuşi exprimă, aşadar, solidaritatea misterioasă dintre această idee de frumuseţe cosmică, cea mai nobilă tradiţie idealistă, şi cultura însăşi a poporului românesc.

În esenţa ei, această artă apare ca rezultatul unei mari puteri de abstracţiune, al unei sete de forme apollonice, solare. Cariera lui Brâncuşi n-a fost decît o cucerire de lumină.

De aceea, cum îl ascultam în seara transparentă de octombrie rostindu-se nedumerit despre frumosul pe care-l împietrise, mi-a venit în minte imaginea lui Dante care, în Paradis, fascinat de lumina sferelor pe lîngă care trecea, pierduse conştiinţa orientării şi nu mai ştia dacă urcă sau coboară.

Atunci privi spre Beatrice,

«La donna mia ch'io vidi far piu bella»,

şi văzînd că faţa ei se făcea mai luminoasă, înţelese că urca.

Sculptura lui Brâncuşi e o trecere în lumină mai înaltă.

(*Masa tăcerii. Simposion de metafore la Brâncuşi*, antologie de Ion Caraion, Editura Univers, 1970)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Comunități bucureștene

Școala Geanelloni

Mariana LINARU
Președinte filiala București
a Comunității Italiene din România

Noi, membrii Comunității Italiene din România suntem descendenți ai italienilor veniți pe acest pământ începând cu sfârșitul secolului XVIII și în timpul primilor ani ai secolului XIX, din diferite regiuni ale Italiei și în special din nordul ei.

Scopul organizației noastre este de a stimula dorința firească a etnicilor italieni de a-și cunoaște limba, tradițiile și cultura țării de origine, precum și istoria etniei noastre pe pământul românesc, care ne-a primit cu generozitate.

Un exemplu meritoriu în acest sens este înființarea unei renumite școli particulare în București de către italianul Ludovic Geanelloni.

La începutul secolului al XIX-lea atât școlile de stat cât și cele particulare erau foarte puține la număr. Cea mai bună și mai înaltă școală era Colegiul „Sf. Sava", întemeiat pe vremea lui Șerban Cantacuzino, în 1678, care făcuse din el un fel de Academie, cu dascăli renumiți.

Celelalte școli din București se țineau pe lângă marile case boierești, în chiliile bisericilor și mănăstirilor și în diferite institute particulare.

Dintre acestea, unul singur, **Pensionul lui Geanelloni**, s-a bucurat de o viață mai lungă, fiindcă directorul era un om priceput și energic, iar profesorii pregătiți și destoinici.

Ludovic Geanelloni a întemeiat acest așezământ cultural în anul 1834, în imediata apropiere a Colegiului național „Sf. Sava", care se găsea în clădirile situate împrejurul mănăstirii Sf. Sava, actualmente în zona statuii lui Mihai Viteazul din fața Universității.

Pensionul lui Geanelloni, fiind unul dintre cele mai bune și mai serioase, se bucura de toată atenția personalităților de seamă de atunci, care participau cu multă plăcere și mare bucurie la sărbătoarea de împărțire a premiilor de sfârșit de an.

Aceste ocazii produceau multă satisfacție directorului școlii, profesorilor, elevilor și părinților, iar din anul 1843 au început a fi aduse la cunoștința publicului prin ziarul „Vestitorul românesc".

Biserica Italiană

In anul mai sus amintit, au luat parte la serbarea de sfârșit de an episcopul Argeșului, Ilarion, marele clucer Petrache Poenaru, directorul Școalelor și paharnicul Simeon Marcovici. Episcopul era cel ce avea bucuria de a încununa copiii ce aveau de primit premiul întâi, iar „muzica stabului însoțea această încununare cu cântări potrivite cu împrejurarea".

În calitatea lui oficială de reprezentant al Eforiei Școalelor, Petrache Poenaru a adus cuvinte de laudă pentru străduințiile directorului și și-a manifestat nădejdea că pe viitor acest pension va pregăti și elevi de curs superior și cu „silință și stăruire" se vor putea face lucruri mari.

Paharnicul Simeon Marcovici a citit din partea directorului Geanelloni o cuvântare ocazională din care se reține: „Cea mai strașnică bună orânduială, curățenie și moralitate să păzește în institut. Școlarii sunt supravegheați foarte de aproape atât ca să-și împlinească cu nestrămutare datoriile cât și ca să nu să abată la netrebnicii".

La sfârșitul cuvântării care se adresa premianților se spunea: „Veniți acum să vă primiți răsplata ostenelilor voastre și nu o socotiți drept titlu de a vă mândri pentru cele până astăzi învățate, ci ca o chezășie din parte-va de a vă sili în viață să vă împodobiți cu știință temeinică, ca să puteți fi folositori vouă, părinților și Patriei".

Pensionul lui Geanelloni își câștiga în fiecare

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

an reputația și acest fapt se desprinde din numeroasa asistență care a participat la serbări. Pe lângă cei amintiți anterior este de menționat prezența Consulului General al Rusiei Dascov, marele logofăt Ioan Filipescu, ministru de finanțe, marele logofăt Grigore Grădișteanu, polcovnicii (coloneii) Alexandru Florescu, Ion Voinescu și Cuciubei.

Cu această ocazie, în cuvântarea rostită de reprezentantul Eforiei Școalelor Naționale, s-a arătat meritul lui Geanelloni care a făcut deja jertfe materiale, sacrificând o parte din averea părintească pentru a sprijini și dezvolta așezământul creat.

Pentru prima dată, toți elevii erau obligați să aibă și să poarte o anumită uniformă pentru a nu se dușmăni între ei, unii fiind îmbrăcați luxos și alții sărăcăcios. Tot ca noutate, pentru acei elevi care ar dori să învețe alte materii sau limbi străine, care nu erau cuprinse în programă, școala și-a luat obligația să găsească profesori buni, să le dea săli liniștite de curs și să le fixeze ore potrivite lecțiilor.

În anul 1846, la împărțirea premiilor a asistat și marele ban Barbu Știrbei, domnul de mai târziu și marele clucer Petrache Poenaru. De această dată premianții au fost încununați de însuși marele ban Știrbei care a vizitat apoi școala, găsind-o în cea mai perfectă stare de curățenie. Drept mulțumire pentru cele văzute și pentru pregătirea elevilor, Barbu Știrbei a sărutat și felicitat pe Geanelloni, directorul școlii.

La 18 aprilie 1847, direcția institutului, luând în considerație marea nenorocire ce se abătuse asupra locuitorilor Capitalei, prin marele foc din martie 1847, aduce la cunoștință scăderea taxelor pentru elevi, atât pentru cei interni cât și pentru cei externi și, de asemenea, mai anunța că și-a renovat clădirea.

Spre încredințarea tuturor de mersul școlii, sunt invitați părinții și orice persoană particulară ce poate la orice oră „să viziteze așezământul cu de-amănuntul și să se încredințeze de măsurile luate de domnul director Geanelloni pentru luminarea și moralitatea tinerilor".

Începând cu anul 1846, Geanelloni fiind suferind, feciorul lui preia conducerea școlii, ca fost colaborator al tatălui său, chiar de la întemeierea Institutului.

Înaltul comisar al Turciei în Țara Românească, Fuad Efendi, a fost cel care în anul următor revoluției, 1849, a încununat premianții în sunetul muzicii militare, a adus cuvinte de îmbărbătare și mulțumire directorului școlii „pentru stăruitoarea silință și osârdie ce pune întru ținerea așezământului său în cea mai plăcută stare, îngrijind de sporirea la învățătură și la moralitatea tinerimii, ce i se încredințează dintr-această provincie".

În anul 1853, Geanelloni junior își mută sediul pensionului din str. Vestei, de atunci, aproape de B-dul Colței din acea vreme, pe podul Beilicului (Calea Șerban Vodă), în casa unde fusese până atunci Direcția poștei imperiale ruse.

Bucureștenii au păstrat multă vreme amintirea acestui pension, prin redenumirea străzii Vestei în str. Pensionatului (fiind locul unde își avusese prima dată sediul).

Această denumire a existat până la tăierea marelui bulevard de către Pake Protopopescu, primarul de atunci al Capitalei, când str. Pensionatului a primit numele de Vasile Boerescu, fiindcă acest om de stat își avea casele acolo și locuia pe acea stradă.

Păcat că nu avem date despre absolvenții acestui colegiu.

Geanelloni a fost omul care a știut prin multă muncă și dăruire să organizeze o Școală în București, de care, iată, după mai mult de o sută de ani, ne amintim cu emoție și mândrie în același timp.

(Comunicare susținută cu ocazia
„Zilei Bucureștilor – 2001",
Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului
București, 20 septembrie 2001)

Biserica Sf. Spiridon Vechi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Vechi zidiri bucureștene

Curtea Arsă

Ana Maria ORĂȘANU

„... o lumină orbitoare strălucia în camera mea.
Dădui fuga la fereastră și văzuiu, chiar în fața mea,
palatul prințului Valahiei cuprins de flăcări.
Așezat pe o înălțime, el îmi amintea Vesuviul în mânie;
torentul de flăcări care ieșeau din el
amenința orașul cu un incendiu general".
(D. Fotino, 22 decembrie 1812)

Curtea domnească a Bucureștilor, pustiită de cutremure și incendii, nu a mai putut fi folosită după anul 1766, astfel că Alexandru Vodă Ipsilanti, înscăunat în 1774, a hotărât grabnic zidirea unei noi reședințe. Lucrările au început în martie 1775 și, după un an, era gata clădirea principală, pentru care se cheltuiseră „trei sute pungi de galbeni", sumă apreciabilă în acele vremuri.

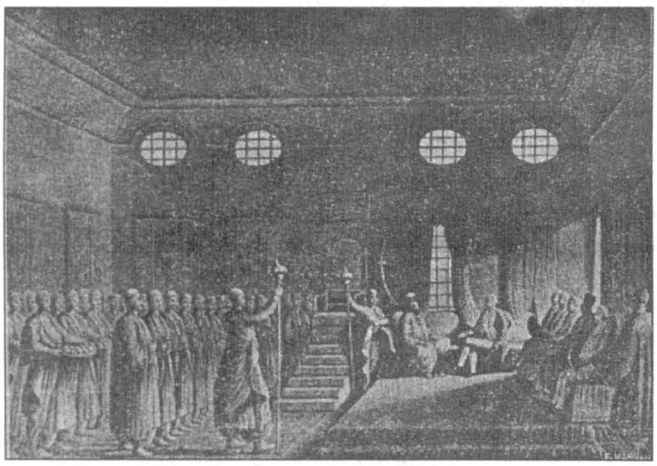

Interior din palatul domnesc în 1793

Aceasta era **Curtea Nouă** a Bucureștilor, situată pe malul drept al Dâmboviței, printre viile Mănăstirii Mihai Vodă, acolo unde mai târziu s-a construit Arsenalul Armatei, iar în prezent se desfășoară uriașul Palat al Parlamentului.

Acolo era locuința domnului, precum și sediul cancelariilor oficiale, de la înaltul Divan domnesc până la Logofeții și închisoarea boierilor trădători. Curtea era locul întâlnirilor mondene, al întâlnirilor pentru negoț și taifas, unde bucureștenii se adunau ca într-o piață publică. Atmosfera pitorească din curtea palatului o dădea alăturarea pestriță și zgomotoasă a oamenilor veniți cu cele mai diverse gânduri și treburi. În mijloc se înșirau carete și butci boierești. Vizitiii domnului plimbau armăsari îmbrăcați în mândre „cioltane" cusute cu fir de aur. Arnăuții și „satârașii" își curățau armele în fața odăilor. Gloata de gură cască se înveselea privind la „pehlivanii și măscăricii" domnești. Simigii, bragagii, satârgii și vânzători de șerbet îmbiau lumea cu bunătățile lor. Printre toți se strecurau tâlhari scăpați din închisorile Istanbulului, jefuindu-i pe cei creduli și fără experiență.

Cadrul construit era amplu, comparabil cu incinta Curții Vechi, după cum se înfățișează în planul orașului din 1852, întocmit de ing. Boroczyn. Imaginea palatului o aflăm doar din descrieri: „Palatul acesta – scria Sulzer – e în toate privințele neregulat și rău construit, întocmit ca și casele boierești (...), din cărămizi foarte regulat și frumos așezate, însă, din lipsă de scânduri (!) și material potrivit, având ferestrele, ușile și podelele incomod făcute". Coridoare fără lumină și scări, dependințe în care nu se putea sta din cauza mirosurilor completau clădirea banală, cu două aripi, pe care o compară cu un „ospiciu"... Resentimentul acestei descrieri își are temeiul său, dar adevărul era pe aproape.

Istoria zidirii ne informează că planurile inițiale au fost alcătuite de un arhitect neamț din Brașov. Nu au plăcut boierilor locali, fiind „prea economicoase" și astfel, „după obiceiul țării de a dosi banii de la lucru și materiale", ei neputând organiza lucrările în propriul avantaj.

De aceea, șantierul început cu meșteri transilvăneni a continuat cu alții, băștinași, sau turci, sau bulgari, lăsându-i pe primii să plece chiar neplătiți. Se păstrează numele arhitectului grec care a zidit ulterior biserica curții și scara principală a palatului – Spiridon Macri. El a lucrat având ispravnici pe Marele Ban Dumitrachi Ghica, pe Marele Vornic Nicolae Dudescu și pe Medelnicerul Ion Vilara.

Clădirea a fost reședința domnească în vremea fanarioților. Alex. Ipsilanti, Nicolae Caragea, Mihai Șuțu, Nicolae Mavrogheni, Alex. Moruzi, Constantin Hangerli au locuit acolo, dar și la reședința de vară din

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

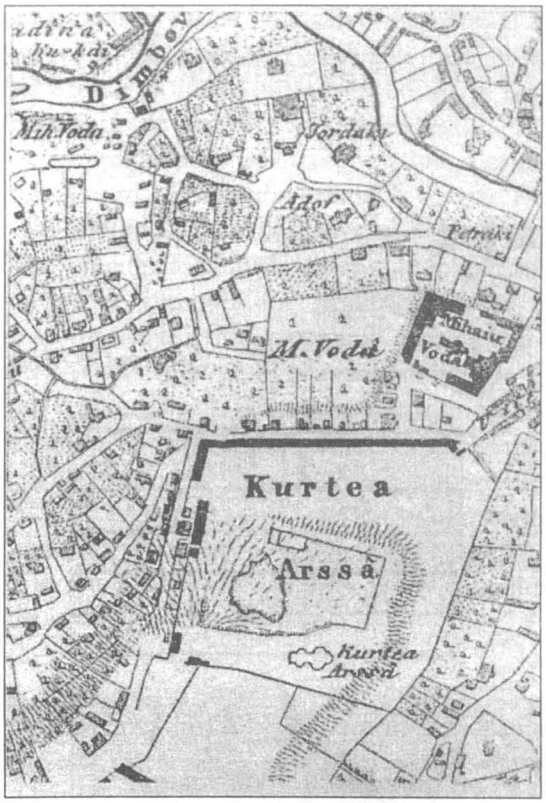

Planul de situație al Curții Arse și Mănăstirii Mihai Vodă

Cotroceni, păstrând însă la Curtea Nouă rânduielile pentru Divan și pentru primiri oficiale, ca cea a scriitoarei engleze Lady Craven din 1786.

În 1789 orașul și palatul au fost ocupate de trupele austriece. Câțiva ani mai târziu, starea de degradare a construcțiilor se agravase și impunea lucrări de restaurare. S-au realizat în vremea lui Hangerli, cu o mare concentrare de mână de lucru. Sute de salahori și țigani adunați din țară au muncit din aprilie până în noiembrie 1796.

De atunci și până la uciderea domnitorului, Curtea Nouă a fost scena unei vieți foarte agitate. Gusturile extravagante ale acelui domn pe jumătate nebun au transformat palatul într-o casă de petreceri fără sfârșit și fără limite, iar desfrâul de la palatul „Hangerliului" a rămas de pomină în istoria Bucureștilor. Totul s-a încheiat dramatic în februarie 1799, cu asasinarea sa în propriul apartament. Dezbrăcat, decapitat și târât apoi pe scări până în curte, cadavrul a zăcut în zăpadă și gunoaie o zi întreagă.

Umbra sumbră a destinului va acoperi mai departe palatul domnesc. În mai 1801 a fost devastat de haimanalele bucureștene care, vremelnic, au pus stăpânire pe oraș în timpul invaziei Cârjaliilor. Erau „Craii de la Curtea Nouă", alții decât nu mai puțin faimoșii „Crai de Curtea Veche". În urma lor, turcii devastează ce se mai găsea, iar cutremurul violent din 1802 dislocă și zidurile. Abia în 1812, Caragea Vodă își mai poate instala reședința aici, dar pentru foarte scurt timp, căci un incendiu catastrofal izbucnit în 22 decembrie 1812 a distrus până la temelii Curtea și palatul. Intervenția promptă și curajoasă a pompierilor a rămas fără rezultat. Odată cu clădirile, averea domnească pierdea valori totalizând 300.000 de piaștri.

De atunci, locul cu ruine s-a numit **Curtea Arsă**. Siluete dramatice se profilau până departe. A rămas un loc al vagabonzilor, dar și al artiștilor în căutare de pitoresc. Imagini semnate de Bouquet, Blielitz sau Szathmary înfățișează locul și urmele palatului. Un palat despre a cărui înfățișare inițială știm însă foarte puțin...

Mai târziu, pe locul fostei curți s-au zidit Cazarma infanteriei, Arsenalul, precum și celelalte clădiri militare din Dealul Spirii. Ele înglobau fragmente din zidurile vechi și pivnițele boltite. Au dispărut cu totul când locul s-a pregătit pentru construcția Casei Poporului, azi, Palatul Parlamentului.

Așa s-a șters orice urmă a Curții Noi, a Curții Arse, a locului unde a fost curtea domnilor fanarioți timp de aproape patru decenii.

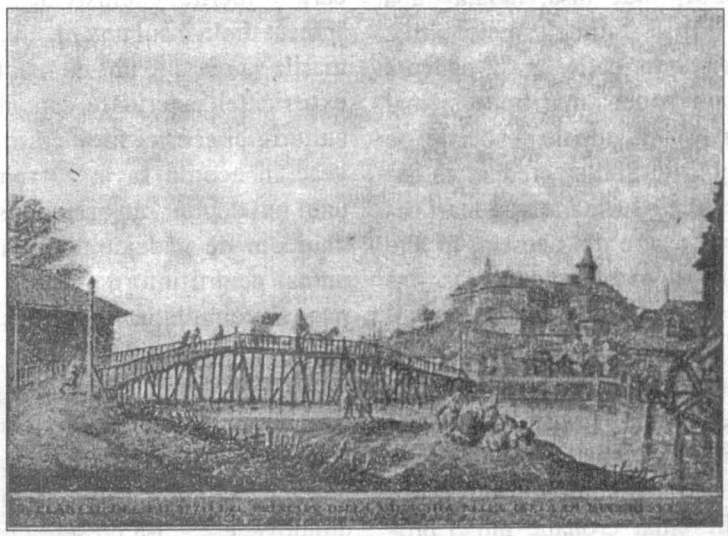

Palatul domnesc în 1793, după Luigi Mayer

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

N. Iorga și cartea

Șerban CIOCULESCU

Dintre marii noştri cărturari şi bibliofili nici unul n-a închinat cărţilor un imn mai memorabil ca acela din autobiografia sa:

„O, sfintele mele cărţi, mai bune şi mai rele, pe care soarta prielnică mi le-a scos înainte, cît vă datoresc că sînt om, că sînt un om adevărat, ca oamenii din ţerile unde nu s-a întrerupt niciodată cultura, şi de aceia, cu toată lipsa unei averi, moştenită sau cîştigată, cu cîtă nesfîrşită iubire, cu cîtă nesăţioasă patimă v-am cules de pe toate drumurile, din toate tristele colţuri ale părăsirii voastre, din împrăştierea atîtor furtuni şi catastrofe casnice, pentru a face din voi, ce a lăsat mai preţios omenirea de pretutindeni şi de oriunde, în casa mea, dese ori mutată, pînă la permanenţa unui dar prietenesc, biserica celor patruzeci de mii de glasuri care înalţă acelaşi imn, peste margenile morţii cui v-a scris, acelui mare şi nobil sfînt, martir totdeauna, care e idealul uman!"[1]

Frumoasă ca un poem liric, această perioadă ar putea face ea singură obiectul unui studiu filologic şi stilistic, care ar introduce totodată în cunoaşterea adîncită a genialului ei autor, care a fost, fără îndoială, cel mai pasionat cititor dintre marii noştri învăţaţi. Ne vom mărgini să stăruim numai asupra unor pasaje dintre cele mai semnificative. Ca orice om de credinţă, care simte adică nevoia să creadă în ceva, N. Iorga sacralizează cărţile, nesfiindu-se să le alipească, din capul locului, epitetul *sfintele*. Surprinde însă, îndată după acest preambul de aspect mistic, „sfintele mele cărţi", precedate de invocatoarea interjecţie „O", căderea bruscă a tonului, din dublul epitet „mai bune şi mai rele". La un rigorist al moralei individuale şi sociale, de talia lui N. Iorga, am fi ispitiţi iniţial să credem că din acest unghi le-a judecat, împărţindu-le în două mari categorii, iar la rîndul lor, pe fiecare din acestea, în alte subîmpărţiri ale unei subînţelese axiologii etice. Dar nu! aici nu a vorbit paznicul unei morale intransigente, ci omul de ştiinţă, care s-a simţit dator să precizeze că nu toate cărţile din vasta sa bibliotecă trebuie să fie considerate, din punctul de vedere strict ştiinţific, de aceeaşi valoare. Sînt cărţi bune şi cărţi proaste. Toate trebuie cunoscute, dacă aduc o cît de mică nouă informaţie sau dacă schiţează o opinie, fie chiar eronată, într-o problemă.

Ca orice autentic bibliofil, N. Iorga atribuie

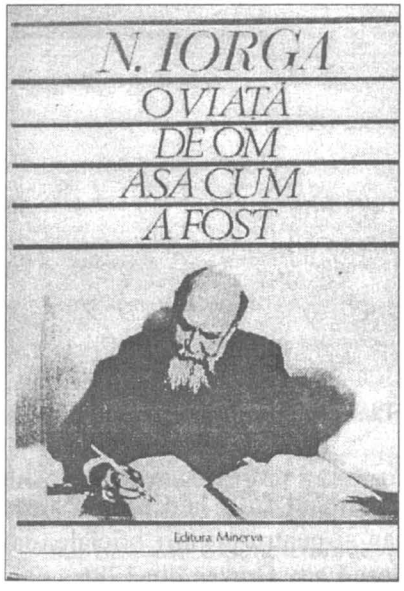

sorţii, sau altfel zicînd, împrejurării favorabile, „norocul" găsirii unei cărţi rare, deoarece acestui moment i se pot opune altele, cînd scotocitorul neostenit nu dă nici peste ce caută, nici peste ceea ce nu se aşteaptă să descopere, la librar şi mai ales la anticar, unde toate surprizele, în bine şi în rău, sînt de ordinea posibilităţii. Spre deosebire de mulţi intelectuali ai veacului nostru, dezamăgiţi de cultură, de inteligenţă şi de carte, care le preferă acestor factori tradiţionali propria experienţă de viaţă, aşa-zisa „trăire". N. Iorga atribuie cărţilor meritul exclusiv de a-i fi format caracterul, de a fi făcut dintr-însul un om, un „om adevărat", ca aceia din marile sau micile ţări de neîntreruptă cultură. Aşadar nu experienţei exterioare sau interne, cum cred defetiştii culturii, ci acestei forţe spirituale, cartea, mult hulită în veac, îi acordă savantul român încredera în formaţia unui om deplin, sau aşa cum se mai spune în româneşte, unui om de nădejde. Cartea aşadar nu este preţioasă numai pentru informaţie sau ideea cea nouă pe care o pune în circulaţie, ci pentru puterea ei formativă, de modelare a sufletului nostru.

N. Iorga a crescut în sărăcie, după moartea tatălui său, avocat, care a murit cînd mult dotatul lui copil n-avea decît vîrsta de cinci ani. Mama lui, Zulnia, născută Drăghici din neamul ultimului cronicar moldovenesc [2], l-a crescut cu truda mîinilor ei. Cînd ea l-a înscris abia în primăvară, printre elevii clasei I primare din oraşul său natal, Botoşani, copilul în etate de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

şase ani şi zece luni avea să absolve clasa numai după o lună, cu patru note de 10 (zece) din şase obiecte [3]. Secretul acestei uluitoare promovări constă în faptul că singur, neajutat de nimeni, copilul învăţase a citi şi a scrie. Aşa cum, în stare de natură, instinctul orientează fragedele făpturi ale regnului animal, s-ar zice că şi N. Iorga s-a îndreptat dintr-o chemare instinctivă către primele elemente ale culturii, ca să şi le însuşească fără nici un efort. Întreaga lui şcolaritate avea să se desfăşoare în acelaşi ritm precipitat, cu cele mai bune rezultate. Absolvent al şcolii primare la vîrsta de 10 ani, N. Iorga îşi trece liceul de şapte clase în mod normal, după şapte ani de frecvenţă regulată, ca să absolve însă universitatea într-un timp record de un an şi mai puţin de trei luni. Într-adevăr, îşi cere înscrierea la Facultatea de litere din Iaşi la data de 27 septembrie 1888 şi îşi ia licenţa în ziua de 17 decembrie a anului următor, „în ştiinţele istorice şi literare, magna cum laude" [4]. Aşa cum singur învăţase să scrie şi să citească, N. Iorga a învăţat ulterior mai multe limbi, cu excepţia celei franceze, deprinse în familie. „Încercasem spaniola la Iaşi şi o cetisem curent; aici am deprins, pe volumaşele de la Garnier, din «O Parnaso Lusitano», limba portugheză; pe cea danesă mi-am însuşit-o din nu ştiu ce memorii de pe vremea lui Oehlenschläger; am deprins suedeseşte pe vremea cînd cetiam în traducerea ediţiilor Nilson seninele, dar şi energicele *Synneuve Solbakken* şi *Arne* ale lui Bjoernsserne Bjoernson, după însuşi textul episcopului Tegner, în celebra lui epopeie scandinavă, de clare şi aspre trăsături, dar şi cu o sentimentalitate care nu e a Eddelor nordice, «*Saga* lui Tritjof», în olandeză m-au introdus foarte uşor romanele frumos tipărite, ilustrate şi legate în pînză albastră cu aur ale sfătosului Van Lennep mai mult decît poesia, mai grea, a începuturilor secolului al XIX-lea de la Helmers la Bilderdijk. Singurele limbi slave şi turanice îmi rămîneau cu totul necunoscute, şi pentru marea lor greutate mi-ar fi trebuit altfel de răgazuri" [5]. Învăţase germana din gimnaziu, la Botoşani, iar engleza o descifrase în „*Poemele* lui Shakespeare, legate în marochin roşu, pe care le păstrez", text dificil, învins prin îndărătnică străduinţă [6].

În interval, adolescentul nesăţios de lecturi în cît mai multe limbi, se perfecţionase în greacă şi latină, reuşind să facă uşor retroversiunile cerute de programa didactică, ba chiar să vorbească în mod curent la lecţie în fraze corecte, compuse la cerere. Mai dificilă era procurarea de cărţi în condiţiile economice precare ale copilului orfan de tată. Copilul îşi pregătea examenele „supt raza chioară a lumînărilor de său necontenit curăţite cu mucările", iar „excepţiile latine din Gramatica lui Badilescu" le învăţa pe de rost, ca să le repete „ca prin somn, în cele cîteva ceasuri dintre unu şi şase". Memoriei afective a adultului, la fel de surprinzătoare ca şi aceea a datelor şi a numelor proprii, îi datorăm aceste rînduri de poetică evocare a atmosferei de lucru din adolescenţă:

„Pe masă se întinde *teul* cu care trag meridiane şi paralele. Coastele ţerilor se lucrează cu cerneală într-un amănunţit zigzag. Munţii se fac migălos ca nişte omizi întortochiate. Coloarea de creion sau cea de pastel zugrăveşte deosebit ţerile. Numele se scriu în litere de tipar. Supt fereşti se aude în marea tăcere a căsuţei lătratul depărtat al cîinilor pustii. Supt aceiaşi lumină tremurătoare, pe cînd sluga încotoşmănată suflă în cenuşă ca să aprindă primul foc, tremurînd copilul nedormit trage cizmele de glanţ ori lungile cizme cu tureatcă pentru ca prin atîtea noroaie ori prin nămeţii de zăpadă să se tîrască la izvorul învăţăturii" [7].

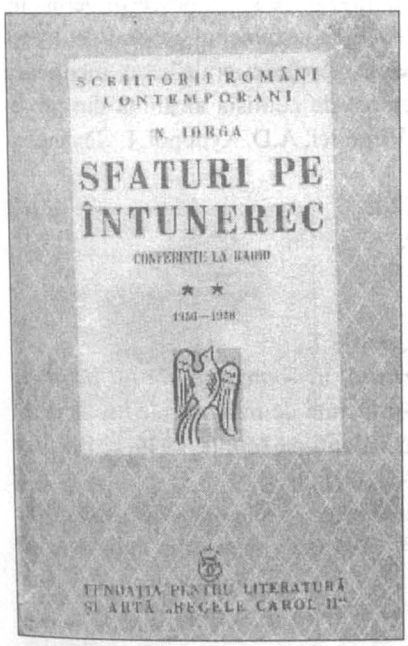

... Dar ceea ce ne face să credem că poporul din vechile vremuri a dat cuvântului de «carte», dacă nu înţelesul unui număr oarecare de foi, de file, de «filade», cusute sau legate împreună, cel puţin un sens «cărturăresc», este expresia curentă de «a învăţa carte».

Deci una este «a învăţa» în general, care se aplică în ce priveşte omul la meşteşug, şi altceva este «a învăţa carte», ceea ce înseamnă o precizare că «învăţătura» aceasta trece în domeniul lucrului scris şi tipărit...

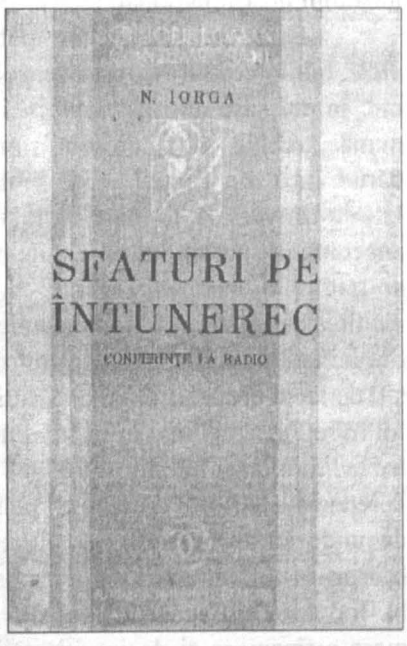

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

În liceu, la Iaşi, citea în bibliotecă, citea cărţi împrumutate, dar şi zăbovea ceasuri întregi pe la librărie şi mai ales pe la anticari, care-i îngăduiau să consulte pînă şi cărţile netăiate, citindu-le „în zare", adeseori de pe poziţia incomodă a scării. Cînd va obţine bursă la Paris, – după reuşita de la examenul de capacitate, la cîteva luni după obţinerea licenţei, – unde se va duce însurat, cu fiica junimistului V. Tasu, – îşi va alcătui a doua bibliotecă, mai vastă decît cea şcolară, din suma de 80 de centime, ruptă din bugetul cotidian. La vîrsta de 25 de ani, cînd va fi profesor universitar după două concursuri hotărîtoare, avea însfîrşit, „vreo zece mii de cărţi cumpărate cu gologanul şi scîndurile văpsite roz cu însăşi mîna mea, pe care să le aşez bine numerotate şi etichetate" [8]. Aşadar gospodarul, dublat de bibliotecon omul ce-şi eticheta cărţile, în ordinea numerică a achiziţiei, îşi şi zugrăvea rafturile într-o nuanţă luminoasă, probabil în acord cu văpseaua sau tapetul odăii. Bibliofilul, cum am văzut din alte citate, îşi *vedea* cartea, după cîteva zeci de ani, cu legătura ei şi în culoarea acesteia, mîngîind-o în gînd aşa cum o purtase cu grijă prin atîtea „furtuni şi catastrofe casnice" (aluzie la divorţul după întîia căsătorie, la desele mutări şi la pierderile din timpul refugiului, cînd cărţile de la Vălenii de Munte, ascunse sub scară, au fost salvate, dar multe erau mucegăite de pe urma umezelii).

La Văleni, unde şi-a alcătuit în condiţii avantajoase o aşezare de vară, celebra şcoală de misionare şi cursurile estivale, N. Iorga şi-a putut crea o proprie tipografie şi editură, dar multe din cărţile lui vor apărea în condiţii modeste, fără a putea corespunde idealurilor lui de bibliofil. „Darul prietenesc" al unei case proprii în Bucureşti i-a fost făcut abia după întîiul război mondial, cînd marele profesor, în refugiu la Iaşi, a fost stîlpul principal al rezistenţei morale şi al credinţei nezdruncinate în biruinţa cauzei noastre drepte şi în împlinirea idealului nostru naţional.

Dacă în 1934, data publicării *Orizonturilor mele*, biblioteca lui N. Iorga se ridica la 40.000 de volume, în cei şase ani de viaţă cît i-au mai rămas, acest număr trebuie să fi crescut simţitor. Profesorul şi-a dăruit încă din timpul vieţii biblioteca Institutului de Istorie Universală. O mare parte din aceste cărţi au fost „necontenit sporite din provisiile prietenilor miei, vechi şi statornici, anticvarii Pach" [9]. Am evocat altădată clădirea astăzi dărîmată din spatele Vamei Poştii, clădită din iniţiativa lui N. Iorga pentru folosinţa anticarilor lipsiţi de local propriu şi mai ales anticariatul „N. Iorga" al lui Iuliu Pach, cel mai în vîrstă dintre fraţi, poreclit pentru taciturnitatea lui „filosoful". N. Iorga trecea zilnic de la redacţia „Neamul românesc" pe la boxa lui Iuliu Pach, de unde se aproviziona cu ultimele noutăţi, adeseori broşuri rare, disprețuite de necunoscători. Bibliofilia lui N. Iorga nu era aceea a unui om bogat, ci a unuia de mare rafinament şi de intuiţie ştiinţifică fără greş. Ea serveşte acum tineretului studios şi cercetătorilor ştiinţifici, care nu o dată întîlnesc, în însemnările marginale ale marelui savant, prezenţa lui mereu vie.

Poetul a închinat şi „cărţii părăsite" un gînd pios, în două emoţionante catrene:

„Sărmana carte părăsită
De-atîtea veacuri neclintită,
Pe vechile ei pagini poartă
O-ntreagă nemurire moartă.

Tu fii pios! Lasă de-o parte
Vreo mîndră des-cetită carte,
Şi-nvie milostiv în loc
Un suflet fără de noroc" [10].

Multe asemenea „suflete fără de noroc" au fost descoperite şi repuse în circulaţie de profesor în lecţiile sale, adunate la un loc în opera cu titlul: *Cărţi representative în viaţa omenirii* [11].

Autor niciodată părăsit, marele nostru istoric şi istoric literar ne călăuzeşte permanent în toate direcţiile culturii naţionale şi universale, menţinîndu-ne trează încrederea în valorile spirituale şi în vehiculul lor cel mai de preţ: cartea.

Note bibliografice

1. *Orizonturile mele, O viaţă de om – aşa cum a fost* – I, *Copilărie şi tinereţe*, Editura N. Stroilă, 1934, pag. 140 – 141; în „Neamul românesc", 24 decembrie 1919, după Barbu Theodorescu: *Biografia şcolară a lui N. Iorga* (Studiu şi documente), Editura didactică şi pedagogică, Buc., 1970, p. 37, nr. 2.

2. Postelnicul Manolaki Drăghici: *Istoriea Moldovei pe timp de 500 de ani*, pînă în zilele noastre, Iaşii, 1857, în 2 vol.

3. La Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 9, nr. 1, după Gh. Ungureanu, *N. Iorga şcolar...*, Iaşi, 1934, p. 4.

4. *Ibid.*, p. 57 şi 139, unde se dă procesul-verbal nr. 102, din 17 decembrie 1889 de „examenul general de licenţă în ştiinţele istorico-literare, probele orale", cu menţiunea „magna cum laude", semnat de comisia alcătuită din profesorii I. Caragiani, St.G. Vîrgolici, A.D. Xenopol, I. Găvănescu şi P. Răşcanu.

5. *Op. cit.*, p. 220.

6. *Ibid.*, p. 219.

7. *Ibid.*, p. 81– 82.

8. *Ibid.*, p. 301.

9. *Ibid.*, vol. II, p. 6 – 7.

10. *Cartea părăsită*, în *Toate poesiile lui N. Iorga*, adunate de elevele sale şi lucrate de misionarele M. Oprea şi M. Bobu, vol. I (– 1917), Vălenii-de-Munte, 1939, p. 188 (din ciclul *Gînd tînăr*, 1890 – 1894).

11. *Cărţi representative în viaţa omenirii*, după note stenografiate, Buc., 1924 – 1935, 5 volume, din Publicaţiunile Casei Şcoalelor.

(Text reprodus din „Revista Bibliotecilor", nr. 6/iunie 1971, pp. 356 –358)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu"

Alesandru PELIMON, *Bukur, Istoria fundării Bukureştilor*
Tipografia Naţionalu a lui Iosif Romanov et Comp., 1858

Am cugetat încă mai de-mult ca să scriu ce-va despre originea Bucureştiului, al căruia fundatoru îl credeam, precum zicu unii alţii, că fu unu ciobanu etc. etc.

Aflîndu-mă în această părere, mă ocupam a strînge materiea necesarie: întrebam şi cercetam pe d'alde bătrîni, resfoiam la cronicari, ori pe unde îi găsiamu, observam oraşul şi vizitam desu monumentele şi stabilimentele sale cele vechi, mă opriam dinaintea ori căriea cruci sau peatră, pe care găsimu vre o inscripţiune săpată în caractere chirilice, îmi spărgeam capul ca să o descifrez, îi confruntam data care se afla pe dînsa cu datele din istorie, meditam asupra a tot felul de materii ce le aflam, cercetam bisericile şi mînăstirile şi mai adesea ori treceam pe la Radu-Vodă... însfîrşit, nimicu nu puteam descoperi, de cît ceea ce'mi zicea tradiţiea şi bătrînii...

Contele Xavier DE MAISTRE, *Căllătorie împregiurul cammerei melle*
Tradusă de C.D. Aricescu, Bucureşti, Imprimeria lui Ferdinand Om., 1856

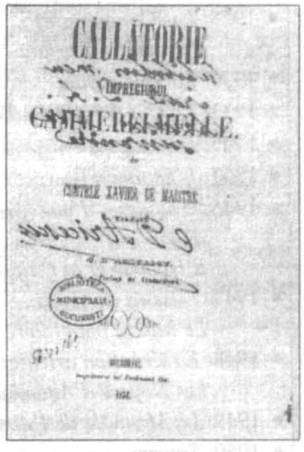

Dedicată
la Domnul Medelniceru
G. Ioanide,
fostul professoru de limba ellenă
în Collegiul din St. Sawa

Domnul meu!

Traducând această operă ingenioasă, m'am gîndit a o dedica Dv: pentru cuvântul că aţi fost, pentru fraţii Ariceşti, nu numai Professoru, ci un Mentoru care 'i aţi condusu la portul adevărului p'între stâncele viţiilor soţiale; putem dar zice, fără a minţi şi fără a roşi, cu eroul antichităţii:

"Daca Filipu 'mi a dat viaţa, Aristotellu 'mi a arătat callea Virtuţii." Iar daca Alecsandru n'a fost un filosofu ca Aristotellu, causa este că s'a născut cu aplecări resbellice pe tronul unui monarhu; şi fără Aristotellu, Alecsandru ar fi fost poate un Caligula. [...]

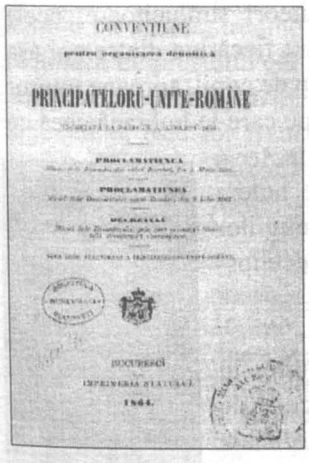

Convenţiune pentru organisarea definitivă a Principatelor-Unite-Române
Ediţiune officială, Imprimeria Statului, Bucuresci, 1864

ART. 1. *Principatele Moldaviei şi Valahiei constituite d'acum înainte sub numirea de "Principatele-Unite Moldavia şi Valahia", rămînu puse sub suzeranitatea M.S. Sultanului.*

ART. 2. *În temeiulu capitulaţiiloru date de Sultanii Baiazetu 1-iu, Mohametu II, Selim I şi Soliman II, carii constitue a loru autonomie, regulîndu raporturile loru cu Sublima Pórtă, şi pe care mai multe Hati-şerifuri, şi mai cu sémă acela din anulu 1834 le au consfinţitu conformu asemenea şi cu articolile 22 şi 23 ale tractatului încheiatu la Paris, la 30 Martie 1856. Principatele voru urma a se bucura sub chezăşuirea colectivă a Puteriloru contractante, de privilegiurile şi imunităţile de care sunt în posesie.*

Prin urmare Principatele se voru administra în libertate şi afară de ori-ce amestecu alu Sublimei-Porţi, în ţărmurile stipulate prin înţelegerea Puteriloru chezaşe cu Curtea Suzerană. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar André Malraux

Atît viața cît și opera lui André Malraux se constituie pe o dualitate în care, la un pol, se situează un Malraux-om-al-Istoriei, la celălalt, un Malraux-om-al-Artei. Această dublă identitate, foarte evidentă de îndată ce cunoști biografia omului și ți-ai cucerit accesul la opera de o alcătuire atît de complexă a gînditorului, nu este expresia unei incompatibilități; nici măcar a unei dileme. Ea separă doar termenii esențiali ai unui sistem consecvent în dezvoltarea lui și unitar în ansamblul definitiv încheiat – sistem în care deosebit de importantă ni se pare a fi propunerea implicată a unei concilieri între omul vremelnic al Istoriei și omul etern al Artei. Importantă, pentru că, uneori, concepții simpliste creează un fals antagonism între Istorie și Artă, atunci cînd exigența excesiv pragmatică a celei dintîi intră în conflict cu voința de autonomie a celei de-a doua, forțînd, în locul unei conviețuiri inevitabil necesară, o corelare forțată al cărei efect este mai degrabă divorțul. Malraux nu opune Istoria, Artei; nici nu ierarhizează priorități, de pe o poziție preferată, ci delimitează, implicit, două valori diferite, prima operînd și justificîndu-se în imediat, cea de-a doua în perspectiva nobil orgolioasă a omului ca ființă care aspiră să-și depășească determinarea animală.

Modest MORARIU

Bibliografie

- 1921: *Lunes en papier*
- 1926: *La Tentation de l'Occident*
- 1927: *Écrit pour un ours en peluche*
  Les Voyages aux Iles fortunées
  D'une jeunesse européenne
- 1928: *Les Conquérants*
  Royaume – Farfelu
- 1930: *La Voie royale*
- 1933: *La Condition humaine*
- 1935: *Le Temps du mépris*
- 1937: *L'Espoir*
- 1946: *Esquisse d'une psychologie du cinéma*
  L'Homme et la Culture
- 1947: *Dessins de Goya*
  Le Musée imaginaire
- 1948: *La Création artistique*
  Les Noyers d'Altemburg
- 1949: *La Monnaie de l'Absolu*
- 1950: *Saturne*
- 1951: *Les Voix du Silence*
- 1952 – 1955: *Le Musée imaginaire de la sculpture mondiale*
- 1957: *La Métamorphose des dieux*
- 1967: *Antimémoires*
- 1970: *Le Triangle noir. Laclos. Goya. Saint-Just. Oeuvres*, 4 vol.
- 1971: *Les Chênes qu'on abat...*
  Oraisons funèbres
- 1974: *Le Surnaturel*
  L'irréel
  Lazare
  La tête d'obsidienne
  Celui qui vient
- 1975: *Hôtes de passage*
- 1976: *L'Intemporel*
  La corde et les souris
- 1977: *L'Homme précaire et la littérature*

Antimemorii

... A medita asupra vieții – asupra vieții în fața morții – fără îndoială că nu prea înseamnă altceva decît să-ți adînceşti întrebarea. Nu vorbesc despre faptul de a fi ucis, care nu pune cîtuși de puțin probleme oricui are șansa banală de a fi curajos, ci despre moartea care se iveşte în tot ceea ce este mai puternic decît omul, în bătrînețea și chiar în metamorfoza pămîntului (pămîntul sugerează moartea prin amorțeala lui milenară ca și prin metamorfoza lui, chiar dacă metamorfoza asta este opera omului) și mai cu seamă în iremediabil, acel: nu vei ști niciodată ce înseamnă toate astea. În fața acestei întrebări, ce-mi pasă mie de ceea ce doar pentru mine are importanță? Aproape toți scriitorii pe care îi cunosc își iubesc copilăria, eu mi-o detest pe a mea. Am învățat puțin și prost să mă creez pe mine însumi, dacă a te crea pe tine însuți înseamnă să te mulțumești cu acel han fără de drumuri care se numeşte viață. M-am priceput uneori să acționez, însă interesul acțiunii, în afară de cazul cînd ea se ridică la înălțimea istoriei, rezidă în ceea ce faci și nu în ceea ce spui. Nu prea îmi stîrneşte interes propria mea persoană. Prietenia, care a jucat un rol important în viața mea, nu s-a împăcat cu curiozitatea. Și sînt de acord cu preotul de la Glières – însă dacă el prefera ideea că nu există adulți, asta înseamnă că sînt mîntuiți copiii...

Pentru ce să-mi amintesc?

Pentru că, trăind în domeniul nesigur al spiritului și al ficțiunii care este cel al artiștilor, apoi în domeniul luptei și în acela al istoriei, cunoscînd la douăzeci de ani o Asie a cărei agonie punea încă în lumină ceea ce însemna Occidentul, am întîlnit de nenumărate ori, uneori umile și alteori strălucitoare, acele momente în care enigma fundamentală a vieții îi apare fiecăruia dintre noi așa cum ea apare aproape tuturor femeilor în fața unui chip de copil, aproape tuturor bărbaților în fața unui chip de mort. În toate formele pe care le îmbracă ceea ce ne duce cu sine, în tot ceea ce am văzut luptînd împotriva înjosirii, și chiar și în tine, blîndețe, despre care ne putem întreba ce cauți tu pe pămînt, viața, asemenea zeilor religiilor dispărute, îmi apare uneori ca libretul unei muzici necunoscute.

*

... Atunci cînd îl ascultam pe generalul de Gaulle, în cursul celui mai banal dejun în apartamentul său particular de la Élysée, gîndeam: Astăzi, pe la 1960... La recepțiile oficiale mă gîndeam la cele de la Versailles, de la Kremlin, de la Viena

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

... această micuță carte [Calea regală], *printre primele ale lui André Malraux, este embrionul întregii sale opere. Și nu numai scrise, dar și trăite. Ea conține germenii* Cuceritorilor, *ai* Condiției umane *și de asemenea ai* Psihologiei artei. *Este eboșa – dar eboșa gîndită mai degrabă decît scrisă – și tocmai în asta constă valoarea artistică și cu totul inovatoare a acestei cărți: ea este o stenogramă a gîndirii autorului ei și nu una din reflecțiile sale. În ce privește faptele, ele sînt proiectate într-însa așa cum nervii și gîndul le-au înregistrat. E o relatare pe nerăsuflate, și nu numai a unei realități exterioare, dar deopotrivă – și aș spune: în primul rînd – a unei realități devenite metafizică pentru a rămîne pînă la urmă singura realitate posibilă a unei lumi ostile contra căreia se luptă cu toate armele...*

Miron Radu PARASCHIVESCU

la sfîrșitul domniei Habsburgilor. În modestul birou al lui Lenin, în care dicționarele formează soclul micului pitecantrop din bronz oferit de către un american darwinist, nu mă gîndeam la preistorie, ci la diminețile în care ușa aceea fusese împinsă de către Lenin – în ziua în care jos în curte, el începuse să danseze pe zăpadă, strigîndu-i lui Troțki stupefiat: „Astăzi, am rezistat încă o zi față de Comuna din Paris!" Astăzi... În fața tresăririi Franței, ca și în fața bietului pitecantrop, am fost fascinat de secole, de strălucirea tremurătoare și schimbătoare a soarelui peste cursul fluviului...

*

... De mai bine de două mii de ani pămîntul acesta este un pămînt de legendă. Așa a fost pentru Roma, pentru Biblie și pentru Coran, așa este pentru povestitorii din Etiopia și Persia.

*

... Generalul știa că francezii acceptaseră înfrîngerea. Știa că îl acceptaseră pe Pétain. Și cred că el știa, de la entuziasmul Eliberării, că el era alibiul a milioane de oameni. În Rezistență, Franța recunoaștea ceea ce ea ar fi vrut să fie, mai mult decît ceea ce fusese. Și totuși, adevăratul dialog al generalului se purta cu ea, fie că se numea Republica, poporul sau națiunea. „Un om de stat este mereu singur de-o parte, avînd lumea de partea cealaltă", a spus Napoleon. „Singur cu Franța", ar fi gîndit fără îndoială generalul de Gaulle. Marii singuratici se află întotdeauna într-o relație profundă cu masa viilor și morților pentru care se luptă.

*

... Întîlnisem deja, aveam să mai întîlnesc de nenumărate ori, mai tîrziu, acea prezență a Franței. Rusia Sovietică nu a șters-o. În țările subdezvoltate mașina aduce lucrători calificați, mai mult decît un proletariat muncitoresc. Și pretutindeni unde revoluția nu este chemată de către proletariat, ci de popor, predica ținută de Revoluția franceză, exaltarea luptei pentru dreptate proclamate începînd cu Saint-Just și terminînd cu Jaurès, trecînd prin Michelet și mai ales prin Victor Hugo, păstrează un prestigiu cel puțin egal cu acela al marxismului. În Africa, în America Latină, chiar atunci cînd tehnica revoluției este rusească, limbajul ei este tot francez. Întîlnisem teancuri din *Mizerabilii* între Bakunin și scrierile teoretice ale lui Tolstoi, pe Ramblas din Barcelona, în timpul războiului civil.

Texte reproduse din vol. André Malraux, *Omul precar și literatura*, Editura Univers, 1980; Constantin Pavel, *André Malraux. Literatura valorilor umane*, Editura Junimea, 1980; André Malraux, *Antimemorii. Oglinda limburilor*, vol. I, traducere de Ileana Cantuniari; *Antimemorii. Frînghia și șoarecii*, vol. II, traducere de Irina Eliade, Olga Mărculescu, Modest Morariu, Editura RAO, 1994; *Calea regală*, traducere de Miron Radu Paraschivescu, Editura Cartea Românească, 1971.

Calea regală

Iarăși zile și iarăși nopți – cu moartea alături, ca și cu Claude – în căldura și țînțarii ce parcă suiau dintr-acest genunchi zvîcnind; purtat de-a curmezișul pădurii, prin toropeala asta, printr-această neregulată alternanță de luminișuri sparte și de vegetație, ce-o înlocuia pe aceea a zilei și-a nopții, prin lumea asta unde nopțile se lungeau acuma ca frunzele – unde timpul însuși putrezea. Spărturile se apropiau, ca și cum pădurea în fine smulsă ar fi făcut loc luminii; dar Perken știa că asta era valea cea mare, că un nou val de pădure va cădea iarăși peste trupul lui înțepenit, peste voința lui devastată, unde speranța se pierdea în urletele cîinilor sălbatici, în cumplita căldură a înțepăturilor de gîngănii. Pusese să i se scoată un moment gheata: carnea era grena, înțepată pînă la marginea pielei încălțării, ca de-un tatuaj. Peste durere, mîncărimi, putreziciune, peste țipătul nesfîrșit al maimuțelor și peste crengile răsucite ce le regăsea dinaintea fiecărui tunel al pădurii, de cînd ei urcau spre Laos, spre regiunea lui, viața stungilor alungați umplea adîncimile din care ea nu ieșea la suprafață, ca o supremă descompunere. Ulcioarele predate, Grabot restituit, dus spre spitalul din Bangkok, coloana de represiune, cărîndu-și oamenii ei răniți în țepușe și capcane, înaintase asupra satului, aruncase-n aer poarta și răsese cu grenade colibele: nu mai rămînea din ele decît o grămadă de cadavre, purcei negri scormonind prin ulcioarele pulverizate, vintre acoperite de animale... Stungii în fugă măturau satele; coloana ce-i urmărea pierdea mulți oameni în pădurea adîncă, mai ales din pricina otrăvirii rănilor: milițienii îi tratau cu grenade pe bolnavii abandonați, iar pe răniți, cu baioneta. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Nicolae NEAGU – 70

Bibliografie

De-a soarele (versuri), E.P.L., 1967;
Echilibru până în ploaia din octombrie (poezii), Ed. Tineretului, 1969;
Poeme rococo (versuri), Ed. Litera, 1969;
Erezii (versuri), Ed. Cartea Românească, 1970;
Ninse colinele în amurg (poeme), Ed. Cartea Românească, 1973;
Întoarce-te să mai vezi (proze), Ed. Eminescu, 1977;
Înțelesul de pierdere, seara (roman), Ed. Eminescu, 1979;
Ninsoarea care ne trebuie (proză poetică), Ed. Ion Creangă, 1979, premiul Asociației Scriitorilor din București;
Suvenire (versuri), Ed. Eminescu, 1980;
Cabinet de familie (versuri), Ed. Eminescu, 1981;
Anonimul de aproape (roman), Ed. Cartea Românească, 1982;
Purpura și iarba (versuri), Ed. Eminescu, 1983;
Hol a ho, Telapo (traducere), Ed. Ion Creangă, 1983;
Somnul (roman), Ed. Eminescu, 1984;
În orașul Poc-în plic (poezii), Ed. Ion Creangă, premiul Asociației Scriitorilor din București;
Schee, dich brauchen wir... (traducere), Ed. Ion Creangă, 1985;
Soarele meu, inima mea (versuri), Ed. Eminescu, 1986;
Cu mâna stângă (versuri), Ed. Eminescu, 1986;
Inima (roman), Ed. Eminescu, 1989;
Printre cărți, copii și cuburi (poezii), Ed. Ion Creangă, 1989;
99 de poeme de toată mâna (poezii), Ed. Cartea Românească, 1991;
Exerciții de-a muri (versuri), Ed. Eminescu, 1992;
Iapa verde, mânzul Poc (povestire), Ed. Ion Creangă, 1993;
Iubirea ca o mânză neagră (roman), premiul Asociației Scriitorilor din București și premiul Academiei Române, 1995, 1996;
Trandafiri în grădina cu iarnă (poezii), Ed. Evenimentul, 1996;
Ete, sâc (poezii pentru copii), Ed. România Press, 1997;
Părtaș la domnie (versuri), Ed. Eminescu, 1998;
Citiți-mă singuri (versuri), Ed. Eminescu, 1998;
Obitus, apusul stelei (roman), Ed. Eminescu, 1999;
Interiorul căderii (poezii), Ed. România Press, 2000;
Nouă luni cu Lelia (roman), Ed. România Press, 2000;
Doi (poezii), Ed. România Press, 2001.

... Și de-aceea plouă, carstic, pe rondou

N-am fost eu de față la-nceputul lumii,
se-ncinsese, parcă, mana strânsă-n saci
și murea, în hăuri, pe întinsul humii
de aramă norul botezând copaci.

Mai ții minte?...
... Totuși, ai! cum ținem minte
că era, de-a latul, vinul în ulcea,
picurase fiindcă veneau nopți plointe
iar pe puntea verde mă-ndemna: hai, bea!

Mă aflam departe, consumam istorii,
fumul de țigară doar se inventa
însă Creatorul mai vâna glagorii
câte să măsoare vremea, altcumva.

Tu-nfrunzișeși, goală, descinzând din coasta
nepereche-asemeni marginii de trup
dar erai ca bruma străjuind fereastra
dincolo de care plânge pui de lup.

Te privesc cum funii leoarcă-ți cad din mâna
ce susține trenuri trase la depou...
... Hoinărișși, prin stații, toată săptămâna
și, de-aceea plouă, carstic, pe rondou.

Dacă putea-voi, cum, necum să ies

Timp insurect, idei fără stăpân,
o! cum vă-nfățișarăți la domnie
că mai erupe gheizer în plămân
ca într-o pulsatilă galaxie?

E-o bramburească cum ai sparge nuci
pe monumentul sprijinit de ere...
... Iei taximetrul și cu el te duci
în poligonul gri, din emisfere.

Dacă putea-voi, cum, necum să ies
până ce, iarna, roșcova dispare
aș dezlega, cu păsări, lung eres,
aș mai găsi cheiță la-ntrebare.

Sunt suferind...
Senzația că ard
îmi seacă recital de primadone,
mă zăvoresc, mortal, sub endocard
d'olaltă cu trei litere cazone.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Obitus, apusul stelei

Cândva, nu foarte, foarte demult, ne făceam socotelile că vom îmbrătrâni împreună din ce în ce mai neputincioşi, din ce în ce mai străvezii, într-o stare de conştienţă fără cusur...

Că ne vom aminti, în serile prelungi, de visare, fapte petrecute în tinereţea noastră unică şi inconfundabilă precum regina stupului: singură...

Că vom retrăi, cu dulce savoare, întâmplări nostime duse la capăt cu inventivitate suverană...

Că ne vom amuza, că vom mai şi lăcrima (aşa sunt evocările, uneori întortocheate) fiindcă ce este mai desfătător decât sporovăiala în colţul semănat cu linişte?...

Acum ştiu că toate acestea s-au dus, că nu mai sunt cu putinţă deşi cuvintele (asemeni gândurilor) se înlănţuiesc, trudnic, de parcă s-ar căţăra într-un arbore lovit de infirmitate...

E o lună noiembrie cotropitor de frumoasă... Neverosimil de caldă... Nedrept de senină...

După o noapte cu somn pe furate, mă aflu la Găeşti, în curtea părintească, pentru parastasul de şapte ani de la dispariţia Ahei-Reli...

E trist?

Pentru noi, cei ai familiei, este... Pentru ceilalţi nu pare a fi deoarece, pe ici, pe colo, se mai zăresc şi figuri zâmbitoare şi cu toate că amănuntul mi se pare futil (în fond nu toată lumea simte la fel) situaţia se revelează ca nefirească. Strâng mâini, ascult vorbe protocolare, le răspund deşi limba nu mă prea ascultă: e ca atunci când ţi se încleştează fălcile în infecţia urliană... Compar, în minte, lista celor prezenţi la ceremonia precedentă cu a celor nelipsind astăzi şi constat, cu strângere de inimă, că o seamă dintre cei de atunci n-au mai dat curs invitaţiei...

... Şi nu mă abţin să nu zic: diavole, ce repede devine amiciţia – uitare!...

Mă întorc, din nou, la lista absenţilor, îmi amintesc motivaţiile puerile ale unora şi aş izbucni într-un râs chicotit dacă... poziţia lor (actuală) nu mi-ar sugera nedreptatea îmbolnăvirii cu ciuma bubonică...

(Visăm, neîntrerupt, la ce-am *putea fi*, dar revenim la *ce suntem*...)

Ei, şi ce? îşi vor zice ei, neatenţi la inefabila curgere a vieţii, ei, şi ce? vor mai spune aceiaşi grădinari lângă poarta cu păpădii a istorioarelor personale iar eu mă mulţumesc să-i dau pe mâna judecătorului imparţial al virtuţii şi decăderii...

De câte dăţi n-am zis „de două ori dă cel ce se mişcă mai repede", de câte ori n-am aşteptat plata-răsplata, însă s-a dovedit a fi desăvârşită iluzie... Şi m-am făcut că nu ştiu cât de potrivnică e reaua întrebuinţare a vremii.

Am cunoscut oameni remarcabili prin tăcere...

Am cunoscut, de asemenea, oameni împietrind în repaos...

Nici când nu le-a lipsit, în împrejurări-limită, sensul mişcării necesare, desprinderea de starea de goliciune a absurdului...

Uneori (repet) motivaţiile sunt direct ofensatoare (cu ştiinţă ori fără), cuvintele propun, în acest fel, stări de suferinţă asemeni pedepsei aplicate cu harapnicul, pe spinarea năduşită de spaimă, în mijlocul oraşului cu o mie de martori, lângă Monumentul Neatârnării...

Prea multă artificiozitate, prea multe scrijelituri cu măseaua de minte a şarpelui domestic...

„... Şi totuşi, dulcea speranţă poartă inimii tale de grijă".

... Ca într-o cumpănă a dimineţii cu amiaza, ca într-o naştere de gemeni, ca într-o adversitate devenită acord... mă străduiesc să nu rămân niciodată singur. Mă dezbrac, cu alte cuvinte, de haina de zale (dacă am fost înveşmântat, vreodată, cu asemenea zeghe), mă deşcalţ de obezi şi tipare şi respir, respir...

Aşa m-am născut?...

Poate!

Aşa m-am înălţat lângă palisada mărginind staulul oilor din bătătura bunicii?...

Mai mult ca sigur!

Îmi amintesc, uite, cum eram, la vremea creşterii ca lemnul de salcie (din *nimic* în *ceva*!) un copil ne-normal. Nu neapărat imprevizibil, nu neapărat ciudat, dar cu o înzestrare mintală... festivă, cu fantezie... ductilă, cu iubiri... acaparatoare... De bună seamă, capul face, capul trage, iar eu am tras cât pentru un batalion de recruţi, cât pentru un regiment de jandarmi în termen: mult, foarte mult, multe, foarte multe în stări sofisticate sau, dimpotrivă, de o liniaritate... ingenuă...

Eram!... Întortocheat şi dibuind, cu arma-n cumpănire...

Se vedeau acestea din felul în care născoceam idei şi *cuvinte potrivite* pentru oameni, obiecte şi fapte, din mlădierile minţii mele, din tic-tac-ul accelerat al inimii în preajma dulce-amăruie a femeii... Aveam, cum s-ar zice, intuiţia surprinzătoare a *noului*, a ieşirii din comun, a evenimentelor esenţiale.

Nu trebuie, firește, să-mi luaţi aserţiunile drept capăt de ţară, însă acordaţi-mi, cel puţin, un credit mai ca lumea pentru că, pe urmă, la trecerea într-o altă vârstă, *daturile* acestea devin, treptat, treptat, stereotipii... dar şi visare. Se potriveşte, se pare, zodiei mele întoarcerea în timp, îngăduie-mi-se, deci, *înariparea cu fluturi* într-un insectar străvechi pentru că trecerea mea prin viaţă a urmat rânduielile cuvenite: dinspre *departe* în *mai aproape*.

(fragment de roman, Editura Eminescu, 1999)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Itinerar francofon

Comuna din Paris – 130

Un altfel de martie...

(VI)

Decretele Comunei – Triumful lui Rocambole – Eşecurile lui Baudelaire – Jurnalul lui Victor Hugo – Federaţia lui Courbet – Calul lui Théophile Gautier – Un bucătar decorat – Premiul lui Rimbaud – *Împărat şi proletar* –

Teofil BĂLAJ

În faţa morţilor noştri pentru cauza Comunei, România a mai dăruit memoriei acestei prime Republici a muncitorilor şi gîndurile de solidaritate ale unor înaintaşi români iluştri, printre care cel al marelui Mihai Eminescu.

De la Viena, unde se găsea pentru studiile sale de filosofie, şi unde a trăit cu întreaga sa fiinţă epopeea pariziană, poetul trimite în ţară sau aduce cu el, la întoarcere, mărturiile unei încrederi depline în cauza Comunei, care este pentru el expresia însăşi a aspiraţiei către desăvîrşire şi dreptate, atît de necesară umanităţii.

Citindu-l pe Marx (*Das Kapital*), pe Lissagaray – cu ale sale *Huit journées de mai derrière les baricades*, citind *Histoire de la Commune* şi *Die Journale der Commune*, după cum ne informează "explicările" profesorului G. Bogdan-Duică, însemnîndu-şi propriile emoţii dar şi reflecţiile cercetătorilor, poetul înţelege Comuna şi pe eroul ei – proletarul, fişele sale şi variantele la poezia *Împărat şi proletar*, făcînd din acest poem al revoltei un document de o tulburătoare forţă poetică: *Zbrobiţi orînduiala cea crudă şi nedreaptă/ Ce lumea o împarte în mizeri şi bogaţi,/... Faceţi ca-n astă lume să aibă parte dreaptă,/ egală fiecare şi să trăim ca fraţi!*

Aceste versuri ar fi putut deveni cîntecul cel mare al Comunei.

Ele au rămas oricum primul cîntec proletar al românilor.

Puţini dintre artiştii Europei au lăsat mărturie o asemenea capodoperă însufleţită de idealurile Comunei.

Unii cercetători români s-au întrebat chiar dacă nu cumva *Împărat şi proletar* a întrecut în patetismul limbajului protestatar *L'Année terrible* al lui Victor Hugo. Amintind această apreciere a lui Anghel Demetriescu, Marin Bucur crede că "temerile" contemporanului poetului nu erau în van.

Ne stau la îndemînă comparaţii lesne de făcut.

Esenţială rămîne însă pilduitoarea pledoarie a celui mai mare poet român al tuturor timpurilor, geniul liric al literelor române, pentru cauza acestei prime pagini scrise cu sînge în istoria universală, despre ziua de mîine a popoarelor lumii.

Eminescu nu a fost însă singurul român martor angajat al Comunei.

În vara anului 1870, C.A. Rosetti, veteranul revoluţiei noastre de la 1848, marele prieten al lui Michelet, Ledru-Rollin, Crémieux, Felix Piat şi Gambon se afla din nou în ţara revoluţiilor, toamna găsindu-l la Tours, într-o adevărată tabără a solidarităţii internaţionale, unde se întîlneşte cu Gambetta şi scrie, la 30 octombrie 1870, celor din ţară: "Cît timp ne va rămîne un deget de pămînt sacru supt tălpi, vom ţinea cu putere gloriosul drapel al revoluţiei franceze".

Ligia Macovei – *Împărat şi proletar*

Revistele transilvane "Familia" şi "Gazeta Transilvaniei" îşi informează cititorii despre evenimentele din Franţa. [...]

Alte gazete româneşti ("Românul", "Democraţia", "Telegraful" fac analize politice aprofundate ale contextului european în care se afirmă ideile Comunei. Ziarul "Telegraful" din 13 aprilie 1871 nota, printre altele: "... Imperiul german, în esinţa sa fiind contrariu tuturor instituţiilor liberale, şi prin urmare bazîndu-se pe militarismul junkerilor, de bună seamă nu va putea suferi ca în coasta sa să existe o republică potinte, cum ar fi o Francie republicană, care de bună seamă cu timpul ar fi dezastruoasă pentru imperialismul german. (...) Cînd oştirile guvernului de la Versailles n-ar fi în stare să sugrume Comuna din Paris, atunci armatele germane numaidecît au să intervină spre a umili naţiunea franceză din nou cu forţa baionetelor..."

Mai tîrziu, chiar şi după adeverirea unor atît de dureroase previziuni, poetul Constantin Mille nu putea considera încă spiritul Comunei înfrînt chiar dacă Parisul comunard căzuse.

Pentru poet, Comuna învinsă era învingătoare.

Pilduitorul eroism al lui Delescluze, mort la Chateau d'Eau, sau virulenţa demascatoare a paginilor altui erou al epopeii comunarde, jurnalistul Jules Vallès, poemele lui Ion Catina şi evocările de mai tîrziu ale lui Anton Bacalbaşa şi Mircea Rosetti, paginile rezervate aniversării marelui eveniment în publicaţiile progresiste ale începutului de veac ("Munca", "România muncitoare") sînt numai cîteva din ecourile unui atît de natural ataşament al românilor la spiritul Comunei şi la visul comunard de a se garanta bunăstarea, libertatea şi securitatea tuturora.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Puncte de vedere

De la Bing-Bang la Internet
(File din istoria mijloacelor de comunicare)

Liviu BUTUC

Dacă ne întoarcem pe firul mitului pînă la punctul originar, aflăm ceea ce Evanghelia lui Ioan afirmă: "La început a fost cuvîntul şi cuvîntul era la Dumnezeu şi cuvîntul era Dumnezeu. Toate lucrurile au fost făcute prin El şi nimic din ceea ce a fost făcut n-a fost făcut fără El". Ceea ce exprimă evanghelistul Ioan, tradus în termenii ştiinţifici ai epocii moderne, nu este altceva decît sunetul care a însoţit Bing-Bangul – marea explozie care a dus la iniţierea universului fizic.

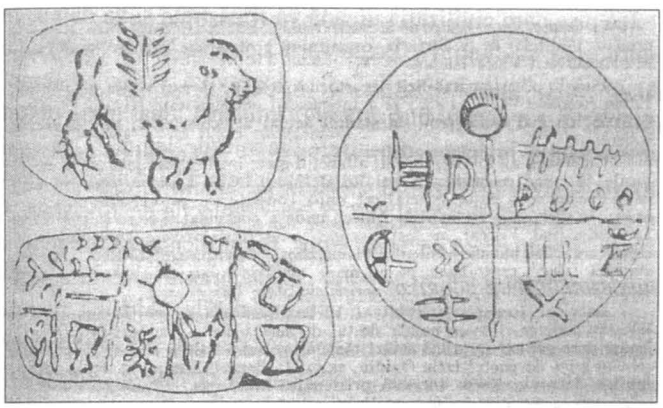

Tăbliţele de la Tărtăria

Metafizicienii – fideli modelului conceptual transcendental care statuează principiul în virtutea căruia materia este produsul gîndirii şi la baza existenţei cosmosului stă gîndirea (spiritul) – definesc cuvîntul primordial, emis de Conştiinţa Supremă, drept "un sunet modulat informaţional, însoţit de o puternică emisie de energie, care se condensează în materie".

Teozofii şi iniţiaţii în scrieri esoterice susţin că Adam, pe cînd se afla în RAI, vorbea acelaşi limbaj ca şi Dumnezeu. Asta nu înseamnă că avem de-a face cu un grai articulat şi acustic. Comunicarea cu Dumnezeu şi cu natura însufleţită era susţinută de un limbaj primordial divin de genul telepatie, inspiraţie, revelaţie care, astăzi, intră în categoria aportului exogen şi exotic de informaţie.

E de presupus că apariţia vorbirii articulate, ca materializare a gîndurilor, ideilor şi emoţiilor, se plasează după momentul "căderii în timp", în istorie a perechii originare şi odată cu apostazia are loc şi "atrofierea" limbajului prim. Comunicarea cu gîndurile avea avantajul vitezei (viteza superluminică a tahionului). Emisia şi recepţia erau instantanee, sincrone şi ubicue. Noţiunile de spaţiu şi timp erau anulate. Revenirea la comunicarea divină implică reactivarea unor compartimente cerebrale, dezvoltarea acelor canale de transmitere a informaţiei, dar şi a acelora de conectare la memoria cosmică. Studiile întreprinse în ultimele trei decenii de psihotronică sunt optimiste în acest sens. Faţă de forma de comunicare primordială, graiul articulat este o involuţie pentru că se bazează pe acuitatea simţului auditiv, comunicarea fiind astfel imediată, de apropiere, iar conservarea informaţiei pe cale orală, din generaţie în generaţie, suportă distorsiuni. Cultura orală este alterată de amnezii, de inserţii subiective şi de adăugiri inoportune. Avantajul graiului articulat ar fi acela că vorbirea nu solicită şcolarizare. Se pare că ne naştem cu un program de vorbire care este activat în ambianţa mediului social. O lungă perioadă de timp, graiul este însoţit de paralimbaje – forme estetice rituale sau atitudini magice – ca plastica, muzica, dansul, mimica etc. ori semne mnemotehnice (simbolism mnemotehnic) ca sistemul nodurilor, răbojul, mătăniile şi alte asemenea simboluri încărcate de semnificaţii laice sau religioase. "Limbajul – spune Henri Wald – este singurul mijloc de comunicare deoarece este comun tuturor interlocutorilor, în vreme ce paralimbajele nu pot decît să transmită, deoarece ascultătorii şi spectatorii nu dispun de aceleaşi mijloace pentru a înţelege şi a răspunde".

Deficienţele graiului articulat, chiar complementat cu paralimbajele şi simbolismul mnemotehnic, au impus inventarea unei noi forme de comunicare apte să faciliteze dialogul la distanţă, în spaţiu, dar şi în timp, cu conservarea informaţiei pentru posteritate pe suporturi durabile. Un pas important în inventarea scrisului îl reprezintă formele estetice arhaice. De la simple desene, estetica primitivă evoluează rapid spre forme mai complexe ca gravura, sculptura, basorelieful şi, cea mai des utilizată între anii 40.000 – 10.000 î.Ch., pictura rupestră (parietală), pe pereţii peşterilor ca prime locuinţe naturale. Deşi nu redau suficient mesajul, iar comunicarea imediată este minoră, acestea reprezintă, totuşi, un limbaj materializat, încărcat de sens şi de informaţii. Exemplele în acest sens abundă în peşteri, devenite demult celebre, din Spania, Franţa, Italia, Rusia, China, România (Peştera Cuciulat) etc. Nu stăruim asupra lor pentru că fac subiectul unei consistente lucrări (vezi: Bleahu, M. – *Omul şi peştera*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1978). De la pictografie, cum este îndeobşte denumită această formă de "scriere arhaică", avînd ca obîrşie propensiunea pentru estetică a omului primitiv, locuitor al cavernelor, se va ajunge la pictografia ideogramată – pictura însoţită de un simbol figurat, o ideogramă care redă o idee, un concept sau noţiune. În istoria reprezentărilor grafice ale vorbirii, scrierea şi arta au rămas multă vreme nediferenţiate pînă cînd scrierea iconică a ajuns alfabet şi arta a devenit pictură şi sculptură.

Încet-încet, de la transpunerea gîndurilor în imagini, prin procesul de abstractizare-simplificare, se ajunge la semn.

După Victor Duţă (vezi: *Călătorie în lumea scrierii şi a tiparului*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1988) în evoluţia scrierii se desprind trei mari etape: 1. Scrieri sinte-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tice – scrierea din America centrală, picturile rupestre, pictoglifele, semnele mnemotehnice, exprimările în imagini etc. 2. Scrieri analitice – sumeriană (cuneiformă), egipteană (hieroglifică) și chineză. 3. Scrierea fonetică odată cu inventarea alfabetului, apărut din necesități stringente de ordin economic și politic. Ideea că alfabetul ar fi invenția fenicienilor este astăzi tot mai contestată ca și perioada istorică în care ar fi apărut primele forme de scriere analitică.

Încă din antichitate filosofii și inițiații templelor erau conștienți că scrierea este o invenție străveche. Cicero spunea că scrierea este un dar al zeilor. Tradițiile egiptene îi atribuie zeului Osiris majoritatea invențiilor și descoperirilor omenești, printre care și scrierea. Zeul faraon Osiris, după Diodor din Sicilia, ar fi trăit cu 10.000 de ani înainte de domnia lui Alexandru Macedon. Dacă luăm de bună ipoteza cum că Marea Piramidă (Keops), după tradiția coptă, ar fi fost construită cu trei sute de ani înainte de potop de către regele Surid (cca. 10.000 î.Ch.), atunci scrierea hieroglifică pare a fi cea mai veche din lume.

Inițial, piramida era învești mântată într-o mantie de calcar șlefuit, acoperită cu hieroglife. Un scriitor arab din secolul XIII, Abd al Latif, afirmă că: "hieroglifele care acoperă piramida sunt atît de multe încît, dacă le-am pune pe hîrtie, ar umple peste 6000 de pagini. Din păcate, însă, în urma cutremurului care a avut loc în secolul al XIII-lea, piramida a fost decopertată de circa 81.000 metri cubi de plăci de calcar pentru refacerea orașului Cairo (vezi: Gănescu, C. – *Tainele inițiaților vechiului Egipt*, Editura Alaya, 2001). Scrierea hieroglifică – termen formulat de Clement din Alexandria, însemnînd semn sfînt (hieros = sfînt; gliphto = semn) – era compusă inițial din ideografii figurative sau semifigurative. "Ulterior – ne spune Gănescu, C. în lucrarea citată mai sus – au început să fie folosite pictograme simbolice la care erau adăugate anumite fonograme. Treptat, hieroglifica s-a transformat, pentru ca scrierea să fie cursivă, în scrierea numită hieratică și, mai tîrziu, în scrierea demotică: demos = popor, altfel spus o scriere populară". În epoca ptolemeică a apărut scrierea coptă, un amestec între limba greacă și unele grafeme demotice.

În anul 1996, în situl arheologic de la Jef el Ahmar, în Siria, a fost descoperită o tăbliță de piatră cu pictograme, datînd din mileniul al X-lea î.Ch. Preeminența apariției scrisului este revendicată astăzi și de protocroniștii români. Astfel, într-o lucrare intitulată mimetic *Istoria începe în Carpați*, autorii – Paul Tonciulescu și Eugen Delcea – afirmă că: "Cea mai veche scriere din lume, sub formă ideografică, mai veche cu 1000 de ani decît cea similară din Sumer (actualul Irak), este reprezentată prin cele trei tăblițe din lut descoperite pe teritoriul României, la Tărtăria, în anul 1961, și atestate cu carbon 14 cam pe la anul 5000 î.Ch." Dacă datarea este corectă, înseamnă că această descoperire devansează tăblițele de lut de la Uruk și Djemdet Nasr, datate la sfîrșitul mileniului IV și începutul mileniului III î.Ch., iar istoria nu mai începe la Sumer, așa cum afirma vestitul sumerolog Samuel Noah Kramer.

Robert Charroux – istoric francez – face apologia primordialității scrisului și a civilizației în Franța: "Cea mai veche țară civilizată din lumea cunoscută ar putea fi Franța, unde regăsim unelte de silex și peșteri locuite, datînd cel puțin din mileniul 30 î.Ch. Scrierea de la Glozel este cea mai veche pe care o cunoaștem și, fără îndoială, mama scrierii feniciene". (vezi: Charroux, R. – *Istoria necunoscută a oamenilor*, Editura Elit Comentator, 1993).

Iată-ne, așadar, ajunși la scris ca avatar derivat al limbii primordiale vorbite de oameni, de zei, de îngeri și de toate viețuitoarele atît timp cît erau integrați ordinii naturale.

Scrisul este numai formă de comunicare interumană. Dacă dialogul prin viu grai condiționează distanța de acuitatea simțului auditiv, scrisul facilitează interactivitatea la distanță (asincronă, prin scrisori), iar suportul pe care este imprimat semnul, încărcat de informație, are durată în timp. Scrisul conservă informația și o transmite mai fidel decît oralitatea. Scrisul este cea mai importantă treaptă în evoluția mijloacelor de comunicare ce se va amplifica odată cu posibilitatea multiplicării mecanice în locul celei prin copierea manuală din templele antice sau din "scriptoriile" mănăstirilor medievale, unde slujitorii bisericii erau și primii "gardieni" ai textelor sacre.

"Creînd tiparul cu litere mobile – spune Victor Duță în lucrarea citată – gîndirea umană a descoperit un mijloc sigur de a se perpetua: ea a găsit în cartea imprimată un sprijin durabil și credincios. Literele de plumb constituie modalitatea prin care civilizația umană va fi păstrată și va dăinui în întrecerea cu timpul". Precursorii tiparului sunt: "matrițele stampile", "cilindrii-sigilii" și xilogravura (xilon = lemn, graphein = a scrie), utilizată mai întîi în China, unde textul era sculptat în lemn, așa-zisele "tabele de lemn". Cea mai veche carte imprimată în "tehnica tabelară" – *Sutra de diamant* – datează din anul 868 și este o colecție de aforisme.

Perseverînd pe acest drum, fierarul chinez Bi Sheng a modelat în teracotă circa 7000 de ideograme cu care a alcătuit prima formă de tipar cu litere mobile, folosind pentru imprimarea cu cerneală a ilustrațiilor budiste și a felicitărilor de sărbători, fără ca acest pretipar să devină un motor al comunicării de masă.

Creatorul adevăratei imprimerii cu litere mobile este însă Gutenberg, pe numele său real Johannes Gensfleisch, născut, se pare, în anul 1397 în orașul german Mainz. În anul 1440 el perfecționează tiparul, iar în anul 1445 tipărește *Cartea sibilelor* și apoi calendarul pe anul 1448 (primul calendar tipărit). Cea mai importantă lucrare, tipărită de Gutenberg, este celebra *Biblie cu 42 de rînduri*, numită de bibliologi și *B-42*. Tipărirea celor 200 de exemplare s-a finalizat în anul 1456. De la invenția tiparului pînă la anul 1500 au apărut 30.000 de cărți, dintre care o treime în Germania. Sunt așa-zisele incunabule sau paleotypuri.

Tiparul scoate cartea de sub tutela bisericii și o subordonează statului (cenzorul principal), sparge barierele culturii, crescînd aria de acoperire și forțează reculul analfabetismului. Multiplicarea aduce cu sine democratizarea și laicizarea informației, răspîndirea acesteia în mase sub forma cărții ori a presei. Conservarea și perpetuarea culturii scrise, dezvoltarea bibliotecilor. Comunicarea în spațiu și timp este asigurată. Interactivitatea rămîne, însă, redusă și în strînsă legătură cu presa. În secolele XV – XVI se multiplică și primele gazete cu apariții neregulate, semnalînd evenimente deosebite cu relatări sumare. Cu timpul presa devine cel mai important mijloc de informare și comunicare în colectivitate. Evoluția ei este sincronă cu tehnologia, culmea fiind presa electronică.

Poșta, ca schimb de mesaje, este cunoscută din vremuri imemoriale, însă primul sistem poștal adevărat este

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

opera împăratului roman Augustus. Rapiditatea interactivității evoluează în funcție de mijlocul de transport utilizat pînă la poșta aeriană, înființată în anul 1918.

Cartea, presa și serviciile poștale rămîn cele mai importante mijloace de comunicare în masă pînă în secolul al XIX-lea cînd noile invenții anticipează era hertziană.

Seria precursorilor acestei epoci, care a împins cunoașterea umană și progresul tehnologic pînă la limitele întîlnirii revelate cu divinitatea, începe cu fotografia. În anul 1827, fizicianul francez Nicephore Niepce (1765 – 1833) fixează primele imagini pe o placă fotosensibilă. În anul 1839, asociatul său Jacques Daguerre (1787 – 1851) perfecționează invenția prin procedeul care-i va purta numele (dagherotipie): fixarea imaginilor pe plăci de cupru argintate, sensibilizate cu vapori de brom și iod. Fotografia este un mijloc de comunicare iconic, nonverbal, ca și pictura sau pictogramele rupestre. Această invenție este ascendentul filmului și anticipează cinematograful.

Implicarea energiei electrice (formă de energie cunoscută, se pare, încă din antichitate) în comunicații i se datorează lui Samuel Finley Morse, inventator american (1791 – 1872), care a realizat un aparat electromagnetic pentru telegrafie în 1837 și brevetat în 1840. Telegraful, cum este îndeobște cunoscut, face un pas mare în transmiterea rapidă și la distanță a mesajelor, chiar dacă, inițial, codificate prin alfabetul care poartă numele inventatorului. Telegrafia – telecomunicație mijlocită prin semnale electromagnetice a unui text scris (telegrama) este primită cu entuziasm și, în anul 1844, se construiește prima linie telegrafică din lume. Invenția lui Morse ajunge la maturitatea tehnologică la telex – sistem mixt de telefonie și telegrafie în teleimprimator.

Saltul de la comunicarea codificată la transmiterea instantanee a vocii umane nu întîrzie. Preocupările a doi mari cercetători americani, captați de invenția telegrafiei, Alexander Graham Bell (1847 – 1922) și multiinventatorul Thomas Alva Edison (1847 – 1931) s-au concretizat în inventarea telefonului. Pe primul, cercetările privind fiziologia auzului l-au condus la invenția aparatului în anul 1876. T.A. Edison, cu preocupări simultane în acest sens, inventează microfonul telefonic cu praf de cărbune și pune la punct sistemul telegrafie-telefonie de transmisie simultană a mesajelor în 1877. Telefonia se bazează pe principiul transformării electroacustice a semnalelor sonore corespunzătoare vorbirii în semnale electromagnetice și invers. Telefonul – telecomunicație prin transmiterea bilaterală la distanță a vorbirii – este interactiv în mod intrinsec, simultan, dar nu mai multor persoane. Dialogul este sincron și, cel puțin în faza inițială, fără imixtiuni în intimitatea comunicării. Dezavantajul telefoniei este infrastructura de rețea de cablu foarte costisitoare și limitatoare a spațiului. Perfecționarea telefoniei se sincronizează cu progresul tehnologic pînă la apariția rețelei celulare și a aparatului de emisie-recepție portabil din zilele noastre. Inconvenientele telefoniei se vor elimina în scurt timp. Deja în anul 1873, fizicianul englez James Clerk Maxwell (1831 – 1897), elaborînd teoria electromagnetică a luminii, deduce existența undelor electromagnetice (*Tratat de electricitate și magnetism*, 1873). Pe această bază, fizicianul german Heinrich Rudolf Hertz (1857 – 1894) demonstrează experimental (în 1887) existența undelor electromagnetice, iar în anul următor produce undele radioelectrice (hertziene), punînd astfel bazele tehnicii frecvențelor înalte și ale telegrafiei fără fir. Șapte ani mai tîrziu (1895), italianul Guglielmo Marconi (1874 – 1937) se prevalează de descoperirea lui Hertz și realizează prima transmisie radiotelegrafică cu un aparat propriu, brevetat în anul 1876, creînd astfel telegraful fără fir. Cu această ultimă invenție etapa prehertziană a evoluției tehnologiei comunicării se încheie și intrăm în faza marilor descoperiri care anticipează Era Cyber.

Comunicarea iconică – fotografia – evoluează și ea spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, impulsionată fiind de noile invenții. În anul 1880, E. Reynaud inventează praxinescopul care derula desene, T.A. Edison îl optimizează în kinetograf, apărut în 1891, iar frații francezi Louis și Auguste Lumière pun la punct un aparat care permitea înregistrarea și proiectarea imaginilor (1895) pe care l-au numit cinematograf, nume consacrat și astăzi. Cu acest aparat realizează și primul film mut, care va fi prezentat la Paris în același an. Evoluție: în 1927 sunetul este înregistrat și transferat pe peliculă, iar din 1932 apare și pelicula color. Cu aceasta, industria divertismentului era inaugurată, iar astăzi tinde către performanța filmului holografic ori realizat integral pe calculator. Dacă inițial cinematograful era un inedit mijloc de loisir și mai puțin de comunicare și informare, în faza adultă a acestuia, pe lîngă comunicarea afectivă unilaterală, intervine și informarea – filmul științific sau tip jurnal. Dezavantajul filmului este acela că te face să pleci de acasă, să te deplasezi către sălile speciale de proiecție, ceea ce necesită energie și timp. Acest handicap va fi eradicat prin anii '70 ai secolului XX cînd se pune la punct tehnica video de înregistrare și redare a filmului la domiciliu.

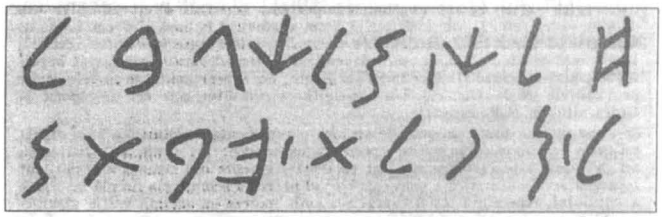

Scriere feniciană

Copilăria Erei Cyber începe în deceniul doi al secolului trecut odată cu aventura radiodifuziunii, a transmiterii sunetelor la distanță pe baza undelor hertziene ca purtătoare de mesaj sonor. În anul 1923 s-au transmis primele programe radio de informare și divertisment. Trei ani mai tîrziu (1926), inventatorul englez John Logie Baird (1888 – 1946) efectuează prima demonstrație publică de televiziune cu un aparat de construcție proprie și, tot el, în anul 1928, prima emisiune de televiziune în culori. În anul 1931, inginerul american de origine rusă, Vladimir Kuzmici Zworykin (1889 – 1981), independent de rusul S.J. Kataev, dar simultan cu el, pune la punct primul tub electronic analizator de imagini căruia i s-a dat numele de iconoscop. Numele de televizor, care s-a impus, i se datorează englezului Baird. Apariția, în anul 1948, a așa-zisei "rezistențe de transfer", astăzi banalul tranzistor, va revoluționa radiotehnica prin portabilitate și miniaturizare.

Prin radio și televiziune comunicarea face un salt cantitativ și calitativ imens. De pildă, radioul optimizează comunicarea orală la mari distanțe și, spre deosebire de telefon, reconstituie instantaneu și simultan vocea mai multor per-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

soane. Bazat pe simțul auzului, acesta permite libertatea de mișcare în limitele acuității auditive. Este, în general, un mijloc de informare unilateral și non-interactiv, dacă exceptăm emisiunile de tip "Call-in" cu întrebări și răspunsuri în direct. Producerea emisiunilor este limitată de blindajul restricțiilor de timp ale programelor (orare prestabilite). Cenzura se poate imixtiona oricînd. Informația nu se conservă, nu se arhivează instantaneu decît în cazuri de necesitate pentru postul emițător și aceasta doar mult mai tîrziu, odată cu inventarea memoriei auxiliare, a suportului magnetic și a aparatului de redare (magnetofonul). Deși predomină divertismentul și știrea caducă, în defavoarea informației culturale, emisiunea radio este sincronă cu evenimentul, spre deosebire de formele de comunicare anterioare. Televiziunea aduce nou imaginea care solicită și simțul vizual și-l ține pe utilizator în spațiu. Interactivitatea este atenuată de amestecul de divertisment cu știri și afaceri sub forma (excesivă și neagreată) calupurilor publicitare. Însă, mai mult decît radioul și, evident, superioară tuturor formelor anterioare de comunicare, televiziunea ne scoate în lume, ne face martori oculari ai evenimentelor, spre deosebire de presa scrisă, care ne înștiințează după ce evenimentul "s-a răcit". Transmițînd în direct cele mai importante vești din lume, televiziunea are o mare putere de manipulare în mase și de influențare a deciziilor politice. Multe evenimente importante, astrale am putea spune, devin spectacole mediatice care dezvoltă dezbateri publice de amploare. E de prisos să insistăm în acest sens, dar nu pot fi uitate transmisii epocale ca: asasinarea lui J.F. Kennedy în anul 1963, aselenizarea primilor oameni (1969), revoluția televizată din România (1989), primul "război computerizat" din Golf (ianuarie 1991) și, cel mai recent caz, atentatele teroriste din SUA.

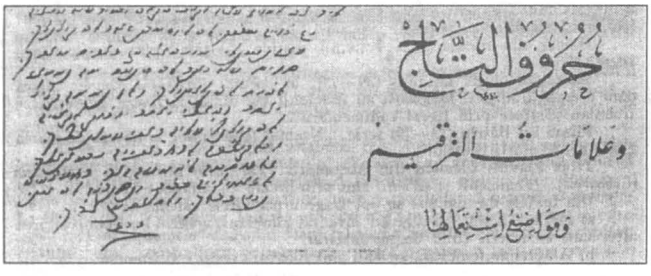

Scriere în alfabet ebraic și în alfabet arab

Dar atît radioul cît și televiziunea au centre de emisie sau puncte de origine și emisia se pierde cu cît ne îndepărtăm. Pentru a asigura nonspațialitatea este necesară o rețea de relee terestre sau cosmice – sateliții de teletransmisie. Primul satelit care a plasat omenirea într-o poziție exterioară Pământului – Sputnik – a fost lansat în anul 1957, dar primul cu utilitate de teletransmisie a fost Early Bird, intrat în uz în anul 1965. El avea o capacitate de 200 circuite telefonice.

Cu radioul și televiziunea am ajuns într-un punct în care trebuie să invocăm *Legile mijloacelor de comunicare*, formulate într-o lucrare cu același titlu de McLuhan în anul 1977. McLuhan spune că: "despre fiecare mijloc de comunicare și impactul lui se pot pune patru întrebări. Ce anume accentuează sau amplifică el în cultură? Ce împinge în planul secund sau în desuetudine? Ce recuperează din trecut, din zona desuetudinii anterioare? și în ce anume se inversează sau se transformă acel mijloc de comunicare, cînd ajungem la limitele potențialului său?"

Tetradei lui McLuhan îi răspunde Paul Levinson în lucrarea *Marshall McLuhan în era digitală*, București, Editura Librom Antet SRL, 2001. "Radioul – spune Levinson – a îmbunătățit comunicarea orală de la mari distanțe, a aruncat în desuetudine unele aspecte ale comunicării scrise, cum ar fi ziarul ca vîrf de lance al transmiterii știrilor, a recuperat parțial preeminența comunicării orale din perioadele prealfabetice; și a evoluat în transmisiunile de sunete și imagini – televiziunea. La rîndul său, noul mijloc de comunicare poate fi examinat într-un mod similar. Televiziunea ameliorează comunicarea vizuală instantanee la mari distanțe; împinge în desuetudine nu numai radioul, ci și sala de cinematograf; recuperează unele dintre elementele vizuale pe care radioul le aruncase în desuetudine, cum ar fi caricatura, sub forma desenelor animate și se dezvoltă în mai multe mijloace de comunicare diverse, dar parțial suprapuse, ca televiziunea prin cablu, tehnica video și Internetul". Internetul este culmea tehnologiei comunicării contemporane, bazată pe evoluția în paralel a ciberneticii și a inventării ordinatoarelor. El devine o structură de comunicare compozită, care preia cu rol de conținut toate mijloacele de comunicare anterioare și elimină handicapurile acestora.

Inventarea ordinatoarelor nu este o preocupare recentă. Încă din secolul XVII filosoful și savantul francez Blaise Pascal (1623 – 1642) încearcă să realizeze o mașină care să facă operații matematice. În anul 1833, englezul Charles Babbage concepe o mașină de calcul programabilă cu ajutorul cartelelor perforate. Matematicianul american Howard H. Aiken reia, în 1941, proiectul lui Babbage și în anul 1944 reușește să realizeze computerul Mark 1 cu care își adjudecă paternitatea invenției. Însă, acum trei ani, la un congres internațional de matematică, adevărata paternitate i se restituie germanului Konrad Zuse, care efectua cercetări în acest sens încă din anul 1935, încununate de succes în anul 1938 cu realizarea prototipului "Z 1" al cărui brevet depus încă din anul 1936 a fost respins de Oficiul german pentru invenții. O nedreptate reparată, chiar dacă tardiv. Ceea ce nu s-a întîmplat cu omul de știință român Ștefan Odobleja (1902 – 1978) care, prin lucrarea sa *Psihologia consonantistă*, apărută la Lugoj în anul 1938, punea bazele teoretice ale ciberneticii cu mult înaintea lucrării *Cibernetica* (1948) a matematicianului american Norbert Wiener (1894 – 1964) – considerat și astăzi ca fondator al ciberneticii ca știință.

Primele computere – tipul Eniac – intră în dotarea armatei americane prin anii '50 și sunt utilizate pentru reglarea tirului artileriei. Prin anii '60 ai secolului trecut, în plin "război rece", Pentagonul intră în febra căutării unei forme de comunicații aptă să funcționeze în condiții de conflict fără riscul ca informația să ajungă la adversar. Aceste cercetări se vor încheia în anul 1974 cînd profesorul Vint Cerf de la Universitatea California din Los Angeles descoperă că: "ordinatoarele, ca și oamenii, prezintă însușiri gregare și au maxim de eficiență prin conectare în grupuri". Așa apare microrețeaua americană cu scopuri strategice Arpanet și, cam în același timp, rețeaua franceză Transpac. În anul 1989, după aproape două decenii de confidențialitate între militari și universitari, rețeaua se deschide către sfera comercială și a comunicațiilor și cunoaște o largă extindere în urma punerii la punct a World Wide Web. Astfel, de la 1,3 milioane de calculatoare se ajunge în anul 1998 la circa 25 milioane de calculatoare interconectate. Ca număr de rețele, în anul 1994

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

erau circa 45.000 de configurații în relație, iar în 1996 – 50.000 de rețele în peste 100 de țări cu mai mult de 50 milioane de utilizatori și cu o rată de creștere a acestora de 20% lunar.

"De la un milion de biți pe web în anul 1996, cantitatea s-a dublat în anul 1997 și se prevede creșterea de circa 10 ori a volumului de informații vehiculat pînă în anul 2001. În următorii 2-3 ani se va ajunge la circa 1 miliard de utilizatori Internet" (vezi în acest sens: Stoica, I. – *Criza în structurile infodocumentare*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2001).

Internetul este o hipermemorie. Se apreciază că potențialul de înmagazinare de informație este de circa 1 milion de ori mai mare decît tot ce s-a scris de-a lungul istoriei pînă în prezent. Serviciile pe care acesta ni le poate oferi sunt deja multiple, iar unele nebănuite încă. Nu intrăm în amănunte în acest sens, utilitățile Internetului făcînd subiectul studiului "Internet între maxim de confort și risc maxim" publicat în "Biblioteca Bucureștilor", nr. 9, 2000. Acum ne vom reduce doar la a privi Internetul ca formă superioară de comunicare tuturor celor anterioare pe care le înglobează în conținut, într-o sinteză inedită. "Internetul nu este un singur mijloc de comunicare, ci mai multe, căci el a preluat cu rol de conținut cuvîntul scris cu forme variind de la scrisorile de dragoste pînă la ziare și cărți (cu posibilitatea redactării și multiplicării – tiparul) plus telefonul, fotografia, filmul, radioul (Real Audio pe Web) și imaginile animate cu sunet, care pot fi considerate o variantă a televiziunii. Dar numitorul comun al tuturor acestora este cuvîntul scris, așa cum a fost și este în tot ceea ce are de-a face cu computerele – și va continua să fie pînă cînd, dacă se va reuși vreodată, cuvîntul vorbit îl va înlocui pe cel scris ca vehicul al comenzilor de computer. Astfel, o parte din «mesajul» mijlocului de comunicare al Internetului constă în toate sau cel puțin în majoritatea mijloacelor de comunicare care au existat înaintea lui" – conchide Paul Levinson în lucrarea citată mai sus.

Performanțele Internetului, ca mijloc de comunicare, în comparație cu cele care l-au precedat, sunt incomensurabile. Această suprasarcină informațională anulează spațiul. Nonspațialitatea face ca planeta să devină, din punct de vedere informațional, un sat, așa cum anticipa McLuhan cu cîteva decenii în urmă. În privința interactivității Internetul este superlativul intercomunicării. Dacă ziarele, revistele, cărțile etc. angajau unilateral în lectură utilizatorul, Internetul permite cititorilor să contribuie la dezvoltarea informației, ducînd astfel la înmulțirea producătorilor de texte, imagini etc. Utilizatorii creează conținut online și participă la traficul de informație, putînd astfel fi simultan redactori, editori și difuzori de informație. Acest aspect duce la o lume tot mai descentrată din punct de vedere informațional. Pluricentralitatea fără nici un fel de cenzură, fără imixtiunea unei autorități, creează chiar pericolul pierderii puterii de control asupra informației. Prin capacitatea uriașă de conservare, prin marea diversificare a posibilităților de a alege informațiile, Internetul devine un sistem de distribuire universal ce poate fi accesat de oriunde și de orice persoană care dispune de un browser web. În fine, nu este de neglijat perspectiva benefică a biroului digital la domiciliu – teleserviciu – care eliberează omul de tirania muncii obligatorii după orare prestabilite.

Aceste abilități ale Internetului ies cel mai bine în evidență în relația cu publicațiile în format electronic. Acestea beneficiază de avantaje pe care hîrtia nu le poate oferi: cost mic de editare (se elimină costul hîrtiei, legătoriei, transportului); difuzarea este asigurată de însăși prezența publicației; aria de difuzare este practic nelimitată; libertatea grafică poate fi complementată cu imagini, sunet, film; înmagazinarea este simultană și tinde spre infinit (vezi în acest sens biblioteca virtuală și librăria online); Web-ul permite o mare interactivitate prin forumuri și prin adresele mail la care autorii și editorii pot fi contactați; critica poate fi făcută direct și replica autorului poate fi dată imediat; imprimanta preia rolul tiparului și orice publicație poate fi reprodusă second hand în format tradițional; accesul este nelimitat și nu este condiționat de orare limitative.

Toate aceste abilități și utilități fac din Internet principalul instrument al globalizării culturale, al creării așa-zisei "culturi McWorld" a cărei coeziune o asigură informația, sistemele de comunicații, divertismentul și comerțul. Evoluția ordinatoarelor ca mijloace de comunicare se pare, însă, că nu se încheie odată cu finalizarea rețelei globale. Deja se gîndește acel computer care să dețină și procese cognitive. W. Daniel Hillis în lucrarea: *Mașina care gîndește*, București, Editura Humanitas, 2001, conchide: "În zilele noastre, calculatoarele sunt considerate de mulți ca dispozitive multimedia capabile de a încorpora și combina toate formele anterioare de comunicare – text, grafică, animație, sunet. Cred că acest punct de vedere conduce la subestimarea potențialului calculatorului. Este adevărat, desigur, că un calculator poate încorpora și manipula toate celelalte mijloace de comunicare, dar adevărata putere a calculatorului constă în capacitatea sa de a manipula nu numai expresia ideilor, ci ideile însești".

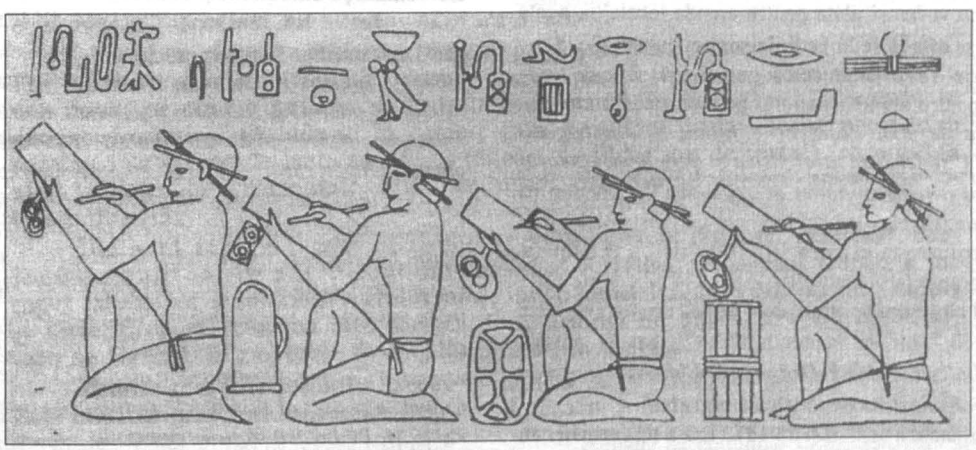

Scribi egipteni în timpul lucrului

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scrisoare din... Chișinău

Biblioteca Publică a Municipiului Chișinău (1877 – 1990)

Noi începuturi. Evoluții – Involuții

Maria IȘAEV

Dicționarul explicativ român definește istoria ca știința care studiază dezvoltarea complexă a societății, a unui popor. Or, istoria românilor nu poate fi completă fără cunoașterea activității bibliotecilor din Basarabia, în special a celei mai vechi instituții de acest gen. Este vorba de Biblioteca Publică a Municipiului Chișinău [I] de la deschiderea cărcia în octombrie 2002 se vor împlini 125 ani. O vârstă destul de impunătoare pentru a nu ne propune cu această ocazie realizarea unei monografii de proporții. Aspirația noastră vine și de la regretabilul fapt, că până în prezent nu s-au elaborat studii amplu documentate, și mai ales, corect interpretate despre acest important lăcaș de cultură al Chișinăului.

Istoria BMCh. este nu mai puțin zbuciumată decât istoria Basarabiei, fiind marcată de toate evenimentele, fenomenele, fie dramatice, fie fericite, prin care a trecut provincia noastră Phoenix. La un pol stau ocupația, rusificarea, deznaționalizarea, mancurtizarea, regresul și alte cataclisme sociale, iar la cel opus – eliberarea, românizarea, deșteptarea conștiinței naționale, democratizarea, progresul etc.

"Noi începuturi" – așa am putea defini stadiile existenței BMCh. Le vom parcurge în continuare pe toate, care sumar, care mai detaliat, nu înainte de a nominaliza coordonatele: 1877 – 1918; 1918 – 1940; 1940 – 1941; 1944 – 1990.[II]

Momentul înființării BMCh. a fost evocat amănunțit de subsemnata în studiul *Contribuții la istoria bibliotecilor publice din Chișinău*, prima parte fiind publicată în revista "Basarabia".[74] Aici vom spune doar că faptul deschiderii bibliotecii se datorează... litigiului dintre conducerea orașului și administrația regională a Basarabiei în chestiunea paternității Bibliotecii Guberniale,[III] înființate la Chișinău în august 1932, dar subvenționată de la un timp de municipiu. Documentele spun că între anii 1832 – 1869 BG a fost finanțată din așa numitul "capital de 10%", destinat Basarabiei. În urma suprimării acestui fond ministrul de interne rus a decis ca timp de trei ani Chișinăul să suporte toate cheltuielile legate de activitatea bibliotecii, decizie adusă la cunoștința Consiliului Municipal prin adresa administrației regionale din aprilie 1869. Nu cunoaștem cauza, dar și după expirarea termenului stabilit municipiul a continuat subvenționarea bibliotecii, mărind chiar în 1872 suma alocației.[4] Însă ca nu prevedea și plata pentru arenda localului, poate din cauză că acesta se afla în sediul administrației guberniale.[IV]

În septembrie 1872 conducerea gubernială solicită restituirea cheltuielilor pentru arenda spațiului pe motiv că ***"biblioteca nu este o instituție de stat, deoarece e finanțată din bugetul orașului Chișinău"*** (***"soderjitsia na sredstva g. Kișiniova, i kotoraia ne otnositsia k pravitelistvennomu ucirejdeniiu"***[3]). Bănuim că această **formulă eronată**, căci la acel moment nu exista nici o dispoziție oficială referitoare la cedarea BG Primăriei, a determinat orașul să se creadă proprietarul instituției. Așa că în noiembrie 1873 Consiliul Municipal alege doi epitropi, care urmau să supravegheze activitatea bibliotecii.[5] Iar în septembrie 1876 tot el aprobă ***Regulamentul Bibliotecii Publice Orășenești Chișinău***, *Regulile pentru cititorii bibliotecii*, și zece modele de registre.[7]

În a doua jumătate a aceluiași an 1876 BG a fost transferată în localul primăriei.[6] Vine însă octombrie 1876, când se pune, la nivelul Consiliului Regional, problema drepturilor orașului asupra BG.[9] Neavând câștig de cauză Consiliul Municipal **a decis încetarea finanțării bibliotecii începând cu 1 noiembrie 1876**.[8]

În asemenea împrejurări s-a închis prima bibliotecă publică din Chișinău, numită gubernială. Orașul însă n-a abandonat ambiția de a avea propria bibliotecă, făcând demersurile necesare. Deschiderea ei a avut loc la **19 octombrie 1877**.[91],[103] Cu acest prilej publicațiile BG închise (8.073 vol.), care nu s-a mai redeschis din lipsa de fonduri centralizate, au fost cedate noii instituții.[98],[103] Cu timpul BMCh. a acumulat valoroase colecții din toate domeniile de activitate, de ele beneficiind elevi, studenți, cadre didactice, funcționari și alte categorii sociale. După 25 de ani s-a ajuns la 40.000 vol.,[105] iar în 1912 – la 62.894 volume, cărți și publicații periodice.[103]

În primii 15 ani de funcționare biblioteca avea doar o sală de lectură, în 1891 a fost deschis abonamentul, iar anul 1900 este marcat prin înființarea Bibliotecii publice pentru copii "A.S. Puşkin".[101]

Se știe că bibliotecile fac parte din sistemul educațional, instructiv și cultural al societății, contribuind la progresul națiunii. Nu putem atribui această definiție totalmente BMCh. din perioada țaristă, care prin politica de achiziții, prin toată activitatea sa a servit cauzei și intereselor ocupaționiste ruseți din Basarabia, aducându-și aportul la deznaționalizarea poporului băștinaș, și de aici – la regresul lui. Pentru a ne convinge de justețea afirmației este destul să parcurgem cataloagele bibliotecii, editate în unii ani.[93] Cartea română, spiritul românesc lipsesc cu desăvârșire în cea mai mare bibliotecă publică a Basarabiei. La momentul Unirii din 1918 ea poseda aproximativ **100.000 vol.**, dintre care abia o parte infimă de **200 vol. erau în limba română**, restul fiind în rusă, franceză etc.[I]

Conducerea bibliotecii se mândrea cu înființarea secției basarabene, care aduna lucrări referitoare la istoria, geografia, etnografia, statistica ținutului. În 1903 ea înscria 230 titluri.[94] Nu putem spune că ele sunt lipsite de importanță. Însă editate în limba rusă, uneori de autori străini, unii ostili neamului și intereselor românești, gândite și simțite prin optica statului dominant, vegheate de cenzura țaristă, ele nu ne oferă o imagine complexă despre viața provinciei românești dintre Prut și Nistru.

După 1918, mai exact din 1924, BMCh. a fost reorientată spre o activitate națională. Amănunte ne oferă *Darea de seamă a bibliotecii pe anul 1924*, întocmită de directoarea Natalia Savcenco: *"Până în anul 1924 Biblioteca Publică a Orașului Chișinău era aproape complect rusească, având o activitate care se desfășura numai în limba rusă.*

Ținând seama de importanța și rostul pe care le are o bibliotecă, mai cu seamă în centrele provinciilor, cum este de pildă orașul Chișinău, și spre a putea înzestra acest oraș cu o bibliotecă românească, menită să satisfacă pe deplin cerințele cetitorilor, străini în mare parte sau intenționat lipsiți de către regimurile sub cari au trăit, de slovă românească, D-l profesor Gh. I. Obreja-Iași, venind în Comisia Interimară în anul 1923 ca șef al Secției Școlare-Culturale și deci al Bibliotecii, a dispus ca începând dela 1 ianuarie 1924, Biblioteca să fie românizată.

D-sa a stăruit mult ca Primăria orașului, în vederea sco-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

pului urmărit, să acorde o sumă mai importantă pentru îmbogățirea acestei tinere biblioteci abia răsărite pe aceste plaiuri.

Datorită acestei neobosite stăruințe în anul 1924 s-a acordat suma de 150.000 lei, adică o sumă de trei ori mai mare față de aceea în anul 1923, de 48.000 lei.

În dorința ca biblioteca să poată avea un depozit, care să cuprindă numai cărți românești, D-l profesor Gh. I. Obreja-Iași, la alcătuirea bugetului Bibliotecii pe anul 1924, a prevăzut suma de 25.000 lei pentru amenajarea unui asemenea depozit.

În anul 1924 toate cărțile românești înregistrate înaintea acestui an și cari fuseseră amestecate cu celelalte cărți străine, cum și cele noi procurate, au fost adunate la un loc și așezate în ordinea numerelor ce poartă, constituindu-se astfel noul depozit al cărților românești.

Tot astfel cu începere de la 1 ianuarie 1924 toate registrele și cataloagele cancelariei bibliotecii, precum și imprimatele necesare, au fost traduse și tipărite în românește.

Cu modul acesta și cu celelalte măsuri de organizare ce s-au luat, s-a reușit pe deplin să se realizeze ideea a unei activități pur românești".[84]

B.P. Hasdeu

Conform hotărârii Comisiei Interimare din 21 noiembrie 1923, la propunerea lui Gh. I. Obreja-Iași, în ianuarie 1924 s-a instituit o Comisie în componența căreia intrau P. Erhan (președinte), P. Murafa, I. Zaborovschi, L. Boga, care a selecționat cărțile rusești, ce puteau fi utilizate de marele public în BM. Comisia și-a început lucrările la 24 noiembrie 1924, având în total 37 ședințe, desființându-se în ziua de 1 ianuarie 1925, în baza hotărârii Comisiei Interimare din 20 ianuarie 1925.[85]

În 1937 conducerea municipală considera că biblioteca *"și-a realizat misiunea de agent al culturii românești"*, fiind frecventată anual de 61.500 cititori.[88] Totuși, în opinia altora ea n-a izbutit să devină o instituție cu adevărat națională. Deși *"altoită cu mlădița românismului"*,[83] raportul dintre cartea română și cea rusă nu s-a schimbat radical. În Darea de seamă a bibliotecii pe **anii 1923 – 24** directoarea N. Savcencu consemna **54.740** cărți și **26.184** ediții periodice, dintre care **românești – 1.763** cărți și **434** ediții periodice; **rusești – 49.053** cărți și **24.233** ediții periodice.[83] La 1 ianuarie 1925 biblioteca cuprindea în total 58.024 cărți și 26.303 ediții periodice, dintre care românești doar 4.887 cărți și 538 ediții periodice.[84] În **1932**, din aproximativ **115.098 vol.**, numărul celor **în limba română** alcătuia **13.608 vol.**, iar **în limba rusă – 93.800 vol.**! Nu în zadar biblioteca era numită neoficial "rusească". Cei care o numeau așa nu erau departe de adevăr. În 1927 abonaților de categoria a doua li s-au eliberat 7.375 cărți și reviste, dintre care în limba rusă 5.037, iar în limba română – 1.386. Cereri de reviste s-au făcut mai ales pentru cele rusești în număr de 941.[69]

Nu cunoaștem ce titluri or mai fi intrat ori ieșit din colecțiile bibliotecii, dar la 1 aprilie 1938 *Inventarul averii comunale mobile aflate în Biblioteca Municipală* atestă un număr de 110.000 vol. *"cărți diferite"* în sumă de 11.000.000 lei.[14]

Trebuie să spunem că alături de bibliotecile minoritare și cele private BMCh. era supravegheată de organele polițienești. La 3 iunie 1931 Inspectorul regional de poliție din Basarabia ruga Chestorul Poliției Chișinău să dispună *"facerea de investigațiuni precise și discrete asupra bibliotecii Primăriei Municipiului Chișinău, spre a constata din registrele acelei biblioteci, ce anume cărți ruseți poseda, în ce număr, și dacă ele nu cad în prevederile ordinelor de prohibițiune. Asemeni veți exercita o supraveghere discretă asupra cetitorilor acelei biblioteci, în majoritate minoritari, care din informațiunile ce le avem, se dedă la adevărate ședințe, cu dubioase discuții în surdină, pe grupe de câte 4-6 persoane".*[12]

Citatul reprezintă una dintre imagini, care odată împlinite și confruntate cu alte documente, vor contribui la reconstituirea istoriei BMCh., pe care o dorim cât mai obiectivă și exhaustivă. Nu vor fi trecute cu vederea articolele semnate de cunoscutul bibliograf basarabean **Alexandru Kidel**, publicate în trei numere ale ziarului "Viața Basarabiei" din 1934. Materialul, pe alocuri discutabil, pe alocuri dureros și chiar amuzant, prezintă o părere despre starea lucrurilor din sala de lectură a bibliotecii, oferindu-ne în același timp importante știri sociale și istorice. Vom cita în continuare unele aliniate: *"În momentul de față biblioteca se află în plină decădere. Dată pe mâna câtorva femei, care se pricep în conducerea unei instituții de cultură, cum mă pricep eu în creșterea vulpii argintii, biblioteca merge cu pași repezi spre desființare!"*

Vorbind despre o oarecare Vera Lebedev, șefa sălii de lectură (funcționara bibliotecii din 1909[109] – M.I.), A. Kidel continua revoltat: *"Că nu știe limba română e un păcat originar a multor basarabeni și ar fi dureros să insistăm asupra lui și prea multe sunt motivele. Însă putem cere ca în fruntea unui lăcaș de cultură să se afle o persoană care să aibă cel puțin noțiunile elementare ale limbii române, ceea ce nu e cazul cu numita conducătoare, care mă îndoiesc dacă ar putea face o compoziție sau o dictare de puterea unei clase primare. Sub masca aceasta de seriozitate se ascunde rutina, tâmpenia, obstinența și birocratismul. (...) Pe vremuri numai prin stăruința noastră a fost salvată de la închiderea sigură, desființare mai bine zis, sala de lectură și biblioteca. Noi am mers și am arătat autorităților superioare că biblioteca nu e periculoasă pentru românizarea (veșnica Lebedeva, provocatoarea răului) orașului, că, dacă biblioteca are o conducere indolentă care provoacă prin ținuta ei antiromânească, aceasta nu trebuie să influiențeze asupra intereselor cititorilor care n-au nimic cu Lebedeva. Și că noi regretăm acele scene penibile și rușinoase (desigur pentru acei care le provoacă) când Lebedeva se adresa în rusește studenților localnici".*[78]

Lectura aliniatului mi-a reamintit de frecvent citata frază a lui M. Eminescu *"Toate-s vechi și nouă-s toate"* și de trista continuitate în spinoasa problemă a statutului limbii române în Basarabia.

Enumerând un șir de lipsuri din activitatea bibliotecii (cataloage răzlețe, cărți omise și degradate, stampe sustrase etc.), Al. Kidel venea cu propuneri concrete, printre care constituirea unei comisii mixte pentru revizuirea generală a bibliotecii și schimbarea radicală în modul de conducere. Adevărul e că o altă conducătoare de aici nu știa limba rusă deși, – scria doi ani mai târziu folcloristul și publicistul Petre Ștefănucă –, se învârtea *"toată ziua numai între tomuri, scrise în limba lui Puşkin".*[86] Este vorba de Elizabeta Nițescu, licențiată a Facultății de litere și filosofie din București, directoarea BMCh. din [1931]. Nu știm cum a reacționat Primăria orașului la semnalele lui Al. Kidel, dar în presă n-au întârziat să apară replici. Una îi aparținea lui Gh. Bezviconnăi și venea în apărarea Verei Lebedev,[59] alta lui I. Bâzgan, în susținerea Elizabetei Nițescu.[57]

Ambele au continuat să lucreze, căci apar în documentele Primăriei până în 1940. Aceleași documente ne dezvăluie numele

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

altor funcționari ai bibliotecii: Maria Atanasiu, Maria Arionescu, Alexandra Ciuhureanu, Tamara Corvin-Pavlovschi, Natalia Crat, Maria Jivodarenco, Valentina Iasinschi, Tamara Lescinschi, Tamara Lozinschi, Irina Marin, Maria Mihuță, Tamara Petrova, Gheorghe Sadovnic, Natalia [Teut]. În 1931 statul de funcții nominaliza 8 persoane: directoarea, șef de birou cl. 1; subșef cl. 2; distribuitori de cărți; ajutori de distribuitori de cărți. În 1939 – 40 lucrau deja 11 angajați, dintre care doi erau oameni de serviciu.[60-67]

Autorul materialului *Biblioteca Municipiului Chișinău: Cu prilejul jubileului de 100 de ani*, publicat în 1932 (semnat "A.B.", bănuim Alexandru Boldur), spune că până în 1924 ea era condusă de Daria Harjevschi, după care au venit N. Savcenco (1924 – 26), Maria Arionescu (1926 – 31), Elizabeta Nițescu, dânsa fiind și ultima directoare.[1]

Perioada interbelică a fost prea scurtă ca spațiu istoric pentru ca BMCh., cu reputația ei "rusească", să se armonizeze fără dificultăți cu interesele și cerințele statului român, să fie "îmbrățișată" de el fără rezerve și suspiciuni, și pentru ca angajații ei să fie scutiți de stres. În 1936 planul ideea contopirii BMCh. cu Biblioteca Centrală din Chișinău – instituție de stat, înființată după Unirea din 1918, care din 1922 se bucura de Legea depozitului legal.[V] Petre Ștefănucă susținea într-un articol că inițiatorul contopirii acestor două biblioteci publice era Inspectorul școlar Ion Macovei.[86] Dar spre bucuria unora planul n-a ajuns să se realizeze.

În prima jumătate a anului 1938, dintr-o neînțelegere și din lipsa de concordanță între acțiunile autorităților militare și civile, secția rusească a BMCh. a fost închisă pentru câteva luni. Momentul a fost redat mai desfășurat de subsemnata în studiul *Cartea rusă în bibliotecile din Basarabia interbelică*.[76]

Cu toate dificultățile prin care a trecut BMCh., cred că timpul le-ar fi aranjat pe toate, și ea ar fi devenit o instituție românească de prestigiu, păstrându-și în același timp fondul de valoare rusesc. Însă ocuparea nefericită a Basarabiei de către Uniunea Sovietică în iunie 1940 i-a debusolat iarăși activitatea. Răsturnarea valorilor naționale și universale, ura și disprețul față de tot ce-i românesc, sovietizarea, rusificarea, moldovenizarea, politizarea și imbecilizarea populației, minciuna și incultura crasă – sunt doar o parte dintre caracteristicile noului stat moldovenesc creat artificial de Moscova, și implicit a instituțiilor sale.

În 5 octombrie 1940 Sovietul Comisarilor Norodnici și Comitetul Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova au emis hotărârea *"Despre organizarea rețelei instituțiilor de luminare politică" ("Ob ucirejdenii seti politprosvet ucirejdenii na Moldavii")*, dintre care făceau parte și trei biblioteci publice din Chișinău – Centrală, Municipală și cea pentru copii.[49, 51] De acum încolo politicul va domina activitatea lor. Dările de seamă vor începe cu o serie de clișee, formulate într-o limbă de lemn, greu de pronunțat și tradus în românește, de felul: *"Scopul fundamental care stă în fața bibliotecii este educația politico-ideologică a populației prin promovarea literaturii"*, ori *"Tot lucrul biblioteca (...) îl duce în lumina hotărârilor CC al PCU(b) și CC al PC(b) al Moldovei în probleme ideologice"*, ori *"Scopul principal în lucrul cu deservirea cititorilor biblioteca consideră propagarea și răspândirea nemuritoarelor opere ale lui K. Marx, F. Enghels, V. Lenin, programelor PCUS, documentelor și hotărârilor congreselor, plenarelor partidului"*.[37, 39, 41] După aceste sloganuri citești aproape cu respect Dările de seamă din perioada țaristă, în care întâlnim fraza: *"Activitatea bibliotecii a fost îndreptată în special spre satisfacerea și dezvoltarea cerințelor populației în învățământul general, și pe cât posibil de natură științifică"*.[101]

Performanțele lingvistice din Basarabia românească au fost înlocuite cu grafia chirilică și limba "moldo-rusă-transnistriană", *"înțeleasă de norod"*: *"puterea sovietică este puterea truditorilor, a norodului. Deatâta și limba trebuie să fie înțeleasă de truditori, adică să fie norodnică. Mai mult nu se poate de suferit o limbă neînțeleasă de norod, în care vorbea și vorbește aristocrația românească, feciorii capitaliștilor și moșierilor (...)"*.[79]

Să fi fost M. Eminescu și atâția alți intelectuali unul dintre ei?... Convingeți-vă și D-voastră, cât de grotesc sună frazele extrase dintr-un document al Comisariatului Norodnic pentru Învățământ din 10 martie 1941, care *"o grămădit (...) o consfătuire pentru a discuta unele întrebări a limbii moldovenești, pentru îmbunătățirea ei"*, *"pentru creșterea ei"*. Înaltul funcționar Forș declara la deschiderea consfătuirii: *"... aist norod trebuie să aibă o bună limbă moldovenească, o limbă cultă, o limbă curată cu care poate nu numai a petreșe vorbirile locale, dar pe baza limbii să creștem și mai departe inteligheția noastră. În afară de aiasta pe baza limbii culte noi trebuie să creștem și scriitori și poeți"*, care ar răspândi *"cultura moldovenească socialistă în populație"*.[17]

Cât de "cultă" era limba propusă de puternicii zilei ne-o demonstrează și publicațiile timpului, în special ziarul "Moldova Socialistă". Reluăm doar unele fraze mostre: *"pentru învățarea linghii ruse"*, *"pentru învățarea bolișevică a linghii moldovenești"*, *"de urmat childa urmașilor"*, *"gazeta pentru copchii nu trebuie să șie copchilărească"*, *"aniversarea întâi a vâstavșei săteano-gospodărești din toată uniunea"*, *zâua stalinistă a jeleznodorojnicului"*, *"godina învățătorilor"*.

Nu mai puțin "intelectuale" sunt articolele despre BMCh., care după o scurtă pauză și-a reluat activitatea, se pare din august 1940.[72] Dincolo de stupiditatea lor, materialele ne oferă o seamă de știri despre biblioteca anilor 1940 – 41.

Unul dintre clișeele de fond ale comuniștilor era: *"S-a schimbat fața cititorilor. Înainte majoritatea cititorilor o alcătuiau tinerii fără profesii și așa numita «societate înaltă»"*. Altul declara: *"Masele populare n-au avut acces la carte, alcătuind doar 1% din numărul înscrișilor"*. Autorii afirmațiilor nu erau nici interesați, nici capabili să rostească adevărul, să facă o analiză sociologică a lecturii, care ar fi spus lucrurilor pe nume. Mai ușor și propagandistic era să dai vina pe taxe, amanet, iar principalul, pe *"lipsa publicațiilor care i-ar interesa pe muncitori, căci literatura permisă de cenzura română le era străină"*.[99, 111]

"Acum la masele muncitoare a apărut o nepotolită sete față de cunoaștere" [99] – trâmbița un al treilea clișeu. *"Tare mult se șer cărțile lui Marx, Enghels, Lenin, Stalin* – triumfa următorul. *"Munșitorii din Chișinău arată un interes mare față de teoria marxistă. Se șitesc mult cărțile scriitorilor sovetiși* Cum s-a călit oțelu *de N. Ostrovski*, Razgrom *de A. Fadeev*, Pânea *de A. Tolstoi, scrierile lui Maiacovskii, Zoșenco, Cataev. Toată literatura antireligioasă întotdeauna treșe din mână în mână"*.[77]

Activitatea bibliotecilor este reflectată în mare parte prin statistici. Cifrele întâlnite în ziare și alte documente comuniste diferă însă prea mult pentru a fi considerate exacte, mai cu seamă cele legate de fondul de publicații. Le vom evoca aici în ordinea cronologică a surselor, sperând că vom afla odată de unde vin nepotrivirile.

Ziarul "Basarabia Sovietică" din **6 septembrie 1940** comunica: *"În luna august biblioteca orașului număra 1.529 de cititori, fiind vizitată de 5.371 persoane, dintre care 2.155 muncitori. Au fost eliberate 5.442 cărți. La vechile cărți ale clasicilor ruși s-au adăugat cărțile scriitorilor sovietici. Sala de lectură a fost vizitată de 572 cititori, cărora li s-a eliberat 657 cărți"*.[87]

Ziarul "Moldova Socialistă" din **1940** spune: *"Numai în trei luni de lucru biblioteca a fost vizitată de 2.051 șititori vârstnișî și 414 copchii și tineri – la secția de împrumut, și 460 șititori în sala de șitire, atunși când în patru ani de zâle la români (1936 – 1940) biblioteca au vizitat-o în total 1.718 șititori vârstnișî și 666 tineri. Șititorii șitesc mai mult lucrările scrise în limba rusă. Se șitesc mult și cărțile scrise în evreește, care întâia dată au fost aduse în biblioteca aiasta"*.[89]

Ziarul "Sovetskaia Moldavia" din **27 mai 1941** vine cu informația: *"În 8 luni de activitate numărul cititorilor a ajuns la 4.842, iar fondul de publicații s-a mărit cu 12.377 exemplare"*.[99]

Peste o lună și ceva de la publicarea ultimei secvențe citate va începe războiul cu Uniunea Sovietică. În mare grabă se va efectua evacuarea bunurilor și a populației. Funcționarii BMCh. au fost evacuați și ei, fondul de publicații însă a rămas pe loc, fiind distrus

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

(se afirmă, complet), în vara lui 1941, în condiții neelucidate până la capăt.[29]

Vom reveni asupra acestui moment cu unele detalii. Deocamdată însă reproducem conținutul unui document sovietic din **4 octombrie 1944**, intitulat *Act de prejudicii aduse Bibliotecii orășenești Chișinău de către cotropitorii germano-fasciști și complicii lor*, păstrat la Arhiva Națională a Republicii Moldova.[VI] Semnatarii lui – președinta Comisiei Maria Vasile Lâsina, directoarea Bibliotecii orășenești pentru copii; membrii – Cernovițcaia Adeli Grigore, directoarea Bibliotecii Centrale și [Bartaș] Ana David, bibliotecară – susțineau că la 27 [iunie],[VII] în timpul bombardamentului aerian, ocupanții germano-fasciști au distrus clădirea Sovietului orășenesc, unde se afla Biblioteca orașului Chișinău pentru adulți și Biblioteca pentru copii. S-au pierdut mobilierul și toate cărțile: **480.000 vol.** în sumă de 2.400.000 rub., ce aparțineau BMCh. și **200.000 vol.** în sumă de 1.000.000 rub. – aparținând celeilalte biblioteci.[29]

Conținutul și valoarea juridică a documentului trezesc mai multe bănuieli și semne de întrebare, mai ales fabuloasa cifră de **680.000 vol.**, pe care chipurile le poseda BMCh. Amintim că în **aprilie 1938 ea înscria 110.000 volume**. Nu credem că în următorii doi ani până la ocupația sovietică numărul colecțiilor să fi crescut spectaculos. Iar **în 8 luni ale anului 1940 – 41**, spune ziarul citat mai sus, din mai 1941, s-a produs **o creștere de 12.377 exemplare**. Și atunci cum s-a ajuns la 680.000 volume?

Cifrele din Actul din 4 octombrie 1944 sunt corectate de altfel fără nici un fel de mențiune: cifra "300 și ceva mii de vol." a fost schimbată cu "480.000 vol.", iar "100 mii și ceva vol." – cu "200.000 vol." Am putea presupune că avem în față un maculator, dacă n-am vedea pe el aprobarea executivului sectorului Lenin. Actul nu este confirmat, susținut de documente, ori cel puțin de enumerarea lor, ci doar de o scurtă frază: *"întocmit în urma cercetărilor comisiei"* (adică ale celor trei bibliotecare). Ce fel de cercetare, ne întrebăm? A căror documente? Unde-i mențiunea despre procesul verbal desfășurat?

Următorul document sovietic, în care găsim date statistice, ține de anul 1945. Se numește *Informație despre rețeaua și starea bibliotecilor din RSSM la data de 5 aprilie 1945*, este semnat de șeful Sectorului politico-cultural al CC al PC(b) din Moldova, tov. Kucevin, adresat Secretarului ideologic al aceluiași CC Țaranov, și dezvăluie situația numerică a celor mai mari biblioteci din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească la data de 22 iunie 1941, cât și în momentul semnării informației, adică aprilie 1945. Deși și aici cifrele par exagerate, ele diferă mult de cele din Actul din 4 octombrie 1944. **La începutul războiului**, spune documentul, Biblioteca orășenească pentru adulți avea **300.000 vol.**, iar Biblioteca pentru copii – **25.000 vol.**[55]

Intuiesc că în cazul cu *Actul de prejudicii aduse Bibliotecii orășenești Chișinău de către cotropitorii germano-fasciști și complicii lor* din 4 octombrie 1944 era vorba de cifre "pentru uzul extern", care obligau Germania și România să plătească despăgubiri uriașe, și nu era mare lucru pentru statul sovietic, certat cu morala, să le umfle "nițel".[VIII] În timp ce în al doilea caz este vorba de cifre "pentru uzul intern", care trebuiau să fie dacă nu exacte, cel puțin mai aproape de realitate.

De altfel și în cazul Bibliotecii Centrale din Chișinău, subordonată Ministerului Instrucțiunii, s-a produs aceeași creștere spectaculoasă. **În 1939 ea deținea 150.000 vol.** în valoare de peste 6.000.000 lei.[68] Sovieticii operau cu următoarele cifre: **250.000 vol. la 11 octombrie 1940** (informație din ziar[92]); **400.000 vol. la 22 iunie 1941** (din sursa citată a CC al PC(b) din Moldova din aprilie 1945[55]); și **953.768 vol. în 1944** (*Act de prejudicii aduse Bibliotecii Centrale a Ministerului Învățământului de către cotropitorii germano-fasciști și complicii lor* din 4 octombrie 1944).[30, 31]

Se spune că în 1940 Biblioteca Centrală din Tiraspol a fuzionat cu Biblioteca Centrală din Chișinău. Moscova și Republicile Unionale or fi trimis publicații noii republici surori. Bănuim că la ele s-au adăugat bibliotecile private și cărțile din librării, abandonate în două refugii (iunie 1940, iulie 1941). În trei ani de gospodărire românească (1941 – 44) fondurile Bibliotecii Centrale au contituat să crească. Or fi fost și alte forme de achiziții în acele vremuri tulburi. Dar să se producă schimbări numerice atât de fabuloase într-un timp atât de scurt (în cazul cu BMCh. doar un an), să difere atât de mult cifrele din două documente oficiale, care pleacă de la același an... *"E ceva putred în Danemarca"* – ar spune poetul.

Se poate ca ipoteza cu cifrele pentru "uzul extern și intern" să se adeverească ori nu, viitorul ne va arăta.

Tot de domeniul viitoarelor investigații ține un alt, ultim moment, din istoria BMCh. – **distrugerea ei, presupunem, în [15 iulie] 1941 de către sovietici**. Sursele RSSM afirmă că trupele germano-fasciste și complicii lor au distrus clădirea Sovietului Orășenesc (a Primăriei), și implicit a Bibliotecii, care se afla în acel local. Pare ciudat, dar nici una dintre ele nu dă amănunte despre cum s-au întâmplat lucrurile, despre anul evenimentului, mărginindu-se doar la fraze generale, care nu implică nici o responsabilitate individuală, de felul *"în timpul războiului ocupanții germano-fasciști au distrus cu ură animalică cele mai bune clădiri și instituții culturale ale orașului"*, ori *"în timpul războiului ocupanții au distrus bibliotecile republicii, inclusiv secția «Besarabica» a Bibliotecii Publice Orășenești Chișinău"*.[58, 95, 100] Mai aproape de timpurile noastre informația apare într-o formă și mai evazivă.

Descoperirile de ultima oră ne arată că acest fenomen, acest stil al istoricilor comuniști nu este deloc întâmplător, deoarece **autorii incendierii și aruncării în aer, în iulie 1941, a pașnicelor clădiri din Chișinău, inclusiv a Primăriei, sunt nimeni alții decât... sovieticii**. Așa că obsedanta frază "ură animalică" tocmai pe ei îi definește.

Ziarele românești, într-o limbă plastică, superioară celei rusești, consemnau în acele zile despre tragicul eveniment: *"... au săvârșit lucruri cari pun la umbră pe barbarii de huni și tatari"*,

Leon Donici

"Nerone cel nebun își are în Stalin (...) un demn urmaș".[81]

Unele detalii despre distrugerile comise de trupele sovietice la retragerea lor din iulie 1941 le puteți găsi și în materialul subsemnatei *Chișinăul transformat de bolșevici în ruine și cenușă: O filă de istorie – iulie 1941*, publicat în ziarul "Literatura și arta".[75]

Deși nu mai există dubii pentru cine a incendiat și minat Chișinăul în iulie 1941, momentul cu arderea BMCh. rămâne în ceață. Toate materialele despre distrugerea orașului, pe care le-am parcurs deocamdată, remarcă și clădirea Primăriei, dar nici unul dintre ele nu menționează în mod deosebit biblioteca. Este unul dintre motive pentru care dăm în paranteze drepte ziua și luna distrugerii bibliotecii, adică [15 iulie], deși s-ar putea să fim aproape de adevăr.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Alt temei pentru reținere este data din sursa sovietică despre acest eveniment tragic, și anume "27 iunie" (*Actul de prejudicii aduse Bibliotecii orășenești...* din 4 octombrie 1944). Cu toate că îl considerăm îndoielnic în multe privințe, totuși nu-l putem neglija atâta timp cât nu venim cu probe sigure de confirmare ori infirmare.

S-a mai spus că semnatarii Actului n-au avut grijă să indice anul distrugerii bibliotecii. Știm însă cert din alte documente că el este 1941.[19] În *Tabloul de noua repartizare a serviciilor Primăriei Municipiului Chișinău* din 10 septembrie 1941 BMCh. lipsește. Gheorghe Bezviconnâi, un cunoscător al cărților și bibliotecilor din Chișinău, scria la 18 iunie 1962 din București directorului Arhivei Naționale a Republicii Moldova: *"Cea mai bună bibliotecă a noastră orășenească (...) a fost distrusă în 1941"*.[18]

Întrebarea noastră este dacă ea a fost distrusă complet, cum se afirmă în mai multe surse, ori ceva a scăpat focului devastator. Tot ce am descoperit la această oră e că la Arhiva Academiei de Științe a Republicii Moldova, în fondul fostului Institut de Istorie, Limbă și Literatură, se păstrează 102 documente vechi (hrisoave domnești ș.a.), pe care sunt aplicate ștampila BMCh., executată cu grafia latină. Urmează să aflăm când și cum au ajuns ele în biblioteca Institutului.[2]

Sfârșitul războiului pe pământul Basarabiei a însemnat totodată începutul celei de-a doua ocupații sovietice. În Chișinău ca s-a întronat la 24 august 1944. După restabilirea întreprinderilor industriale și a gospodăriei comunale, reeducarea ideologică a populației orașului a fost declarată a doua sarcină de partid și de stat.[20] Sovietizarea și rusificarea basarabenilor, întreruptă în 1941, va căpăta proporții uriașe. Făcând parte din setul instrumentelor ideologice, fiind implicate printr-un șir de acte normative, bibliotecile vor contribui cu prisosință la realizarea acestui deziderat. Sovietele încă nu stăpâneau toată Basarabia, când vice-președintele Sovietului Comisarilor Norodnici din Uniunea Sovietică, V. Molotov, semna la 16 iunie 1944 hotărârea nr. 726: *"Despre măsurile de îmbunătățire a lucrului de masă politico-cultural și restabilirea instituțiilor învățământului public și de ocrotire a sănătății în raioanele RSSM, eliberate de sub ocupația germano-română"*, care prevedea printre altele aducerea în republică a 850.000 exemplare de literatură politică, artistică și specială (răspunzători "Koghiz" și "Soiuzpeciati SSSR"); la fel acordarea de ajutor în restabilirea tuturor bibliotecilor distruse de germani. Documentul prevedea ca până la 1 septembrie să fie expediate în Moldova 4 biblioteci orășenești (câte 5.000 cărți fiecare), 14 raionale (câte 2.000 cărți), și 50 biblioteci școlare (câte 300 cărți).[53]

La 31 iulie 1944 Biroul CC al PC(b) din Moldova, îngrijorat de cazurile păstrării în bibliotecile școlare a literaturii, portretelor, afișelor și altor imprimate de natură antisovietică, emite hotărârea *"Despre reglementarea lucrului bibliotecilor și ridicarea literaturii interzise"*, obligând "Glavlitul" și Comisariatul Învățământului Public să efectueze până în 15 august controlul tuturor bibliotecilor în vederea scoaterii literaturii editate ori aduse în Moldova de ocupanții germano-români.[52] Cartea română va dispărea pentru decenii de pe rafturile bibliotecilor, iar cea rămasă pe alocuri va alcătui fonduri speciale. Numele de referință naționale și universale vor fi înlocuite cu cele ale clasicilor marxism-leninismului, cu cele ruseți, sovietice. În topul preferințelor de lectură, spun dările de seamă, se înscriau Marx, Engels, Lenin, Stalin, Tolstoi, Pușkin, Lermontov, Uspenski, Ostrovski, Gorki, Șolohov, Kaverin, Fadeev, Stepanov, Simonov, Polevoi ș.a. Lecții, conferințe ale cititorilor, lecturi în grup, expoziții, buletine, liste de literatură recomandată, foto-montaje, placarde, biblioteci ambulante – toate în spirit comunist – împlineau activitatea bibliotecilor.[24, 41]

S-au introdus noțiunile *"sarcină de plan"*, *"implinirea ori neimplinirea sarcinii de plan"*.[41] Mai greu era cu realizarea programului de promovare în masele largi a literaturii moldovenești, scrisă de *"noile cadre scriitoricești"*. De acest lucru se plângeau atât conducătorii din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (*"Moldavskaia kniga slabo prodvigaetisea v bibliotekah"* = *"Cartea moldovenească este răspândită neîndestulător în biblioteci"* – dintr-un document din 1931[47]), cât și cei din RSSM (*"Biblioteki slabo prodvigali v massî moldavskuiu literaturu"* – *"Bibliotecile răspândesc neîndestulător în masele largi literatura moldovenească"* – dintr-o dare de seamă pe anul 1948[46]). Înșirarea și analizarea motivelor ar însemna câteva pagini bune de scris, care ar putea ajunge la dimensiunea unei monografii sociologice. Aici vom spune doar că **nu poți promova ceea ce este într-un număr infim și pe deasupra de proastă calitate**.

Inventarea poporului moldovenesc și a limbii moldovenești, trecerea la grafia chirilică, incultura crasă, au scos din uz valoroasele și performantele publicații românești de autori români și universali. Ele au fost înlocuite cu o nouă literatură, editată la Balta, Tiraspol, Chișinău, scrisă într-o limbă hidos-incultă, nu rareori chiar imbecilă, zămislită de creierele bolnave din Transnistria. Afirmația poate să pară dură, dar este justificată pe deplin. Vă propunem să intrăm în "laboratorul de creație" al Comitetului Științific Moldovenesc (viitoarea Academie de Științe a RSSM), și să asistăm la una dintre multiplele ședințe de perversitate lingvistică, la care se întocmea "noua limbă moldovenească": *"Protocolu nr. 51 a şădinţăi a Săcţâii linghistişi a Comitetului Ştiinţâinic Moldovnesc dila 30.07.1929.*

O luat parti: tt. Madan, Gordinschii, şâ Ignatovici.

Rânduiala zâlii: S-o pricăutat terminili din istorii, prilucraţi di t. Gordinschii.

Prişâdintili – tov. Madan.

Săcretariu – tov. Ignatovici.

S-o pricăutat terminili în rusăşti (urmează o listă alfabetică de cuvinte în limba rusă – n. a.).

S-o prinit terminili în moldovneşti..." (urmează varianta "moldovenească" – n. a.)[48]

Din lunga listă am cules pentru "delectarea" auzului câteva cuvinte: *"besclassovîi – fărăclasnic"*, *"bronzovîi (period) – bronzâinic"*, *"bubnî – zurgălători"*, *"bît (trai) – trăemânt"*, *"bezdomnii – fărăcasnic"*. S-au inventat și întocmit în felul acesta de "specialiștii" G. Gordinschii, Caț, Pâslaru, Râbac ș.a. sute și mii de cuvinte pe domenii. Adăugați la aceste mostre volumele cu producția transnistriană interbelică, păstrate în mare parte la secția "Cartea rară" a Bibliotecii Naționale din Republica Moldova, și veți înțelege de ce nu se citea "pe moldovenește".

Nici publicațiile din RSSM nu străluceau prin inteligență, laolaltă cu primele fiind bune poate doar în calitate de "încărcătură", fenomen sovietic răspândit în comerț, când o marfă proastă îți se impunea pe lângă una bună.

Menționasem că numărul cărților în "limba moldovenească" era infim pe lângă cele ruseți. *Darea de seamă a secției orășenești de luminare culturală a executivului Chișinău pe anul 1948* ne oferă următoarele cifre. La 1 ianuarie 1949 în cinci biblioteci ale orașului – bibliotecile pentru adulți nr. 1 și nr. 2, biblioteca sectorului Lenin, bibliotecile pentru copii nr. 1 și nr. 2 – erau **54.007 vol.**, dintre care social-politice – 10.074, artistice – 12.368, alte domenii – 22.435, literatura pentru copii – 9.130, **literatura în limba moldovenească – 2.074**.[45]

Organizațiile de partid și de stat puneau problema creșterii numărului de publicații în "limba moldovenească", dar revenim iarăși la calitatea informației. *"Trebuie mărit numărul literaturii în limba moldovenească"* – declara prim vice-ministrul Sovietului de Miniștri, scriitorul Emelian Bucov la consfătuirea lucrătorilor de luminare culturală din 26 – 27 octombrie 1950. M-am bucurat sincer citind aceste prime cuvinte, gândindu-mă la un Eminescu, Creangă, la alți scriitori de valoare națională. A urmat însă fraza: *"... în primul rând al clasicilor marcsism-leninismului..."* [36]

Și mai avem ceva de spus în problema "de ce nu se citea literatura moldovenească". Promovarea de către biblioteci a valorilor cu adevărat naționale în primii ani de ocupație sovietică n-a fost nici permisă, dar nici posibilă cu personalul de care ele dispuneau. Aceeași *Dare de seamă a secției orășenești de luminare culturală pe anul 1948* zice că în 5 biblioteci orășenești lucrau 19 persoane, dintre care 8 aveau o vechime de muncă până la un an, iar 11 – de la 2

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

la 5 ani. După naționalități 11 erau ruși, 5 – evrei, și 3 – ucraineni. Pentru moldoveni nu s-au găsit locuri...

Într-un asemenea climat politic s-a înființat după război prima bibliotecă orășenească – nr. 1, viitoarea "A. Jdanov", actuala "B. P. Hasdeu". Evenimentul s-a produs în noiembrie 1944 și n-a avut o însemnătate majoră, judecând după numărul mic de volume (1.900), și mai ales după spațiul unde ea a fost înghesuită – o cameră de 20 m.p. în localul Secției de Învățământ Chișinău, pe strada Podoliei, 97 (actuala Bucureşti, clădirea nu s-a păstrat).[32] În anii 1944 – 45 BMCh. a achiziționat 8.961 vol., însă a avut o activitate restrânsă, deservind doar corpul didactic orășenesc. La 1 ianuarie 1946 ea înscria 282 cititori, care au solicitat în cursul anului precedent 1.895 vol.[32]

Alcătuitorul *Dării de seamă a secției orășenești de luminare culturală pe anul 1946* considera Biblioteca orășenească nr. 1 mare (*"krupnoi"*[23]), deși în luna aprilie a aceluiași an ea avea doar două rafturi, un dulap, o masă, toate împrumutate de la secția de învățământ.[21]

Prezentăm mai jos statistica fondului pe anii 1947 – 53 (statistica lecturii lipsește, cu excepția anului 1947 – 1.234 cititori).

1 ianuarie 1947 – 13.553[32]
1 ianuarie 1948 – 20.030[33]
1 ianuarie 1949 – ?
1 ianuarie 1950 – 29.983[34]
1 ianuarie 1951 – 32.594[38]
1 ianuarie 1952 – 41.669[38]
1 ianuarie 1953 – 52.795[40]

Biblioteca orășenească nr. 1 folosea toată paleta de activități enumerate anterior. În 1946 ea a organizat 6 biblioteci ambulante cu 280 cărți, 46 expoziții de cărți; s-au expus 4 liste de literatură recomandată; s-au scos 8 buletine, 12 montaje, 4 placarde; s-au susținut 70 lecturi în grup.[23]

În avalanșa de manifestări închinate scriitorilor și poporului rus, clasicilor marxism-leninismului, partidului, comsomolului, se înscriau pe ici pe colo și câte una "națională". Cu orice ocazie erau evocate numele eroilor războiului civil Gr. Cotovschi, S. Lazo, M. Frunze, evenimentele "Eliberarea Basarabiei de sub jugul român", "Operația Iași-Chișinău", "Înființarea RSSM", și altele similare, predominant războinice. Până și denumirea de "A. Jdanov", atribuită bibliotecii în [1950],[97] reflecta caracterul sovieto-rusificator-războinic al instituției.

Etapele istorice ale Bibliotecii Municipiului Chișinău vor găsi o descriere mai amplă în viitoarea monografie. Un loc de cinste va ocupa cea mai strălucită, după mine, perioadă – post 1990, când, odată cu căderea imperiului sovietic și democratizarea societății, vine la conducerea bibliotecii dna Lidia Kulikovski.

Câteva informații despre clădirea Bibliotecii Municipiului Chișinău

Este momentul să spunem din câte știm despre localurile BMCh. Amintim că ea și-a început activitatea în 1877 în clădirea Dumei orășenești. Prima schimbare de local s-a produs în septembrie 1895, acesta fiind un edificiu privat în centrul orașului, partea lui de sus.[104] Se pare că e vorba de casa lui Tarapanov de pe stradela Havuzului (Fontannîi pereulok).[90] Spațiul restrâns, lumina insuficientă, lipsa ventilației au determinat conducerea orășenească să se gândească la o altă încăpere. Soluția venise prin noua clădire a Dumei orășenești, construită în 1902, în care 1/3 de etaj a fost repartizată bibliotecii. Ea va adăposti vestiarul cu peste 200 locuri, abonamentul, două săli de lectură – pentru ziare și cărți, 3 depozite, birouri pentru bibliotecari, abonamentul și sala de lectură a Bibliotecii pentru copii "A. Puşkin". Alte două încăperi la subsol au fost prevăzute pentru depozite de ziare. Mobilierul adus de la Viena întregea ambianța noului local al bibliotecii Chișinăului.[105]

În primele luni de la deschiderea pe noua sa adresă (27 ianuarie 1903), BMCh. devenise un loc de pelerinaj pentru mulțimea de curioși, provocând o creștere brusc-temporară a cititorilor, dar și zgomot, disfuncții, care la rândul lor stârneau nemulțumirea administrației și a beneficiarilor-veterani. Aglomerația din săli, mai ales în zilele de sâmbătă, provoca chiar scene amuzante, când primarul și epitropii putea fi văzuți deservind cititorii, alături de tradiționalii bibliotecari.[106]

Ștefan Ciobanu

Spațiul generos și adecvat a creat condiții optime pentru organizarea modernă a bibliotecii, chiar dacă pe parcursul anilor au apărut probleme, înlăturate prin reorganizări de servicii și încăperi.[107-109]

Până la distrugerea din 1941 BMCh. a funcționat în același local. Inventarul averii mobile a Primăriei Municipiului Chișinău pe exercițiul 1943 – 44 nominalizează *"fosta Bibliotecă Municipală"* cu o suprafață de 1.894 m.p. și valoare de 55.682.000 lei.[13]

S-a menționat mai sus că noua BMCh., înființată în noiembrie 1944, avea un spațiu neadecvat de 20 m.p. Bătălia pentru obținerea localului, începută de prima directoare Zbarscaia,[19] preluată de succesoarea ei Soldatova,[21] a durat peste cinci ani. Dacă am aduna la un loc demersurile, deciziile, corespondența referitoare la acest subiect, ne-am alege cu un dosar impresionant.

Deși organizațiile centrale de partid cereau sprijinirea activității bibliotecilor, realitatea dovedea că *"ele erau neglijate, mutate fără nici un pic de genă dintr-o clădire în alta"* (din adresa secretarului ideologic al CC al PC(b)M S. Țaranov din 14 martie 1945).[54]

Era și cazul BMCh. Secția de învățământ a comitetului orășenesc a pus la dispoziția ei clădirea unei instituții școlare de pe str. Kievului, 73, care însă a fost luată de către... CC al Partidului Comunist, pentru Școala sovietică de partid.[19] Conducerea bibliotecii, Secția orășenească de luminare culturală expediau scrisori după scrisori de nemulțumire la toate instituțiile ierarhice posibile din Chișinău. Cum se obișnuia la sovietici, dreptatea s-a căutat și la Moscova, însă s-a obținut doar lărgirea spațiului până la 40 m.p. în vechiul local.[33]

Executivul orășenesc "își făcea datoria" emițând hotărâri una după alta, fără însă să supravegheze executarea lor, și de aceea sfidate de subalterni: *"A obliga Direcția orășenească de locuințe – tov. Batov, să găsească până în data de 1 februarie 1947 încăpere pentru biblioteca orășenească"* (hotărârea nr. 41 din 14 ianuarie 1947); *"A-l obliga pe tov. Batov să execute în luna iunie hotărârea comitetului executiv din 14 ianuarie 1947"* (hotărârea nr. [786] din 5 iunie 1947); *"A-l obliga pe tov. Batov să transmită bibliotecii orășenești casa de pe str. Kievului, 100"* (hotărârea nr. 1052 din 29 iulie 1947).[15, 42]

N-a ajutat imediat nici implicarea Comitetului orășenesc de partid (Proiect de hotărâre a biroului Comitetului orășenesc de partid Chișinău din 20 ianuarie 1948 *"Despre lucrul Secției de*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

luminare culturală a Sovietului orăşenesc", prin care aceasta era obligată să asigure cu încăperi Bibliotecile nr. 1 şi 2).[43]

Doar la 14 martie 1950 Biroul CC al PC(b)M decide: *"Ţinând seama de faptul că Biblioteca «A. Jdanov», numărând peste 40.000 cărţi, se află într-o încăpere ne adecvată şi ca urmare nu-şi poate desfăşura munca de masă cu cititorii şi să asigure cerinţele crescânde ale oamenilor muncii din oraş:*

1)A aproba hotărârea Comitetului orăşenesc Chişinău al PC(b)M din 13 ianuarie 1950 despre transmiterea localului restaurantului «Nistru» ce aparţine Trustului de cantine şi restaurante Bibliotecii publice orăşeneşti «A. Jdanov».

2)Ministerul comerţului al RSSM (tov. Achimov G. G.) va transmite localul ocupat de restaurantul «Nistru» al Trustului de cantine şi restaurante Bibliotecii publice orăşeneşti «A. Jdanov» până în data de 20 martie 1950".[56]

Restaurantul a fost lichidat ceva mai târziu – în luna aprilie a anului 1950.[27] Oraşul a alocat 99.000 rub. pentru reamenajarea noului local al bibliotecii (hotărârea Comitetului executiv Chişinău nr. 310 din 18 aprilie 1950).[35] Se pare că în luna mai a aceluiaşi an biblioteca activa în noua clădire.[25]

Hotărârea Sovietului de Miniştri al RSSM nr. 1286 din 30 august 1950 *Despre acordarea localului pentru amplasarea Bibliotecii centrale orăşeneşti «I. I. Jdanov»* încununează istoria obţinerii inconfundabilului edificiu de pe strada Lenin (actualul bd. Ştefan cel Mare), 148,[16] cu o suprafaţă de 688,1 m.p.[38] În acel moment sala de lectură avea aproximativ 180 locuri, deservind zilnic câte 500 – 600 persoane.[25, 28]

Biblioteca Municipală a avut şansa să fie amplasată într-un loc după mine mai bun, mai departe de zgomotul traficului, deranjant în multe privinţe. Este vorba de actuala clădire a restaurantului "Moldova" de pe B-dul. Ştefan cel Mare, cu un scuar în faţă, pe care acesta îl deţine din 1945, deşi în anul 1940 – 1941 edificiul a aparţinut instituţiilor de luminare culturală. Comitetul orăşenesc de partid împreună cu Sovietul orăşenesc au decis transferarea Bibliotecii "A. Jdanov" în localul numit. Dar se vede că prea multe persoane influente, "slugi ale poporului", se simţeau bine în pavilionul de vară al restaurantului, unicul de altfel în oraş, dacă din acest motiv CC al PC(b)M şi Sovietul de Miniştri al RSSM au hotărât în [14 martie 1950] schimbarea de localuri "Moldova-Nistru".[26]

Nu greşim afirmând că lipsa spaţiilor în biblioteci este o problemă perpetuă. Actuala conducere a Bibliotecii "B. P. Hasdeu" şi-a asumat grija pentru construcţia unui nou edificiu cultural, care se vrea mai încăpător, şi care ar face faţă multiplelor cerinţe, ce le pune în faţă societatea modernă.

Bibliografie

1. *Biblioteca Municipiului Chişinău: Cu prilejul jubileului de 100 de ani* //"Viaţa Basarabiei". – 1932. – 20 noiembr. – p. 1, 2
2. Arhiva Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova, **fond 3, inv. 3, dos. 93**
3. Arhiva Naţională a Republicii Moldova, **fond 78, inv. 1, dos. 22**, f. 1
4. Ibidem, f. 22-26
5. Ibidem, f. 66
6. Ibidem, f. 151-152
7. Ibidem, f. 162-186
8. Ibidem, f. 189
9. Ibidem, f. 191-192
10. Ibidem, **fond 679, inv. 1, dos. 5654**, f. 1
11. Ibidem, f.5
12. Ibidem,. f. 36
13. Ibidem, **fond 1404, inv. 1, dos. 967**, f. 50
14. Ibidem, **dos. 978**, f. 2, 29
15. Ibidem, **fond 2848, inv. 2, dos. 30**, f. 218
16. Ibidem, **inv. 22, dos. 94**
17. Ibidem **fond 2948, inv. 1, dos. 11**, f. 17-18
18. Ibidem, **fond 2983, inv. 1, dos. 11a**
19. Ibidem, **fond 3016, inv. 2, dos. 2**, f. 28
20. Ibidem, **dos. 6**, f. 69
21. Ibidem, **dos. 8**, f. 184
22. Ibidem, **dos. 16**
23. Ibidem, f. 70 verso
24. Ibidem, f. 85
25. Ibidem, **dos. 37**, f. 300
26. Ibidem, **dos. 41**, f. 141
27. Ibidem, f. 143
28. Ibidem, f. 734
29. Ibidem, **fond 3020, inv. 1, dos. 27**, f. 41, 42
30. Ibidem, fond **3026, inv. 1, dos. 10**, f. 100,
31. Ibidem, f. 119
32. Ibidem, **dos. 44**, f. 61-62
33. Ibidem, **dos. 71**, f. 88
34. Ibidem, **dos. 131**, f. 6
35. Ibidem, **dos. 147**, f. 1
36. Ibidem, **dos. 158**, f. 139
37. Ibidem, **dos. 203**, f. 5
38. Ibidem, f. 41-42
39. Ibidem, f. 43
40. Ibidem, **inv. 2, dos. 90, f. 1**
41. Ibidem, f. 2
42. Arhiva Organizaţiilor Social Politice din Moldova, **fond 12, inv. [1], dos. 454**, f. 6-12
43. Ibidem, **inv. 1, dos. 467**, f. 1
44. Ibidem, **dos. 572**, f. 64-93
45. Ibidem, f. 85
46. Ibidem, f.89
47. Ibidem, **fond 49, inv. 1, dos. 2032**
48. Ibidem, **inv. 2, dos. 44**, f. 9
49. Ibidem, **fond 51, inv. 1, dos. 8**, f. 78
50. Ibidem, f. 82
51. Ibidem, f. 83
52. Ibidem, **inv. 2, dos. 9, partea I**, f. 137
53. Ibidem, **dos. 37**, f. 84
54. Ibidem, **inv. 3, dos. 52**, f. 4
55. Ibidem, **dos. 226**, f. 37-38
56. Ibidem, **inv. 9, dos. 105**, f. 40
57. Bâzgan, I. *Biblioteca Municipiului Chişinău* //"Viaţa Basarabiei". – 1934. – 21 oct. – p. 2
58. Berezneacov N.V. *Crimele fasiştilor germano-români în Moldova*. – Ch.: Editura de Stat a Moldovei, 1947
59. Bezviconnâi, Gh. *Biblioteca oraşului Chişinău* //"Viaţa Basarabiei". – 1934. – 5 oct. – p. 2
60. Bugetul de venituri şi cheltuieli pe exerciţiul 1931. – Ch.: M.O. Imprimeria Chişinău, 1931. – p. 36. – (Primăria Municipiului Chişinău. Personalul secţiei şcolare)
61. Ibidem pe exerciţiul 1932. – Ch.: M.O. Imprimeria Chişinău, 1932. – p. 35. – (Primăria Municipiului Chişinău. Personalul secţiei şcolare)
62. Bugetul general de venituri şi cheltuieli pe exerciţiul 1933/34. – Ch.: Imprimeria Chişinău, 1933. – p. 76. – (Primăria Municipiului Chişinău. Stat de personal al serviciului Instrucţiunii Publice şi al cultelor şi al Bibliotecii)
63. Ibidem pe exerciţiul 1934/35. – Ch.: Imprimeria Chişinău, 1934. – p. 78. – (Primăria Municipiului Chişinău. Stat de personal al Bibliotecii)
64. Ibidem pe exerciţiul 1935/36. – Ch.: Tip. M. Blanc, 1935. – p. 86. – (Primăria Municipiului Chişinău. Stat de personal al Bibliotecii)
65. Ibidem pe exerciţiul 1937/38. – Ch.: Dreptatea, 1937. – p. 114 – (Primăria Municipiului Chişinău. Stat personal al biroului cultural)
66. Ibidem pe exerciţiul financiar 1938/39. – Ch.: Monitorul Oficial şi Imprimeriile statului. Imprimeria Chişinău, 1938. – p. 108-109. – Primăria Municipiului Chişinău. Personalul. Biroul cultural)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

67. Bugetul personalului Primăriei Municipiului Chişinău pe exerciţiul 1939/40. – Ch.: Monit. Ofic. şi Imprimeriile statului. Imprimeria Chişinău, 1939. – p. 6. – (Serviciul Administrativ. Biroul cultural)
68. Cercul didactic al profesorilor secundari de stat din Ţinutul Nistru: Darea de seamă pe anul şcolar 1938 – 39 //"Cuvântul Şcoalei": Organ al Cercului didactic al profesorilor secundari de stat din Ţinutul Nistru. – 1940. – ian.-mart. – nr. 1, p. 23
69. Dare de seamă asupra activităţii Consiliului Municipal în anii 1926, 1927 şi 1928. – Ch.: Dreptatea, 1929. – p. 121
70. Ibidem, p. 123
71. Deciziunea Primăriei Municipiului Chişinău nr. 242 din august 1936 despre serviciile şi Birourile Primăriei //Monitorul Municipiului Chişinău. – 1936. – nr. 16. – 15 aug. – p. 6. – (Biroul Cultural)
72. Faverin, Marc. *Deschiderea Bibliotecii orăşeneşti* //"Basarabia Sovietică". – 1940. – 3 aug. – p. 4
73. Işaev, M. *Demnitatea unei biblioteci* //"Basarabia". – 1997. – nr. 5-6. – p. 4-9
74. Işaev, M. *Contribuţii la istoria bibliotecilor publice din Chişinău* (O bibliotecă... doi succesori? Unde dai şi unde crapă. Cioburi istorice. Să greşim dar cu măsură. Două istorii din aceleaşi surse documentare, ori critică întârziată, ori lumina nu vine de la Răsărit. Omagierile – prilej de muncă mobilizatoare) //"Basarabia". – 1999. – nr. 2. – p. 21
75. Işaev, M. *«Chişinăul transformat de bolşevici în ruine şi cenuşă»* (O filă de istorie – iulie 1941) //"Literatura şi arta". – 1999. – 19 aug. – p. 6
76. Işaev, M. *Cartea rusă în bibliotecile din Basarabia interbelică* //"Literatura şi arta". – 1999. – 4 noiembr. – p. 6
77. *În biblioteca orăşenească* //"Moldova Soţialistă". – 1940. – 8 octiabri. – p. 4
78. Kidel, Alexandru. *Grandoarea şi decăderea unui lăcaş de cultură: Biblioteca oraşului Chişinău* //"Viaţa Basarabiei". – 1934. – 28 sept. – p. 3; 29 sept. – p. 3; 30 sept.
79. Leuşteanu, Gori. *Pentru o limbă înţeleasă de norod* //"Basarabia Sovietică". – 1940. – 22 sept. – p. 2
80. Omeliciuc F. S., doţentu. *Măsurile întâi a puterii sovetişe în ramura revoliuţiei culturale în Basarabia slobozită* //"Moldova Soţialistă". – 1940. – 21 sentiabri. – p. 3
81. Popovici, Aurel. *Basarabia bolşevică a distrus capitala Basarabiei: Catedrala şi toate edificiile Statului au cuzut pradă focului şi dinamitei sovietice* ("Curentul". – 1941. – 28 iul. – p. 5
82. Primăria oraşului Chişinău: *Biblioteca publică a oraşului: Dare de seamă pe anii 1923 – 24.* – Ch.: Tipografia Dreptatea, 1925. – p. 54
83. Ibidem, p. 8
84. Ibidem, p. 32
85. Ibidem, p. 33
86. Ştefănucă, Petre. *Soarta bibliotecilor publice din Chişinău* //"Viaţa Basarabiei". – 1936. – 1 noiembr. – p. 1, 4
87. Şapirin, Al. *La bibliotecile oraşului* //"Basarabia Sovietică". – 1940. – 6 sept. – p. 3
88. *Trei ani de gospodărire municipală: 1934 – 35 – 36.* – Ch., 1937. – p. 160
89. Vecsler, J. *La biblioteca orăşenească* //"Moldova Soţialistă". – 1940. – 25 octiabri. – p. 4

Referinţe bibliografice în limba rusă

90. /Бессарабский/ Календарь за 1902 год. – К., /1901/. – стр. 106
91. Бессарабския губериския вєдомости. – 1877. – № 81. – 15 окт. – стр. 1
92. 250 тысяч книг //Советская Молдавия – 11 окт. – стр. 4
93. Каталог Кишинёвской Городской Общественной Библиотеки: Для подписчиков 1-го и 2-го разряд: 1903. – Бендеры: Тип. А. Г. Александрова, 1904
94. Там же, стр. 324-332
95. Кидель, А. Гуцул, Л. Из истории Академической Библиотеки Молдавской ССР. – К.: Редакционно-издательский отдел Академии Наук МССР, 1968. – стр. 6
96. Кишинёв: Энциклорсдия. – К.: Главная редакция Молд. Сов. Энциклорсдии, 1984. – стр. 137
97. Там же, стр. 138
98. Лашков, Н. Юбилейный сборник г. Кишинёва (1812-1912). Том 1. – К., 1912. – стр. 155
99. Леонтьев, Д. Семёнов, С. Кишинёвская городская библиотека //Советская Молдавия. – 1941. – 27 мая
100. Неотложные мероприятия по восстановлению и благоустройству г. Кишинёва на 1945 год /Отв. за выполн. А. Живаев, И. Гольденберг. – К.: Тип. Изд-ва Железнодорожник Молдавии, 1945. – (Для служебного пользования)
101.Обзор деятельности Кишинёвскаго Городского Общественнаго Управления за 1909-1912 гг. – К.: Тип. Бессарабская жизнь, 1913
102. Там же, стр. 55-60
103. Там же, стр. 59
104. Отчёт Кишинёвской Городской Общественной Библиотеки за 1897 год. – К.: Тип. Бес. Губ. Правления, 1898. – 35 стр.
105. То же за 1900-1902 гг.: 23-25 гг. существования. – К.: Печатано в типографии Гурфинкеля, 1904. – 15 стр.; стр. 4
106. То же за 1903 г.: 26-й год существования. – К.: Печатано в Тип. Гурфинкеляб 1904. – 31 стр.
107. То же за 1905 год: 28 год существования. – К.: Тип. Я. Н. Перпера, 1907. – 25 стр.
108. То же за 1906 г.: 29 год существования. – К.: Тип. Я. Н. Перпера, 1908, 22 стр.
109. Отчёт Кишинёвской Городской Публичной Библиотеки и Библиотеки им. А. С. Пушкина за 1912 г.: 35 год существования. – 55 стр.
110. Сенкевич, В. М. Советская Молдавия в борьбе против фашистких захватчиков. – М.: Гос. Изд. Политической литературы, 1944
111. Фирина, К. В городской библиотеке //Бессарабская правда. – 1940. – 20 авг. – стр. 4

Note

I. S-a numit în diferite perioade „Biblioteca Publică Orăşenească", „Biblioteca Municipală", „Biblioteca Comunală", „Biblioteca Orăşenească", „Biblioteca orăşenească nr. 1", „Biblioteca A. Jdanov", actualmente „Biblioteca Municipală «B.P. Hasdeu»". În lucrare vom folosi mai des abrevierea „BM".
II. Vom urmări doar primii 5 – 7 ani ai acestei perioade şi începutul democratizării.
III. În continuare BG.
IV. Casa decedatului Bogaceov.
V. Biblioteca Centrală din Chişinău a fost subiectul unui scurt studiu al subsemnatei, publicat în 1997.
VI. În toamna anului 1944 toate instituţiile din Moldova au alcătuit acte similare, în baza cărora Uniunea Sovietică a cerut despăgubiri Germaniei şi României.
VII. Din cauza scrisului neglijent nu este clar dacă e vorba de luna „iunie" ori „iulie". Din aceeaşi neglijenţă (ori premeditare?...) actul nu indică anul evenimentului. Astăzi s-a demonstrat documentar că localul Primăriei Municipiului Chişinău, în care se afla şi BM, a fost distrus prin minare şi incendiere de către sovietici la retragere, în iulie 1941.
VIII. Am întâlnit acte în care unica dovadă a sumelor înaintate de o instituţie ori alta era fraza „declaraţiile martorilor".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Biblioteca Publică din Belgrad în noul mileniu

Biblioteca Publică din Belgrad serveşte o zonă populată relativ dens, din districtul Ljubljana Belgrad. Această zonă cuprinde 46 km² şi, dacă luăm în considerare migraţia zilnică, biblioteca împlineşte cerinţele a 60.000 de utilizatori potenţiali ai bibliotecii.

În 1999 am celebrat a 50-a aniversare a activităţii bibliotecilor profesionale. Predecesoarele bibliotecilor profesionale au fost bibliotecile de amatori din cluburi şi asociaţii. Tradiţia acestora datează de dinainte de cel de-al doilea război mondial. Reţeaua bibliotecii din Belgrad cuprinde o bibliotecă centrală şi patru filiale.

În anul jubiliar am început să rezolvăm vechile noastre probleme privind spaţiul din Biblioteca Centrală Belgrad. Biblioteca s-a instalat în fosta clădire a fabricii de papetărie „Kuverta" (Plicul) care a trebuit să se mute din zona centrală a districtului Belgrad în zona industrială din cauza poluării sonore. Există ceva simbolic în schimbarea destinaţiei clădirii pentru că, în ciuda progresului rapid al mijloacelor de comunicare, cartea tipărită rămâne încă principala sursă de informaţii.

Adaptarea clădirii „Kuverta" pentru noua Bibliotecă Centrală Belgrad

Adaptarea clădirii la cerinţele activităţii bibliotecii a început în 17 iunie 1999 şi s-a terminat în 7 iulie 2000. Mutarea materialelor bibliotecii a început în 17 iulie şi s-a încheiat în 5 octombrie 2000. Aceeaşi clădire găzduieşte biblioteca slavonă, o bibliotecă specială de ştiinţe umaniste.

La operaţia de adaptare a clădirii a trebuit să ne folosim de posibilităţile care puteau fi dezvoltate în vederea utilizării publice: organizarea materialelor în spaţii cu acces liber, săli de lectură şi spaţii pentru interacţiune cu cititorii.

Pregătirile pentru mutare au început din anul 1999. Materialele deteriorate ale bibliotecii au fost reînnoite sau reparate, astfel încât în luna iulie au fost gata pentru mutare. Perioada mutării a fost favorabilă atât din punct de vedere meteorologic cât şi al naturii muncii cu utilizatorii noştri. Aceştia au fost pregătiţi pentru închiderea temporară a bibliotecii şi au împrumutat peste 20.000 de unităţi biblioteconomice. Planul de aranjare a materialului deţinut de bibliotecă a fost pregătit conform designului echipamentului şi lungimii rafturilor din respectivele secţii şi conform CZU.

Mutarea materialelor deţinute de bibliotecă a fost bine organizată. În vechea bibliotecă păstram cărţile în depozit dar şi la raft cu accesul liber. În noua clădire materialele au fost aşezate în locurile dinainte stabilite.

După mutarea materialelor pe rafturile cu acces liber, a urmat verificarea alfabetică a fondului deţinut în subsolul vechii biblioteci. Inventarul materialelor non-carte a fost efectuat în biblioteca veche. În acelaşi timp, materialele au fost înzestrate cu coperţi din plastic, protejate împotriva furtului şi aşezate apoi pe rafturile noii biblioteci. Protecţia prin sistemul 3M şi inventarul cărţilor au fost realizate în noua bibliotecă.

În vechea clădire aveam un total de 494 m², în timp ce în noua clădire avem 1.322 m² reprezentând parterul, etajul 1 şi subsolul. În momentul alocării sălilor am dat prioritate secţiilor care lucrează cu utilizatorii noştri.

Spaţiile au fost distribuite după cum urmează:

Parter: zona destinată expoziţiilor din holul de intrare; pupitrul de circulaţie a materialelor şi de informaţii; departamentul pentru adulţi: cărţile de ficţiune; sala de lectură pentru periodice; secţia pentru copii şi tineret: cărţile de ficţiune; cărţile non-ficţiune; materiale non-carte şi resurse electronice; sala de lectură pentru tineret; sala pentru poveşti.

Etajul 1: secţia pentru adulţi: cărţile non-ficţiune; materialele non-carte şi resursele electronice; sala de studiu; spaţiile de lucru: administraţie, achiziţie şi prelucrarea materialelor.

Subsol: depozitul de cărţi; arhivele; procesarea materialelor; vestiarul pentru bibliotecari; holul.

Principalele avantaje ale noii clădiri

Materialele aflate la raft cu acces liber

În vechea bibliotecă două treimi din fondurile bibliotecii se aflau în depozitul care era inaccesibil cititorilor. În noua clădire materialele sunt expuse pe rafturi cu acces liber, cu excepţia exemplarelor de depozit şi a volumelor mai vechi de periodice. Utilizatorii pot, de asemenea, să aleagă liber din materialele non-carte:

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CD-ROM-uri şi materiale audio-video.

Înfiinţarea sălilor de lectură

În vechea bibliotecă activităţile la sala de lectură erau limitate. Existau numai opt locuri disponibile doar după-amiaza. Nu exista nici o sală de lectură pentru copii şi tineret. În noua clădire am înfiinţat mai multe zone de lectură: în secţia pentru adulţi există o sală de lectură pentru periodice şi o sală de studiu, iar la secţia pentru copii şi tineret există o sală de lectură pentru această categorie. În plus, există locuri individuale disponibile pentru utilizatorii care răsfoiesc diverse materiale sau care caută informaţii în catalogul automatizat.

Secţia de comunicare a colecţiilor şi de informare

Am dorit să aranjăm această zonă astfel încât să scurtăm cozile care se formează în faţa pupitrului. Suntem conştienţi de faptul că echipamentul nu este suficient şi că este nevoie de un personal calificat. Sperăm ca în următorii ani să angajăm personal profesional şi astfel să îmbunătăţim serviciul de comunicare cu cititorii noştri.

Accesul la catalogul computerizat (COBISS/OPAC) şi la resursele electronice

În bibliotecă au fost plasate 10 terminale şi 8 computere personale pentru instruirea cititorilor şi pentru cei care caută informaţii.

Dezvoltarea activităţilor secţiei pentru copii şi tineret

Cu ajutorul sălii pentru poveşti şi al sălii de lectură pentru tineri vom fi în stare să organizăm şi să realizăm activităţi pentru copii şi tineri în localul bibliotecii centrale, cum am făcut şi în filiale. Organizăm ore de poveşti şi de joacă pentru copii, activităţi legate de concursuri de carte, întâlniri cu autori, alegerea cărţilor preferate, instruirea biblioteconomică a tinerilor cititori.

Sala polivalentă

Această sală este una din realizările majore ale bibliotecii, pentru că nu mai suntem nevoiţi să închiriem săli pentru organizarea spectacolelor pentru adulţi sau copii, şi în acelaşi timp ea deschide noi posibilităţi pentru extinderea activităţilor bibliotecii ca un centru cultural.

Sistemul de orientare pentru utilizatori

Utilizatorii trebuie să fie cât mai independenţi posibil atunci când caută materiale în bibliotecă. Am proiectat un sistem de orientare care constă din mai multe nivele:

Panouri: destinaţia zonelor individuale.

Planuri afişate pe pereţi: planuri informative ale secţiilor în faţa pupitrului de comunicare a colecţiilor; planuri detaliate ale etajelor, cu grupurile CZU de la fiecare etaj.

Indicatoare pe rafturile cărţilor: cartonaşe cu principalele grupe CZU; marcatoare CZU pe rafturi; marcatoare CZU în faţa rafturilor.

Coduri: semne colorate pentru filme; semne desenate pentru marcarea genurilor literare.

În Biblioteca Publică din Belgrad folosim coduri colorate pentru casetele audio şi video care sunt explicate pe o hartă specială. O noutate o reprezintă şi însemnele desenate pentru genurile literare din secţiile pentru adulţi: autobiografii şi biografii, romane istorice sau de război, satirice, de aventuri, poliţiste, de science-fiction, iar în secţia pentru copii şi tineret, romanele cu tematică sportivă, cu motive animaliere, poezie şi dramă. Ilustratorul Aleksander Jankovi a realizat pictogramele. În secţia pentru adulţi, formatul etichetelor şi culorile au fost alese cât mai neutru posibil. În secţia pentru copii şi tineret există şi scheme colorate: roşu pentru ficţiune pentru copii de la 0 la 10 ani, albastru pentru adolescenţi, roz pentru tineri, galben pentru basme şi verde pentru cărţile non-ficţiune pentru copii.

Deschiderea Bibliotecii Publice

Primii cititori au fost întâmpinaţi în noua clădire în ziua de 9 octombrie 2000. Vizitele şi împrumuturile au crescut la 34% şi, respectiv, 50% în primele luni.

Utilizatorii au salutat noile condiţii şi posibilităţi dar bibliotecarii s-au adaptat mai încet la modificări, condiţiile îmbunătăţite aducând mari schimbări în organizarea muncii şi a comunicării. Pentru unii angajaţi, procesul adaptării la noile condiţii va dura mai mult decât s-a prevăzut iniţial.

Ar fi interesant schimbul de experienţă cu bibliotecile care se confruntă cu schimbări similare în organizarea muncii profesionale.

(Din „Ohio Libraries", primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Glasgow

În ultimii ani, oraşul Glasgow s-a schimbat rapid. Sistemul de biblioteci, centre de informare şi arhive se schimbă la fel de rapid, pentru a satisface dorinţele tuturor cetăţenilor.

Cu o populaţie de peste 600.000 de locuitori, Glasgow este cel mai mare oraş din Scoţia. În trecut, bogăţia lui se baza pe râul Clyde, pe ţărmul căruia se află aşezat. În ultimii ani însă s-au observat declinul portului şi al industriei grele şi trecerea spre industria uşoară şi a serviciilor. În felul acesta s-a produs o reînsufleţire economică în toată regiunea Glasgow. Acest fenomen nu a avut efecte considerabile şi asupra oraşului, care cuprinde peste 40% din zonele defavorizate ale Scoţiei. Pentru a rezolva aceste probleme, Primăria din Glasgow a stabilit ca priorităţi integrarea socială şi regenerarea urbană şi economică.

Bibliotecile, centrele de informare şi arhivele şi-au schimbat radical serviciile pentru a contribui la îndeplinirea acestor obiective. Multe din aceste schimbări vizează dezvoltarea unui serviciu care „să împlinească numeroasele cerinţe şi aspiraţii ale oamenilor din Glasgow şi să maximalizeze contribuţia lui la prioritățile-cheie din domeniul educaţiei şi învăţării continue, al calităţii şi integrării sociale".

Au fost identificate câteva probleme-cheie:

Educaţia şi învăţarea continuă: sunt în curs de dezvoltare noi centre de învăţare continuă în fiecare bibliotecă din oraş. Descrise de către prim-ministrul Scoţiei ca „centre de performanţă", aceste instituţii se concentrează pe învăţarea individuală şi comunitară şi pe munca în parteneriat cu alte firme din oraş. Complet integrate cu serviciile principale ale bibliotecii, ele s-au dovedit a fi binevenite, atrăgând noi utilizatori din Glasgow.

Informarea: recunoscând nevoia de rezolvare a diferenţelor dintre cei bogaţi şi cei săraci în informaţie, în prezent se dezvoltă un nou serviciu de informare pe bază electronică, ce poate fi accesat în biblioteci şi la distanţă.

Cultură şi timp liber: rolul tradiţional de încurajare a lecturii şi a culturii a devenit prioritar. Atenţia este îndreptată spre cititor şi spre dezvoltarea literaturii.

Comunitate: reţeaua de biblioteci a fost

îmbogăţită printr-un număr de noi clădiri şi un program complet de renovare. Recunoscându-se nevoia de a crea o cultură organizaţională nouă, mai flexibilă, s-au făcut investiţii mari în instruirea personalului şi în comunicare. În acelaşi timp, restructurarea personalului şi o revizuire amplă a preocupărilor biblioteconomice au permis bibliotecarilor să dezvolte o gamă de servicii care se adresează comunităţii.

Aceste schimbări au ţinut cont şi de caracteristicile tradiţionale ale serviciilor oferite. De pildă, Biblioteca Mitchell, cea mai încăpătoare şi una dintre cele mai mari biblioteci publice de referinţă din Europa, urmăreşte ca, în procesul de restructurare, colecţiile să fie cât mai accesibile membrilor comunităţii.

Bibliotecile, centrele de informare şi arhivele din Glasgow se redescoperă în prezent pentru a se asigura că reprezintă un serviciu relevant şi bine folosit în viaţa oraşului. Aceasta este o sarcină ambiţioasă, care este în curs de realizare.

(Din „Ohio Libraries", primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteca Centrală din Belfast

În luna septembrie 1998, Colegiul pentru educație și biblioteci din Belfast a deschis un centru de învățare în sediul Bibliotecii Centrale.

Centrul cuprinde 38 de computere care oferă acces la informațiile și serviciile electronice, la aplicațiile software, Internet, e-mail și CD-ROM-uri.

Aplicațiile software

Pot fi folosite gratuit următoarele aplicații: procesarea de text, foi de calcul tabelar, baze de date, programul Power Point. Utilizatorii au la dispoziție și CD-ROM-uri care explică aceste aplicații.

Acces Internet

Accesul la Internet este oferit prin două modalități: terminale de site-uri selectate oferă acces gratuit la Internet prin numeroase site-uri preselectate, mai ales pentru conținutul lor de informații; surfingul pe Internet, care costă 2.00 E pe oră.

E-mail

Utilizatorii au la dispoziție 30 de min. de acces e-mail gratuit pe zi.

CD-ROM-uri

Numărul de CD-ROM-uri disponibil cuprinde enciclopedii și ziare, programe de instruire online.

Centrul de învățare și-a construit reputația în domeniul învățării continue. Aceasta este o preocupare esențială a actualului guvern al Regatului Unit, care își îndreaptă atenția asupra problemelor economice și sociale, ca și asupra politicilor educaționale.

În mod tradițional, bibliotecile publice au asigurat întotdeauna acces la învățarea continuă prin diferite resurse (cărți, reviste), precum și prin crearea unei ambianțe adecvate studiului. Guvernul actual a încurajat bibliotecile publice să-și asume responsabilitatea de extindere a accesului la învățare prin tehnologiile informaționale.

În plus, față de metodele convenționale de oferire a informațiilor electronice, Colegiul pentru educație și biblioteci din Belfast a hotărât să adopte o metodă inovatoare. Un proiect-pilot a fost prezentat cu ocazia deschiderii Centrului de învățare. S-a urmărit modul în care tehnologiile informaționale ar putea fi utilizate în asistarea sau stimularea persoanelor în alegerea unei forme de învățare în cadrul bibliotecilor publice.

Cu timpul, a devenit evident faptul că această formă de învățare este foarte populară. Drept urmare, la Centrul de învățare sunt acum disponibile cursuri acreditate, inclusiv cursul de operare pe calculator European Computer Driving License. Acest curs oferă o calificare recunoscută internațional pentru nivelul de bază al competenței în domeniul tehnologiilor informaționale.

CD-ROM-urile didactice îl ajută pe cursant în însușirea celor 7 module ale cursului, înainte de susținerea examenelor. Cursantul este testat online prin utilizarea software-ului de testare automată; în felul acesta bibliotecarii sunt mai puțin solicitați.

Centrul de învățare a încheiat un parteneriat cu LearnDirect și a devenit astfel un centru LearnDirect în oferta de cursuri. LearnDirect este numele unui set de 250 de cursuri oferite de Universitatea cu profil industrial. Cursurile acoperă toate nivelele de experiență și sunt accesate în principal prin Internet. Este abordată o gamă largă de subiecte, de la tehnologia informațiilor până la business, management, diferite ramuri industriale. Durata cursurilor variază între 50 de minute și până la mai multe ore. Acest mod de învățare permite utilizatorilor o flexibilitate mai mare în modul cum, când și unde să învețe.

Datorită succesului Centrului de învățare, alte două centre de acest profil au fost deschise în alte filiale din oraș.

Este clar faptul că utilizatorii sunt atrași în bibliotecă nu numai de dorința de a învăța despre noile tehnologii informaționale ci și de avantajul de a nu trebui să se înscrie la o instituție educațională tradițională.

Oamenii doresc să învețe în ritmul care le este caracteristic, în timpul și locul care sunt potrivite pentru ei.

(Din „Ohio Libraries", primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteca Publică din Toronto

Când bibliotecile publice din Toronto s-au închis cu prilejul sărbătorilor de Anul Nou din 1997, ele făceau parte din şapte sisteme de biblioteci administrate separat – sistemul cel mai mic servind 110.000 persoane, sistemul cel mai mare, cu 33 filiale, servind 600.000 de persoane.

Când s-au redeschis, în 2 ianuarie 1998, bibliotecile deveniseră, prin lege, parte a unui singur sistem cu 98 de filiale, servind 2,5 mil. de persoane, cel mai mare sistem de biblioteci din Canada, cu o circulaţie a unităţilor biblioteconomice mai mare decât oricare alt sistem de biblioteci publice din America de Nord.

Amalgamul de biblioteci publice făcea parte din amalgamul oraşului Toronto. Fuziunea a prezentat avantaje evidente. După o muncă asiduă, timp de un an, din partea bibliotecarilor, a rezultat un catalog online integrat. Cel care păşeşte în biblioteca cea mai mică din Toronto ar putea să acceseze acum oricare din cele 12 mil. de unităţi biblioteconomice aflate pe rafturile bibliotecilor publice din oraş.

Dar acest amalgam aducea după sine şi pericole, cel mai mare fiind posibilitatea ca biblioteca să-şi piardă contactul cu numeroasele şi foarte diversele comunităţi ale oraşului. Biblioteca Publică din Toronto a trebuit să se asigure că filialele sale rămân prioritare în contextul adoptării unui plan strategic de trei ani care ia în consideraţie multiplele cerinţe ale locuitorilor.

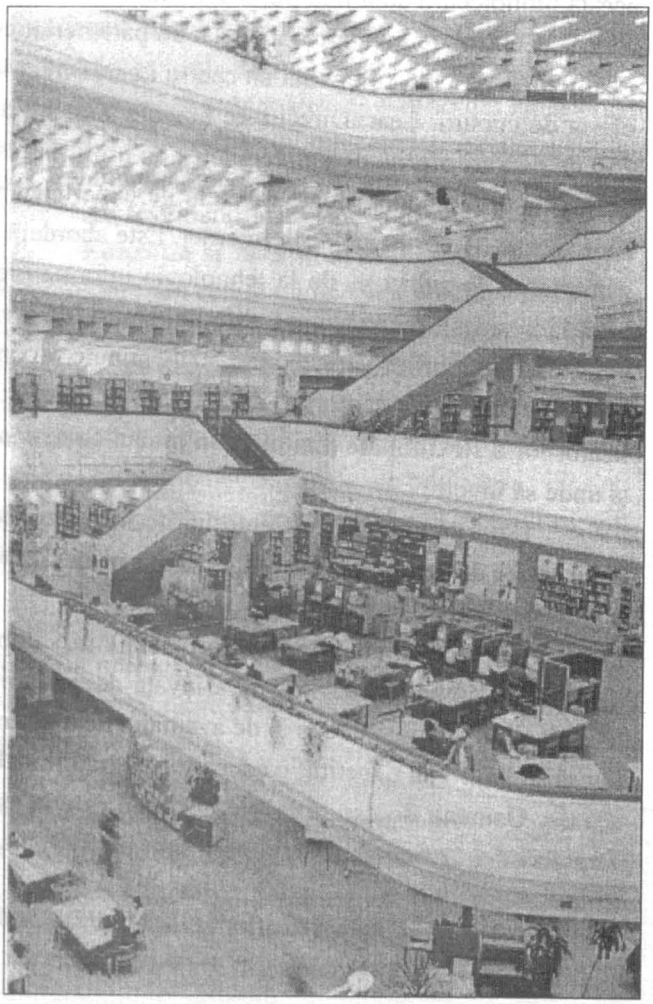

Naţiunile Unite au numit Toronto drept cel mai multicultural oraş din lume. Dintr-un sfert de milion de imigranţi care au sosit în Canada în 1999, aproape 100.000 s-au stabilit în Toronto.

Multe din filialele noastre au colecţii în limbile cetăţenilor care locuiesc în apropierea acestora – în total, peste o sută de limbi. Există programe pentru adulţi şi copii în alte limbi decât engleza: franceză, arabă, chineză (dialectul vorbit în Canton), maghiară etc.

Biblioteca cu materiale de referinţă se află situată în principala intersecţie a oraşului şi îndeplineşte cerinţele de materiale de referinţă ale celor 11 mil. de persoane din provincia Ontario.

Aceasta conţine colecţii cuprinzătoare de materiale de referinţă pentru diverse categorii de utilizatori, cu o mulţime de subiecte din literatură, economie, sănătate, artă. Printre colecţiile speciale importante se numără Colecţia de istorie canadiană găzduită în Baldwin Room şi Colecţia Canada Trust Audubon, un folio în patru volume cu 435 de planşe colorate manual, reprezentând păsări în mărime naturală aflate în habitatul lor natural. Autorul este John James Audubon iar documentul a fost editat între 1827 şi 1838.

Colecţiile speciale ale Bibliotecii Publice nu se limitează doar la Biblioteca de referinţă. Biblioteca Lillian H. Smith găzduieşte Colecţiile Osborne (cărţi pentru copii) şi Merril (science-fiction, speculaţie şi fantezie). Colecţia Osborne include multe exemplare rare şi vechi, inclusiv un manuscris din secolul al XIV-lea (fabulele lui Esop) şi colecţia de cărţi pentru copii Florence Nightingale.

Colecţiile de materiale tipărite ale Bibliotecii Publice din Toronto sunt completate de o varietate de resurse electronice: DVD-uri, cărţi electronice, CD-uri, video, acces la Internet şi la bazele de date comerciale. În plus, Biblioteca Publică din Toronto a creat un număr de resurse electronice proprii: Science Net, NewsConnect şi Career Bookmarks (http://vrl. tpl.toronto.on.ca) care unesc biblioteca şi resursele Internet într-un mod organizat, deschis utilizatorilor.

(Din „Ohio Libraries", primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Comemorare – Dominic Stanca

Municipiul Orăştie a găzduit vineri, 26 octombrie a.c., o suită de manifestări dedicate comemorării scriitorului Dominic Stanca, de la a cărui naştere s-au împlinit 75 de ani.

La Catedrala Ortodoxă Română din centrul urbei a fost oficiat parastasul de pomenire...

A urmat un simpozion comemorativ "Dominic Stanca", desfăşurat la sala "Astra"... Invitaţi de onoare au fost regizoarea Sorana Coroamă-Stanca, soţia lui Dominic Stanca, neegalatul actor Florin Piersic şi scriitorul Radu Ciobanu.

După cuvântul de salut adresat invitaţilor şi tuturor participanţilor la simpozion de către primarul Orăştiei, ing. Iosif Blaga, au vorbit despre viaţa şi opera lui Dominic Stanca prof. Mioara Bura, prof. Petru Baciu şi prof. Aurel Ursu, preşedintele Despărţământului "Astra" din Orăştie.

Cuvinte deosebit de calde au rostit invitaţii de onoare. Sorana Coroamă-Stanca a spus printre altele: "... Dominic avea un simţ al limbii române fantastic, dar nu voia să facă paradă de cultura sa. Tot timpul el îşi păstra înţelepciunea, seninătatea, frumuseţea, care-i veneau parcă din altă planetă. Planeta lui, probabil, era Orăştia".

La rândul său, actorul Florin Piersic a afirmat: "Dacă aş ajunge Preşedinte, i-aş face o statuie lui Dominic, aici la Orăştie, în picioare, aşa cum este statuia lui Blaga din satul Lancrăm".

Scriitorul Radu Ciobanu şi-a încheiat alocuţiunea precizând: "Fericiţi scriitorii care au parte de posteritate deosebită, aşa cum are Dominic Stanca, acum şi aici, la Orăştie".

Deosebit de emoţionant a fost momentul poetic susţinut de tinerele actriţe Vasilica Stamastin şi Angelica Nicoară, de la Teatrul Naţional din Cluj-Napoca, cele care au readus în memoria multora dintre cei prezenţi în sală farmecul şi căldura poeziilor scrise de Dominic Stanca.

În sala "Astra" a putut fi admirată expoziţia fotodocumentară organizată de Biblioteca Municipală Orăştie, dedicată "Micului Prinţ", aşa cum se obişnuieşte să i se mai spună scriitorului Dominic Stanca.

Manifestările au continuat spre seară, la Şcoala Generală nr. 2 din localitate, căreia i-a fost atribuit numele "Dominic Stanca".

După mesajele primite cu acest prilej din partea Ministerului Educaţiei şi Cercetării, a Prefecturii şi Consiliului Judeţean Hunedoara, au vorbit despre semnificaţia evenimentului prof. Marius Nistor, reprezentant al Sindicatului din Învăţământ "Spiru Haret", prof. M. Cercea din partea Inspectoratului Şcolar al Judeţului Hunedoara, prof. Ioan Jurchela, directorul Colegiului Naţional "Aurel Vlaicu" din Orăştie, preotul Mircea Olaru, prof. Mioara Bura, prof. Mircea Roşu, directorul instituţiei gazdă. Şi aici cuvintele încărcate de semnificaţii, rostite de Sorana Coroamă-Stanca şi Florin Piersic, au captivat atenţia participanţilor.

Ioan VASIU

(Text reprodus din "Cuvântul Liber", 30 octombrie 2001, Deva)

Eveniment brazilian

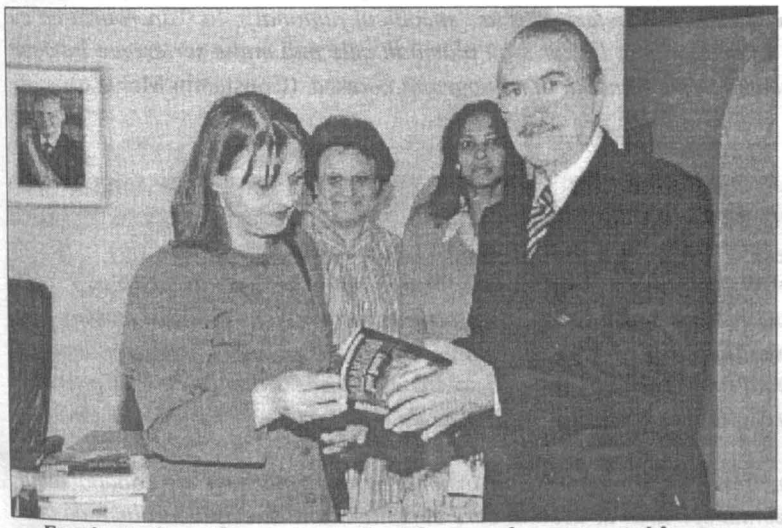

Excelenţa Sa, dl. preşedinte José Sarney, în momentul în care donează Bibliotecii Brasiliana romanul său *Saraminda*

Un eveniment de seamă din activitatea Bibliotecii Brasiliana l-a constituit vizita în România a scriitorului brazilian José Sarney, fost preşedinte al Braziliei între anii 1985 – 1990.

În ziua de 19 octombrie a.c., în aula Academiei Române s-a desfăşurat ceremonia de înmânare a Diplomei Honoris Causa Excelenţei Sale, domnului José Sarney. Cu acest prilej a avut loc şi lansarea ultimului său roman – *Saraminda* – traducere apărută la Editura Vis Print. Întâlnirea cu publicul român a continuat, în aceeaşi zi, la Casa Americii Latine, cu ocazia vernisajului expoziţiei "Brazilia începutului de secol XX văzută prin ochii unui fotograf român". Excelenţa Sa a fost plăcut impresionat de faptul că mulţi români aveau cărţile sale traduse (*Stăpânul mării* şi *Saraminda*) şi le-a oferit cu generozitate autografe. (*Lelia RĂDULESCU*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Petre SĂLCUDEANU, *Biblioteca din Alexandria*
Editura Biblioteca Bucureştilor, ediția a V-a, postfață de Dumitru Radu Popescu, 2001, 629 pp.

... În Biblioteca..., *protagoniștii, vrînd să scape de învăluirea timpului și a morții, se destăinuie în portrete multiplu luminate și iluminate, fixînd portretul timpului. Și astfel ajungem să putem spune pînă la urmă că personajul principal al acestui roman nu e nici Curta, nici Olariu etc., ci timpul cu năstrușnicele sale înălțimi și prăpăstii. Lumina fragilă a ozonului și dialogul cu ea, și dialogul cu moartea, mandatara mandarinatului abjecției și putregaiului puterii malefice, sau al maleficei puteri, sînt polii fundamentali ai* Bibliotecii... *Sălcudeanu scrie un roman politic excepțional despre o perioadă importantă a națiunii noastre.* [...] (Dumitru Radu Popescu)

Petre SĂLCUDEANU, *De ce văd invers?*
Editura SEMNE, București, 2001, 258 pp.

... M-am așezat acolo, în fața ușii, în genunchi, și am spus un Tatăl nostru, pentru nea Aurică, pretenul meu, că îmi spunea inima că dintre toți lui îi era cel mai greu. Că eu mă fandoseam cu suferința pentru o nenorocită de femeie, care îmi era dragă și m-a lăsat pentru unul care nici măcar nu-i era drag, și el, nea Aurică, acuma cine știe unde era și cît suferea așa din nimic, că a vrut nu știu cine să facă din el dușman de clasă. Dușman de clasă, cînd de fapt era un înger...

Constantin MOHANU, *Jean Bart (Eugeniu Botez). Viața și opera*
Editura Biblioteca Bucureştilor, 2001, 402 pp.

... Jean Bart aparține ca formație începutului de secol XX (1900 – 1918), epocă având multe "puncte de sosire", dar mai ales "de pornire" pentru marii scriitori care se vor afirma în deceniile trei – patru. Numeroși scriitori bat acum la porțile literaturii, dar în mare parte vor rămâne doar figuranți, așa cum din pletora de reviste literare, cele mai multe vor avea o existență efemeră. Dar sunt anii cu cele mai numeroase tendințe ireconciliabile din literatura română privind raportul tradiție/inovație, "artă cu tendință"/"artă pentru artă" sau referitoare la "specificul național", la "sincronizarea cu fenomenul estetic european". În acest climat literar s-au plămădit cele mai multe scrieri ale lui Jean Bart – fapt de care am ținut seama în permanență în monografia noastră. (Constantin Mohanu)

Constantin MOHANU, *Victor Eftimiu. Monografie*
Editura Ararat, Bucureşti, 1999, 383 pp., 25.000 lei

Întâia monografie consacrată unuia dintre cei mai prolifici și proeminenți scriitori români, afirmat în poezie, dramaturgie, schiță, nuvelă, povestire, roman, memorialistică, publicistică, literatură pentru copii și tineret... Cartea d-lui Constantin Mohanu se arată ea însăși a fi o lucrare de referință, prin bogata documentație privitoare la biografia încărcată de evenimente și la întinsul tărâm al creației lui Victor Eftimiu.

Originea albaneză a marelui scriitor a necesitat însumarea unor mărturii ale conaționalilor săi, mărturii ce întregesc orizontul spiritual al aceluia care constituia un "exemplu strălucit de integrare totală în realitățile și civilizația românească" și în același timp un model din felul "în care și-a manifestat dragostea față de țara natală (Albania) și conaționalii săi" din România ori din altă parte.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Şerban C. ANDRONESCU, ***Eseuri. Anchete. Deceniul '80. Aspecte văzute din exil prin paginile revistei NEW YORK SPECTATOR***
Editura Biblioteca Bucureştilor, 2001, 620 pp.

Paginile acestea conţin gânduri şi relatări despre diferite acţiuni ale unor compatrioţi din exil, elaborate între 1980 şi 1990 şi despre care presa din ţară a scris puţin sau trunchiat. Gândurile au rămas pe hârtii îngălbenite de trecerea anilor; dar acţiunile au rămas practic ignorate chiar astăzi, în condiţiile libertăţii actuale de exprimare din România. Din perspectiva de azi, acele acţiuni pot fi considerate (judecând la repezeală) naive, dar au fost toate bine intenţionate şi pot indubitabil servi ca exemplu de reţinut sau de evitat pentru cei ce ar încerca în viitor un efort similar, de anvergura celui ce rezultă din paginile următoare, acela de a aduce la masa verde grupuri şi tabere antagoniste... (Şerban C. Andronescu)

Magdalena CONSTANTINESCU, Eugen EVU, ***Empatia Divină***
Editura Signata, Timişoara, 2001, 100 pp.

– Naşterea acestui volum împreună-alcătuit, aşa cum a fost şi primul, "Magnet – Blitzende Fenster" – este un fenomen ancestral; fără să fim "faţă în faţă", suntem împreună, în pofida acestei existenţe a omului-computer-devorator de astre...

Viaţa Poeziei... Ce-mi poţi împărtăşi despre Das geklonte Leben*? Viaţa poeziei în viitor?...*

– Dragă surioară lirică, eu pot răspunde doar prin poezia mea, iar tu şi cei asemeni nouă, înţeleg de acolo esenţialul, sau extrage fiecare ce vrea, ce pricepe. [...]

F. M. DOSTOIEVSKI, ***Fraţii Karamazov***
Editura RAO, traducere din limba rusă de Ovidiu Constantinescu, Isabella Dumbravă, Bucureşti, 2000, vol. I 512 pp., 370.000 lei

Adunaţi la un loc aceste patru caractere – Fiodor Karamazov şi fiii săi, Dmitri, Ivan şi Aleksei – şi veţi obţine, chiar dacă micşorat de o mie de ori, tabloul realităţii noastre contemporane, al Rusiei intelectuale de azi. (F.M. Dostoievski)

DOSTOIEVSKI mi-a dat mai mult decît oricare om de ştiinţă, mai mult decît Gauss. (Albert Einstein)

L. N. TOLSTOI, ***Învierea***
Editura RAO, traducere din limba rusă de Ştefania Velisar Teodoreanu, Nina Grigorescu, Bucureşti, 2000, 512 pp., 170.000 lei

Cine l-a citit cu atenţie pe Tolstoi nu poate să nu admită că obţine la închiderea cărţilor sale un conspect critic asupra lumii zugrăvite. Dar că Tolstoi s-a aşezat deliberat într-o atitudine polemică nu se poate serios susţine... Asemenea unora dintre personajele sale, aristocratul Lev Nikolaevici Tolstoi s-a îmbrăcat bucuros în straie de mujic, dar, în ciuda cizmelor sale, teatral grosolane, bătrînul scriitor apare deghizat şi de un rafinament bătător la ochi. (George Călinescu)

NOTĂ: Cărţi achiziţionate de Serviciul *Dezvoltarea Colecţiilor* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Comemorare – Mihail Sadoveanu

Primăria sectorului 1 şi Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu" au organizat joi, 18 septembrie 2001, o acţiune comemorativă dedicată patronului spiritual al Bibliotecii, cu ocazia împlinirii a 40 de ani de la trecerea în nefiinţă a marelui prozator.

Evenimentul a avut loc la sediul Primăriei sectorului 1 din Bucureşti, unde s-a amenajat o expoziţie de fotografii, din fondul Bibliotecii, cuprinzînd imagini care reflectă momente din viaţa lui Mihail Sadoveanu.

Din partea colectivului Bibliotecii Municipale au vorbit Horia Frunză şi Ana Maria Orăşanu. Ei s-au referit la importanţa creaţiei sadoveniene în contextul cultural românesc, la mesajele tainice cuprinse în paginile de proză care, cum spunea un mare critic, „înfruntă vremurile şi modele literare". Totodată, s-au făcut referiri la pasiunea lui Sadoveanu pentru oraşul Bucureşti şi la generoasele sale iniţiative civice.

La manifestare au luat parte d-na Rodica Cosmaciuc, director adjunct al Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu", d-nii Vasile Gherasim, primarul sectorului 1 şi Mihai Luican, prefectul Capitalei.

Aniversări şi Comemorări U.M.F. – 2001...

... este titlul unei manifestări expoziţionale pe care am iniţiat-o în acest an pentru a celebra şi comemora mai multe personalităţi dintre cele mai mari ale ştiinţelor biomedicale din România. Este vorba despre savanţi de talie impunătoare, unii recunoscuţi şi în străinătate, dar şi de creatori de şcoală sau modele de moralitate şi spirit constructiv, descoperitori, fondatori de instituţii şi publicaţii, autori de lucrări fundamentale, prezentaţi de profesori actuali ai Universităţii de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" din Bucureşti, ei înşişi demni urmaşi ai frumoaselor tradiţii deschise de aceşti înaintaşi.

Din colecţiile vechi şi noi ale Bibliotecii Centrale a Universităţii am ales, pentru a le înfăţişa cadrelor didactice şi studenţilor, fotografii, documente de arhivă, cărţi, manuscrise şi publicaţii periodice de specialitate care să ilustreze atât anvergura personalităţilor evocate, cât şi specificul epocilor în care au activat acestea.

Ne-am propus să amintim celor interesaţi şi să-i facem pe studenţi să descopere ce au însemnat acei oameni pentru şcoala medicală românească şi ce spirit al vremii au marcat prin opera şi acţiunea lor.

Ne facem o datorie din a aduce şi a readuce în conştiinţa celor de azi şi medicilor de mâine modelele acestor personalităţi pentru a le cinsti, dar şi pentru a lumina reperele pe care ele le reprezintă, cu speranţa că exemplul lor ar putea fi urmat şi că el ar putea influenţa în bine generaţiile care se formează aici şi acum. Nu e puţin lucru să studiezi într-o instituţie respectabilă, într-o clădire centenară, într-o ambianţă academică.

Lector Doctor Gheorghe BULUŢĂ
Director al Bibliotecii Centrale

Consemnare

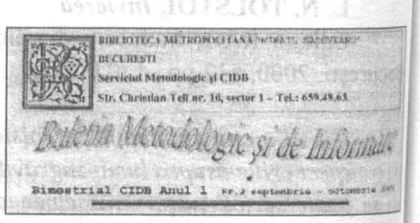

Consemnăm apariţia nr. 3/septembrie – octombrie 2001al publicaţiei Bibliotecii Metropolitane "Mihail Sadoveanu", "Buletin Metodologic şi de Informare", bimestrial CIDB, Anul I, căreia, la pornire, i-am adresat cuvenitul salut.

Şi acest număr, în numai patru pagini, oferă câteva puncte de vedere referitoare la "Ordonanţa nr. 51 din 11 august 1998 privind îmbunătăţirea sistemului de finanţare a programelor şi proiectelor culturale", precum şi "Politica de achiziţie" (Rodica Lupuşanschi). Pline de interes în spaţiul preocupărilor biblioteconomice sunt informaţiile despre Târgul Internaţional de Carte de la Frankfurt şi statistica realizată de Asociaţia Editorilor Români, revelatoare în privinţa editărilor şi tirajelor din anul trecut din ţara noastră. "Era Cyber" şi curiozităţi la rubrica "Ştiaţi că" însumează aspecte culturale actuale care completează sumarul publicaţiei vecine revistei noastre.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

noiembrie 2001

♦ 2 noiembrie 1816. 185 de ani de la moartea lui **Gheorghe Şincai**, istoric şi filolog, unul dintre corifeii Şcolii Ardelene (1754 – 2 nov. 1816)

♦ 2 noiembrie 1916. 85 de ani de la naşterea lui **Paul Erdös**, pictor

♦ 2 noiembrie 1916. 85 de ani de la naşterea lui **Laurenţiu Fulga**, prozator (2 nov. 1916 – 16 sept. 1984)

♦ 3 noiembrie 1801. 200 de ani de la naşterea lui **Karl Baedeker**, librar şi scriitor german (3 nov. 1801 – 4 oct. 1859)

♦ 3 noiembrie 1801. 200 de ani de la naşterea lui **Vincenzo Bellini**, compozitor italian (3 nov. 1801 – 23 sept. 1835)

♦ 3 noiembrie 1866. 135 de ani de la naşterea lui **Traian Demetrescu**, poet, prozator şi publicist (3 nov. 1866 – 17 apr. 1896)

♦ 3 noiembrie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **André Malraux**, scriitor şi om de stat francez (3 nov. 1901 – 23 nov. 1976)

♦ 3 noiembrie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Gherase Dendrino**, compozitor (3 nov. 1901 – 1973)

♦ 4 noiembrie 1751. 250 de ani de la naşterea lui **Richard Brinsley Sheridan**, dramaturg englez (4 nov. 1751 – 7 iul. 1816)

♦ 4 noiembrie 1861. 140 de ani de la înfiinţarea la Sibiu a **"Asociaţiei Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român" – ASTRA**

♦ 5 noiembrie 1876. 125 de ani de la naşterea lui **Raymond Duchamp-Villon**, sculptor francez (5 nov. 1876 – 7 oct. 1918)

♦ 5 noiembrie 1951. 50 de ani de la moartea lui **Ion C. Vissarion**, scriitor (4 feb. 1883 – 5 nov. 1951)

♦ 9 noiembrie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Liviu Rusu**, estetician, istoric literar şi psiholog (9 nov. 1901 – 1985)

♦ 9 noiembrie 1911. 90 de ani de la naşterea lui **Victor Buescu**, clasicist şi traducător (9 nov. 1911 – 5 iun. 1971)

♦ 10 noiembrie 1891. 110 ani de la moartea lui **Jean Arthur Rimbaud**, poet francez (20 oct. 1854 – 10 nov. 1891)

♦ 10 noiembrie 1931. 70 de ani de la naşterea lui **Constantin Nicolin**, sculptor

♦ 11 noiembrie 1821. 180 de ani de la naşterea lui **Fiodor Mihailovici Dostoievski**, scriitor rus (11 nov. 1821 – 9 feb. 1881)

♦ 11 noiembrie 1911. 90 de ani de la naşterea lui **Alexandru Ciorănescu**, istoric literar (11 nov. 1911 – 25 nov. 1997)

♦ 12 noiembrie 1861. 140 de ani de la apariţia la Bucureşti a ziarului **"Ţăranul Român"**, publicaţie economică, politică, literară şi comercială condusă de Ion Ionescu de la Brad

♦ 12 noiembrie 1916. 85 de ani de la naşterea lui **Nicolae Jianu**, scriitor (12 nov. 1916 – 15 oct. 1982)

♦ 13 noiembrie 1831. 170 de ani de la naşterea lui **James Clerk Maxwell**, fizician englez (13 nov. 1831 – 5 nov. 1879)

♦ 13 noiembrie 1936. 65 de ani de la naşterea lui **Anton Perussi**, grafician

♦ 14 noiembrie 1831. 170 de ani de la moartea lui **Friedrich Hegel**, filosof german (27 aug. 1770 – 14 nov. 1831)

♦ 14 noiembrie 1871. 130 de ani de la naşterea lui **Ilarie Chendi**, critic literar (14 nov. 1871 – 23 iun. 1913)

♦ 14 noiembrie 1931. 70 de ani de la naşterea pictoriţei **Olga Cizek**

♦ 14 noiembrie 1991. 10 ani de la moartea lui **Constantin Chiriţă**, prozator (12 mart. 1925 – 14 nov. 1991)

♦ 15 noiembrie. **Ziua Internaţională a Scriitorilor Întemniţaţi**, instituită din iniţiativa Federaţiei Mondiale a PEN-Clubului

♦ 15 noiembrie 1876. 125 de ani de la naşterea **Annei Elisabeth Noailles**, scriitoare franceză de origine română [principesă Brâncoveanu] (15 nov. 1876 – 30 apr. 1933)

♦ 15 noiembrie 1876. 125 de ani de la naşterea lui **Alexandru Ciura**, prozator şi publicist (15 nov. 1876 – 2 mart. 1936)

♦ 15 noiembrie 1896. 105 ani de la naşterea lui **Horia Hulubei**, fizician, director fondator al Institutului de Fizică Atomică (15 nov. 1896 – 1972)

♦ 15 noiembrie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Dumitru Ciurezu**, poet (15 nov. 1901 – 1978)

♦ 15 noiembrie 1976. 25 de ani de la moartea lui **Jean Gabin**, actor francez (17 mai 1904 – 15 nov. 1976)

♦ 15 noiembrie 1976. 25 de ani de la moartea lui **Ion I. Adameşteanu**, medic veterinar, unul dintre creatorii şcolii româneşti de patologie veterinară (15 feb. 1911 – 15 nov. 1976)

♦ 16 noiembrie 1816. 185 de ani de la naşterea lui **Andrei Mureşanu**, poet, traducător şi eseist, autor al poeziei *Un răsunet*, cunoscută sub numele *Deşteaptă-te române!*, care, pe melodia lui Anton Pann, a devenit marşul revoluţionarilor ardeleni, iar, în prezent, este imnul naţional al ţării (16 nov. 1816 – 23 oct. 1863)

♦ 16 noiembrie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Damian**, sculptor

♦ 17 noiembrie 1896. 105 ani de la naşterea lui **George Vraca**, actor (17 nov. 1896 – 17 apr. 1964)

♦ 18 noiembrie 1786. 215 ani de la naşterea lui **Carl Maria von Weber**, compozitor şi dirijor german (18 nov. 1786 – 5 iun. 1826)

♦ 18 noiembrie 1906. 95 de ani de la naşterea pictorului **Corneliu Baba** (18 nov. 1906 – 1998)

♦ 19 noiembrie 1711. 290 de ani de la naşterea lui **Mihail Vasilievici Lomonossov**, savant şi scriitor rus (19 nov. 1711 – 15 apr. 1765)

♦ 20 noiembrie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Alexandru Şahighian**, scriitor (20 nov. 1901 – 31 mart. 1965)

♦ 20 noiembrie 1921. 80 de ani de la naşterea lui **Dinu Pillat**, scriitor şi istoric literar (20 nov. 1921 – 5 dec. 1975)

♦ 23 noiembrie 1876. 125 de ani de la naşterea lui **Manuel de Falla**, compozitor spaniol (23 nov. 1876 – 14 nov. 1946)

♦ 24 noiembrie 1796. 205 ani de la naşterea lui **Stephan Ludwig Roth**, istoric (24 nov. 1796 – 11 mai 1849)

♦ 24 noiembrie 1816. 185 de ani de la naşterea lui **Barbu Iscovescu**, pictor (24 nov. 1816 – 1854)

♦ 25 noiembrie 1911. 90 de ani de la naşterea lui **Nikos Kranidiotis**, scriitor cipriot

♦ 26 noiembrie 1731. 270 de ani de la naşterea lui **William Cowper**, poet englez (26 nov. 1731 – 25 apr. 1800)

♦ 26 noiembrie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Mihail Drumeş**, prozator şi dramaturg (26 nov. 1901 – 27 feb. 1982)

♦ 26 noiembrie 1921. 80 ani de la naşterea **Ancăi Şerbănescu**, pictoriţă

♦ 27 noiembrie 1701. 300 de ani de la naşterea lui **Anders Celsius**, astronom şi fizician suedez (27 nov. 1701 – 25 apr. 1744)

♦ 27 noiembrie 1836. 165 de ani de la fondarea de către Gheorghe Asachi, Vasile Alecsandri şi Ştefan Catargiu a **Conservatorului Filarmonic Dramatic din Iaşi**, prima instituţie românească de învăţământ muzical şi dramatic

♦ 27 noiembrie 1881. 120 de ani de la naşterea lui **George Oprescu**, istoric, critic şi colecţionar de artă (27 nov. 1881 – 13 aug. 1969)

♦ 28 noiembrie 1926. 75 de ani de la naşterea lui **Napoleon Zamfir**, grafician

♦ 28 noiembrie 1971. 30 de ani de la moartea lui **Eugeniu Boureanul**, prozator (18 feb. 1885 – 28 nov. 1971)

♦ 28 noiembrie 1971. 30 de ani de la moartea lui **Dimitrie Stelaru**, poet (8 mart. 1917 – 28 nov. 1971)

NOTĂ: Rubrică realizată de Serviciul *Bibliografic* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

The Brâncuși Anniversary Year
Dan BOTTA – Brâncuși – The Limits of His Art 2
Mariana LINARU – The Geanelloni School 4
Ana Maria ORĂȘANU – Old Bucharest Buildings – The Burnt Court 6
Șerban CIOCULESCU – N. Iorga and the Book 8
Patrimony 11
André Malraux Centenary 12
Nicolae NEAGU – 70 14
Teofil BĂLAJ – The Commune of Paris – 130 (VI) 16
Liviu BUTUC – From Bing-Bang to Internet 17
Maria IȘAEV – Chișinău Public Library 22
The Belgrad Public Library in the New Millennium 30
Glasgow 32
Belfast Central Library 33
Toronto Public Library 34
Dominic Stanca Commemoration 35
Brazilian Event 35
Catalogue 36
Mihail Sadoveanu Commemoration 38
Exhibition 38
Note 38
Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: abidob1@fx.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Municipală București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 $ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

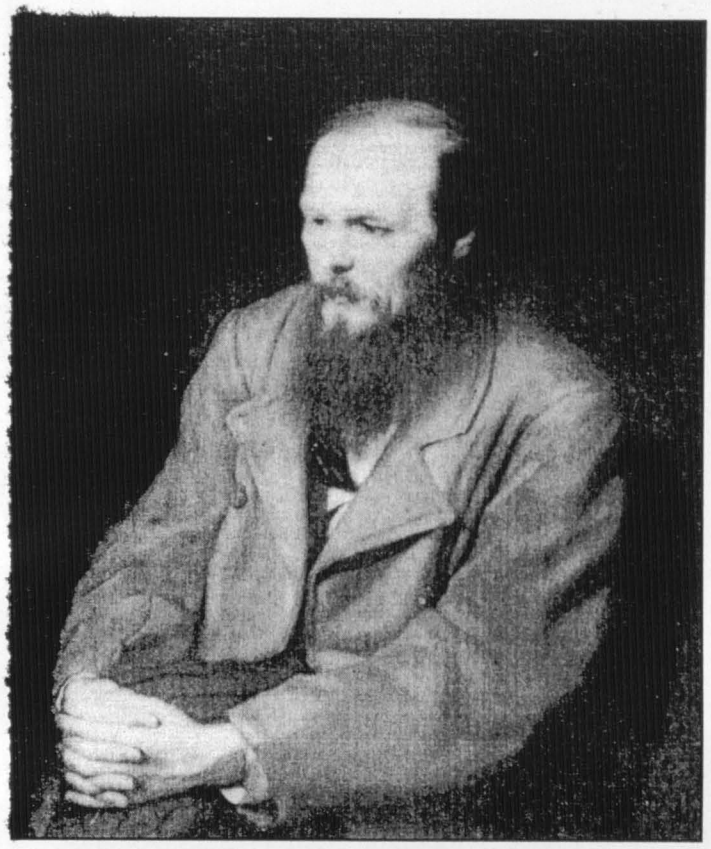

FIODOR MIHAILOVICI DOSTOIEVSKI

1821 – 1881

180 de ani de la naştere

"... Nu te minți singur. Cel care se minte pe sine şi-şi pleacă urechea la propriile sale minciuni ajunge să nu mai deosebească adevărul nici în el, nici în jurul lui şi să nu mai aibă respect nici pentru sine, nici pentru lumea cealaltă. Iar dacă nu respectă pe nimeni, nici nu poate iubi pe cineva, şi astfel, neiubind pe nimeni, ca să se afle în treabă sau ca să-şi omoare urîtul, se lasă în voia patimilor şi a ispitelor trupeşti, şi, stăpînit cum e de metehne, ce deosebire mai poate fi între el şi un animal? Şi toate astea numai şi numai fiindcă se minte şi pe sine, şi pe alții..."

"Frații Karamazov"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

LIVIU RUSU

1901 – 1985

100 de ani de la naştere

"... Opera estetică a lui Liviu Rusu, eclipsată oarecum de masivul interes pentru opera desprinsă de autor şi pentru receptarea ei, nevalorificată la nivelul răspunsurilor potenţiale pe care le cuprinde, necontinuată suficient în prelungirea întrebărilor pe care le ridică, a chestiunilor pe care le abordează, izbutind sau nu să le rezolve, îşi va mai dovedi cu siguranţă rigoarea, coerenţa şi utilitatea".

Marian Papahagi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro